

Γ. ΑΘΑΝΑΣ

ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ
ΚΑΠΕΛΛΟ

ΕΚΔΟΤΗΣ Ι. Ν. ΣΙΔΕΡΗΣ ΑΘΗΝΑΙ

ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΚΑΠΕΛΛΟ

Α΄

Όταν ο Παυλῆς ἔστειλε συμπεθεριά στην κυρά—Σταύρενα για την κόρη της την Βγενούλι, ὄλες οἱ γειτόνισσες (ποῦ τὸ μάθανε—καλὰ εἶσαι!—πρὶν ἀπ' τοὺς νοικοκυραίους) εἶπαν συναμεταξύ τους :

— Ἄκου τύχη τὸ παρλιακό!

Βέβαια : παρλιακό, γιατί δὲν ἔβγαине νὰ κουρκουσερέψη μαζί τους στῆς ὀξώπορτες, νὰ χαχανίση καὶ νὰ καυγαδίση. Τὸ καυμένο τὸ κορίτσι ἦτανε καλό. Ἦτανε καλό. Ἦξερε νὰ δουλεύη σὰ σκλάβα, νὰ ντένεται σεμνά, νὰ βλέπη χαμηλά, νὰ μιλάη φρόνιμα καὶ νὰ σωπαίνει φρονιμώτερα. Ἡ δαχτυλήθρα εἶχε κολληση πειά, εἶχε «Θρέψη», ἀπάνω στὸ δάκτυλο ἀπὸ τὸ ράβε-ράβε. Μὴν ἔρραψε καμμιά μέρα μὲ μπρισίμι καὶ τὰ χεῖλη της; Στοιχημα ἔβαζες ὅτι δὲν ἄνοιγαν ποτέ! Ὅταν ἀπόμαθε μοδίστρα, πρωτόρραψε τὴν ποδιά ποῦ φοροῦσε—πᾶνε δυὸ χρόνια τώρα. Ἄπὸ τότε δὲν ξανάφκιασε ἄλλη! Κ' ἐκεῖνα τὰ μάτια της, ὅποτε τὰ σήκωνε ἀπ' τὴ δουλειά, ποτέ δὲν παίζανε καὶ δὲ στριφογύριζαν πέρα-δῶθε. . . .

Γι' αὐτὸ τὴν εἶχε στὸ μάτι κι' ὁ Παυλῆς.

Ὁ Παυλῆς; Ναί. Μεγάλο πρόσωπο στὸ χωριό: «Ζωντανὸς σταθμὸς προόδου καὶ ἐκπολιτισμοῦ».

Φραγκορράφτης!

Ἀπόχτησε καὶ τὸ χωριὸ μας φραγκορράφτη. Οἱ στενοφορεμένοι δὲν ἔχουν πλέον ἀνάγκη νὰ πηγαίνουν στὴν Πάτρα νὰ φκιάνουν ροῦχα καὶ νὰ τοὺς ἔρχεται τὸ ἓνα ἄλλ' ἓνα. Οἱ φουστανελλάδες ραφτάδες τοῦ παληοῦ καιροῦ (οἱ «ἐλληνορράπται» ὅπως τοὺς λέει ὁ κύριος Σχολάρχης) δὲν ξέρουν παρὰ νὰ ράβουν καὶ νὰ κεντοῦν, καθισμένοι σταυροπόδι πίσω ἀπ' τὸ παράθυρό τους, πεσλιὰ καὶ ντουλαμάδες. Συμφωνήσαμε λοιπὸν ὅλοι μὲ τὸν κύριο συμβολαιογράφο ὅτι ὁ Παυλῆς «ἐπλήρωσε μεγάλην ἔλλειψιν ἐν τῇ πολίχνῃ μας» ὅταν ἄνοιξε στὸ καλύτερο μαγαζὶ τοῦ κεντρικοῦ δρόμου τὸ φραγκορραφτάδικό του. Τριάντα τοῦλάχιστο παιδιὰ, τρεῖς μπακάληδες, ἓνας καφφετζῆς, ἓνας ταβερνιάρης, ὁ ὑπάλληλος τοῦ φαρμακείου καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς ἐφορίας (ἂν θυμᾶμαι καλὰ γιὰ τὸν τελευταῖον) ἔχασαν μιὰ σωστὴ ὥρα χαζεύοντας ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα μὲ τὸ κρέμασμα τῆς μεγάλης ἐπιγραφῆς τοῦ ραφείου.

— Ἐχω μιὰ ταμπέλλα ἕξτρα-φάιν! ἔλεγε ὁ Παυλῆς πρὶν τὴν παρουσιάση.

Οἱ ἄγνωστες, ἠχηρὲς λέξεις «ταμπέλλα» καὶ «ἕξτρα-φάιν» χτυπήσανε παράξενα στ' αὐτιά τῶν ἐπαρχιωτῶν καὶ κάμανε τὴν πρώτη ρεκλάμα γιὰ τὸ κατάστημα.

— Πᾶμε νὰ φύγουμε! εἶπε ἓνα παιδάκι ποῦ βαργέστησε ἀπ' τὰ σούρτα-φέρτα καὶ τὰ τοιχομετρήματα καὶ τὰ προκοκαρφώματα τοῦ Παυλῆ.

— Κάτσε νὰ ἰδοῦμε τὴν «ταμπέλλα!» εἶπε τ' ἄλλο σιγά, μυστικά, περίεργα.

— Καὶ τ' εἶν' αὐτό;

— Τώρα θὰ ἰδῆς!!

Ἐπὶ τέλους ἡ ταμπέλλα κρεμάστηκε ἀνάμεσα στῆς δυὸ πόρτες τοῦ ραφείου καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια κομψότερη ἀπ' αὐτὴ δὲν εἶχε στολίση τὸ χωριό μας ὡς τὰ τώρα! Λαμαρίνα χρωματιστὴ σταχτιά μὲ ξύλινη καφφετιά κορνίζα. Γράμματα μαῦρα μὲ ἴσκιους κόκκινους. Τὰ παιδιὰ τὰ συλλαβίσανε βιαστικὰ καὶ δυνατὰ σὰ νὰ διαβάζανε στὸ μαυροπίνακα :

« Μ Ε Γ Α Ρ Α Φ Ε Ι Ο Ν
Ο Ν Ε Ω Τ Ε Ρ Ι Σ Μ Ο Σ
Π Α Υ Λ Ο Υ Κ Ο Υ Μ Ο Υ Ζ Α »

Ἀπὸ κάτω μεριά, πλάϊ στὰ γράμματα, ζωγραφισμένα ἓνα μεγάλο ψαλλίδι κοπῆς κ' ἓνα σίδερο σιδερώματος. Γύρω-γύρω ξετυλιγότουν ἓνα γαλλικὸ μέτρο σὰ φίδι.

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ κύριος συμβολαιογράφος πρωτὶ-πρωτὶ ἔστειλε ἓνα παληὸ παλτό του γιὰ γύρισμα. Κι' ὁ Ντίνος ὁ ζωέμπορας, παληὸς κολέας, παράγγειλε μιὰν ἀλλαξούλα μαῦρα μὲ

τζογὲ παντελόνη, ποῦ τὸ πέτυχε ὁ Παυλῆς θαυμάσια.

— Τεχνίτης πρώτης !

Χρυσὲς δουλειὲς ἄρχησε νὰ κάμη ὁ Παυλῆς. Εἶχαν ἄδικο οἱ γειτόνισσες νὰ μακαρίζουν τὴ Βγενούλα γιὰ τὴν τύχη της ὅταν τὴ ζήτησε; Μὰ βαθειά, κρυφά, μακαρίζανε καὶ τὸν Παυλῆ ὅπὸ τᾶλλο μέρος. «Ποῦ τὸ κόκκεψε τὸ κορίτσι ὁ φράγκος;!». Ἡ κυρὰ Σπήλιενα, διαβολεμένη λαγωνίκα καὶ κοτσομπόλα, μουρμούριζε γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα :

— Μπαιζόβγαινε, παιδί μου! . . .

— Ἄλήθεια, κυρὰ Σπήλιενα;

— Ἄκοῦς ἐκεῖ! Εἶχαν τὰ σχετικὰ, ποῦ σοῦ λέω ἐγώ! . . . Τοὺς ἔστελνε τάχα δουλειὰ καὶ ράβανε, ἀπ' τὸ μαγαζί . . . Μὰ ἐμένα δὲ μ' ἄρεγαν τὰ σοῦρτα-φέρτα . . . Κᾶτι πονηρεύτηκα καὶ νάτο πῶσκασε . . . Μπούμι! Ἄμ' ἀπ' τὸ σιγαλὸ ποτάμι νὰ φοβᾶσαι . . .

Ἄς χωρίσουμε τὶς ἀλήθειες ἀπ' τὰ ψέμματα. Κάποτε πότε, εἶναι ἀλήθεια, ἔστελνε ὁ Παυλῆς στὴν κυρὰ Σταύρενα καὶ τοῦ βοηθοῦσαν στὸ ράψιμο-καμμιά κουμπότρυπα, τίποτα φόδρες. Κερδίζανε λίγες δεκάρες καὶ ποτὲ δὲν τοῦ κάνανε στραβὴ δουλειά. Ἔτσι γνώρισε κ' ἔτσι ἐκτίμησε τὴ Βγενούλα ὁ Παυλῆς. Ἡ βελονιά της τοῦ ἄνοιξε τὰ μάτια. Κ' ἔπειτα τοῦ κέντησε τὴν καρδιά. Μὰ οὔτε μπῆκε, οὔτε βγῆκε ποτὲ στὸ σπίτι της. Οὔτε ἄλλα «σχετικὰ» εἶχανε. Αὐτὰ ὅλα ἦτανε κακογλωσσιὲς τῆς κυρὰ Σπήλιενας. Οἱ

γυναῖκες δὲν ξέρανε τίποτα. Ὁ Παυλῆς, φιλότιμο παιδί, δὲν ἔβαλε κακὸ μὲ τὸ νοῦ του. Τίμια πράγματα. Συμπεθεριά, παπᾶ καὶ στεφάνι! . . .

Προξενήτρα ἡ κυρὰ Σπύρενα. Κόπιασε ἓνα ἀπόγευμα στὴν κυρὰ Σταύρενα, καλόκατσε στὸν καναπέ, τραταρίστηκε κυδῶνι γλυκὸ καὶ καφφέ καθαρό, πὺ μόλις τὰ εἶχαν ψῆσει—ἀλήθεια, καιρὸ εἶχε νὰ πιῆ τόσο πιτυχημένον καφφέ! Ἔπειτα σὰ στ' ἀστεία, ἔδωξε τὴ Βγενοῦλα ἀπ' τὴ σάλα :

— Ἄϊντε φεύγα ἐσύ! Τί θέλεις μ' ἐμᾶς τὶς γρηές; . . . Ἄϊντε νὰ πλέξης μὲ τὶς φιλενάδες σου . . .

Ὅταν μὲ τὰ πολλὰ κατάλαβε ἡ Βγενοῦλα πῶς ἔπρεπε νὰ φύγη κ' ἔφυγε, ἡ κυρὰ Σπύρενα ἔκανε τὴν ἀδιάφορη. Ἔτσι τὸ ἀπαιτοῦσε ἡ τέχνη της νὰ κάμῃ . . .

— Περνοῦσα ἐδῶ ἀπ' τὸ παζάρι, κυρὰ Σταύρενα . . . κόσμος πολὺς . . .

— Αἱ τὶς δουλειές του ὁ κοσμάκης . . .

Κ' ἓνα σωρὸ μαγαζιά! Πότε ἀνοιοῦν ἓνα—ἓνα χωρὶς νὰ τὸ ἀπεικάσουμε;! . . .

— Ἔρχονται οἱ ἀμερικάνοι, βλέπεις . . .

— Αὐτοὶ οἱ χρυσοδόντηδες κ' οἱ χρυσοκαδινατοὶ! . . . ὄλο κιάσα εἶνε καὶ στὴν τσέπη τίποτα!

— Φέρνουν παρᾶ, κυρὰ Σπύρενα . . .

— Κᾶτι φέρνουν, δὲ σοῦ λέω, μὰ πειὸ πολὺς εἶναι ὁ ἀγέρας τους . . . Ἐγὼ μιὰ εἶμαι δὲν τοὺς δίνω πίστι! . . . Δὲν ἔλεγαν γιὰ τὸ Νιζάμη

πῶς ἔφερε ἑκατὸ χιλιάδες; καὶ φανερώθηκε πῶς εἶχε ἑκατὸ ψεῖρες; ! . .

— Αἶ γίνονται καὶ τέτοια . .

— "Ακουσέ με, κυρὰ Σταύρενα: ὅσο τάζω ἐγὼ ἓνα τεχνίτη, πῶχει τῆ σειρά του, δὲν τάζω ὅλους τοὺς ἀμερικάνους! τὸν βλέπω, τὸν ξέρω, τὸν ἐχτιμῶ, ζυγιάζω τί ἀξίζει— τὸν ἔχω, καταλαβαίνεις, μπροστὰ στὰ μάτια μου καὶ ξέρω πῶς δουλεύει, πόσα κερδίζει, πῶς φέρεται στὴν κοινωνία . . . 'Αμ' αὐτούς; . . . ποιὸς τοῦς ξέρει ποῦθε κρατάει ἢ σκούφιά τους; Κι' ἂν ἔχουν λεπτὰ ποιὸς ξέρει ποῦθε τᾶχουν καὶ πῶς τάβγαλαν; . . σκότωσαν, ἔκλεψαν, ἄρπαξαν; . . ποιὸς τοὺς ξέρει τί κουμάσια εἶνε καὶ τί ἀρρώστιες, μακρὰ πὸ 'δῶ, ἔχουν ἀπάνω τους; . . . 'Ενῶ τὸν ἄλλον τὸν ἔχεις χρόνια μπροστὰ σου καὶ τὸν ξέρεις μέσα κι' ὄξω, κυρὰ Σταύρενα! . . .

— Σ' αὐτό, ναί, ἔχεις κ' ἓνα δίκηο . .

— "Αν ἔχω; . . . Νὰ ἰδῆς τώρα περνοῦσα ἀπ' τὸ παζάρι κ' εἶδα τὸ μαγαζὶ τοῦ Κουμούζα, τὸ ραφτάδικο . .

— "Α τοῦ κὺρ-Παυλῆ; . .

— Ναί! τοῦ Παυλῆ. . . Τὸ χάρηκαν τὰ μάτια μου. . . Καλό, καθαρό, γεμᾶτο δουλειὰ μέσα. . . Κι' αὐτὸς ἐργατικὸς κι' ἄξιος, ὀρθὸς ἐκεῖ μὲ τὸ μέτρο περασμένο γύρω στὸ λαμό, ἔκοβε προσεκτικὰ ἀπάνω στὸν πάγκο . . . τὸν χάρηκαν τὰ μάτια μου, σοῦ λέω! . . ἔτσι πεθύμησα νὰ τὸν εἶχα παιδίμου. . . Κ' ἔπειτα μοῦ λὲς νὰ παραβγάλω ἐγὼ τὸν ἄξιο καὶ τὸν τίμο

τεχνίτη, ποῦ ἄς εἶνε καλὰ τὰ χεράκια του κ' ἡ προκοπή του, μὲ τοὺς φουσκωμένους ἀμερικάνους ποὺ βγάνουν τῶνομα τῶν κοριτσιῶν, διαλέγοντας τάχα τὴ μιὰ καὶ τὴν ἄλλη;

— Σωστὰ τὰ λὲς μὰ κ' οἱ ἀμερικάνοι δὲν πῆραν λίγα κορίτσια. . .

— Καὶ ποιά εὐτύχησε, ἔτσι κατάκαλα; Δὲ μ' ἀφήνεις! . . . Νὰ σήμερα δὲ βάζω ἐγὼ τὸν Παυλῆ οὔτε μὲ τὸν πλουσιώτερο ἀπὸ δαῦτους!..

— Μὴν κυτᾶς τὸν κὺρ-Παυλῆ. Αὐτὸς δὰ ξεχωρίζει.

Ἔλα, λοιπόν! Αὐτὸ ἤθελε ἡ κυρὰ-Σπύρενα νὰ πέση ὁ πρῶτος καλὸς λόγος ἀπ' τὰ χεῖληα τῆς πεθερᾶς. Τὸν ἄρπαζε κ' ἂν τὸν ἄρπαζε τὸν καλὸ λόγο.

— Ξεχωρίζει κ' ἀλήθεια ξεχωρίζει, μάτια μου! . .

. . . . Νειός, ὄμορφος, λεβέντης, καλόκαρδος, τεχνίτης ἀταίριαστος, φιλότιμος, μαξιμένος, νοικοκυρεμένος, μὲ σειρὰ καλή, μὲ ταῖνι σίγουρο, μὲ λεπτὰ στὴν Τράπεζα, γλυκομίλητος, πονόψυχος, κουβαλητής, ἀσίκης, οὔτε κρασί, οὔτε χαρτιά, οὔτε γυναῖκες, θρησκός, ταχτικός, δουλευτάρης, ἄξιος, κοσμαγάπητος, ντεβικέλης, νειός, ὄμορφος, μὲ τέχνη καλή καὶ μὲ σειρὰ καλύτερη! . . .

Ἀφοῦ μαρτυρήθηκαν καὶ ξομπλιάστηκαν καλὰ ὄλες οἱ χάρες τοῦ γαμπροῦ τὴν ἔσκασε ἡ κυρὰ Σπύρενα τὴ σφεντόνα:

— Τί νὰ σοῦ πῶ, κυρὰ-Σταύρενα: Κᾶποιο

τεχνίτη, ποῦ ἄς εἶνε καλὰ τὰ χερᾶκια του κ' ἡ προκοπή του, μὲ τοὺς φουσκωμένους ἀμερικάνους ποὺ βγάνουν τῶνομα τῶν κοριτσιῶν, διαλέγοντας τάχα τὴ μιὰ καὶ τὴν ἄλλη;

— Σωστὰ τὰ λὲς μὰ κ' οἱ ἀμερικάνοι δὲν πῆραν λίγα κορίτσια. . .

— Καὶ ποιά εὐτύχησε, ἔτσι κατάκαλα; Δὲ μ' ἀφήνεις! . . . Νὰ σήμερα δὲ βάζω ἐγὼ τὸν Παυλῆ οὔτε μὲ τὸν πλουσιώτερο ἀπὸ δαῦτους!..

— Μὴν κυτᾶς τὸν κύρ-Παυλῆ. Αὐτὸς δὰ ξεχωρίζει.

Ἔλα, λοιπόν! Αὐτὸ ἤθελε ἡ κυρὰ-Σπύρενα· νὰ πέση ὁ πρῶτος καλὸς λόγος ἀπ' τὰ χεῖληα τῆς πεθερᾶς. Τὸν ἄρπαζε κι' ἂν τὸν ἄρπαζε τὸν καλὸ λόγο.

— Ξεχωρίζει κι' ἀλήθεια ξεχωρίζει, μάτια μου! . . .

. . . . Νειός, ὄμορφος, λεβέντης, καλόκαρδος, τεχνίτης ἀταίριαστος, φιλότιμος, μαζεμένος, νοικοκυρεμένος, μὲ σειρὰ καλή, μὲ ταῖνι σίγουρο, μὲ λεπτὰ στὴν Τράπεζα, γλυκομίλητος, πονόψυχος, κουβαλητής, ἀσίκης, οὔτε κρασί, οὔτε χαρτιά, οὔτε γυναῖκες, θρησκος, ταχτικός, δουλευτάρης, ἄξιος, κοσμαγάπητος, ντεδικέλης, νειός, ὄμορφος, μὲ τέχνη καλὴ καὶ μὲ σειρὰ καλύτερη! . . .

Ἀφοῦ μαρτυρήθηκαν καὶ ξομπλιάστηκαν καλὰ ὄλες οἱ χάρες τοῦ γαμπροῦ τὴν ἔσκασε ἡ κυρὰ Σπύρενα τὴ σφεντόνα:

— Τί νὰ σοῦ πῶ, κυρὰ-Σταύρενα: Κᾶποιο

μεγάλο καλὸ θᾶχης κάμη στὴ ζωὴ σου καὶ θέλει νὰ σοῦ τὸ ξεπληρώσῃ ὁ Θεός! Ξέρω κι' ἐγώ; . . Γραμμένο σου εἶνε νὰ περάσῃς καλὰ γεροντάματα. . . Νὰ ζανασάνης, ἀλήθεια, καλότυχη! . . Νὰ ξεχάσῃς τὰ βάσανα ποῦ πέρασες. . . Καὶ ποιὸς δὲν πέρασε τὰ βάσανά του; . . Μὰ ἐσὺ δὲ θὰ βαρυκόμησες τοῦ Θεοῦ καὶ δὲ σ' ἄφησε ὁ Κύρις! . .

— Δοξασμένο τῶνομά του! .

— Νὰ ποῦ θέλῃ νὰ σὲ ξαναφκιάσῃ ὅπως πεθυμᾷ ἢ καρδούλα σου.

— Ὅπως θέλει ὁ μεγαλοδύναμος! . .

— Ἐσὺ δά, ξέρεις ἀπὸ κόσμο, θὰ μπῆκες στὸ κόμμα, κυρὰ Σταύρενα. Τύχη βουνὸ ἢ Βγενούλα σου! . Τὸ καὶ τό. Στελμένη ἔρχομαι. Δόσμου τὸ ναι κι' ἀμέσως τὰ τελειώνω! . .

Ἡ κυρὰ-Σταύρενα εὐχαρίστησε πολὺ, αἶνεψε τὸ παιδί, δοξολόγησε τὸ Θεὸ καὶ τὲς βουλές του καὶ ζήτησε διορία νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντηση γιὰτι ποτὲ δὲν τῆς ἀρέσουν τὰ βιαστικὰ πράματα . . . Συμφωνήσανε νὰ ξανάρθῃ μὲ τὸ καλὸ ἢ κυρὰ-Σπύρενα γιὰ τὴν ἀπάντηση . . . Ἀπάνω στὴν ὥρα γύρισε ἡ Βγενούλα ἀπ' τὴ γειτόνισά της :

— Ἀκόμα δὲν τὰ σώσατε ;

— Μπᾶ καλῶς μου την . . . Ἐλα μου ἐδῶ, τσουπούλα μου . . . Ὅλοι σὲ καμαρώνουμε ἐσένα! . . . Νὰ σὲ φιλήσω ἔτσι ποῦ νὰ μῶχης καλὸ τύχη! . . . Ἀχ νὰ μὴν ἔχω ἓνα παιδί νὰ σὲ κάμω νυφούλα! . . .

— Σ' εὐχαριστῶ, κυρά-θείά. Καλὴ ψυχὴ!
ἔσκυψε καὶ τῆς φίλησε τὸ χέρι τὸ καλὸ κορίτσι.

— Αἱ ὦρα νὰ πηγαίνω τώρα . . .

— Μπᾶ ! . . . κάτσε λίγο νὰ σὲ ἰδοῦμε . . .

— Θέλω νὰ πάω ν' ἀνάψω φωτούλα, νὰ
ζεστάνω τὸ φαγάκι μου . . . Μοναχὸς ἄνθρω-
πος . . . Ὁ καφφές σου ὁμως, κυρά-Σταύρενα,
πιτυχημένος—οὔτε κι' ἄλλος ! Καιρὸ εἶχα νὰ πῶ
τέτοιο καφφέ . . . Καὶ νὰ ἰδῆς πὺν σήμερα τε-
λείωσα τὸ δικό μου καὶ δὲν πρόφτασα νὰ ψήσω
ἄλλον . . . Νᾶειχες νὰ μῶθανες μιὰ πρέζα σ' ἓνα
χαρτάκι . . . Δανεικὸν δηλαδῆς καὶ μόλις ψήσω!..

— Ἄκους, ἀκούς !... Μετὰ χαρᾶς !...

— Νὰ μὲ συμπαθᾶτε κι' ὅλα, σᾶς ἔβαλα σὲ
κόπο. Νᾶταν καὶ λίγη ζαχαρούλα . . . "Ἄν ἔ-
χετε περσευάμενη . . . Ποῦ νὰ πάω νὰ ψωνίσω
ἀπόψε ; ! . .

Μπήκε κ' ἡ ζαχαρούλα, ἄδειασε τὸ καφφο-
κοῦτι τῆς κυρά-Σταύρενας ! Τί ἄλλο ; . .

* * *

Μοναχοκόρη κ' ἡ Βγενούλα, δὲν ἦταν δὰ
καὶ μὲ τὸ πουνκάμισο ποῦ φοροῦσε. Εἶχε τὴν
προικουλά της. Τὸ σπιτάκι, ποῦ καθότουν, φτω-
χικὸ μὰ καλοντυμένο—κ' ἓνα κουτσαμπελάκι
στὴν Πινακούλα. Ἄλλὰ καὶ τὴ μανούλα της
πανωγόμι. (Ὁ Κιρκινέζος, αὐτὸς ὁ αἰμοβόρος
τοκογλύφος τοῦ χωριοῦ, ἔλεγε τάχα πῶς εἶχε
ὑποθηκέψη σπίτι κι' ἀμπέλι γιὰ κάποιον παλιὸ
χρέος τοῦ μακαρίτη τοῦ Σταύρου. Ἐξήντα

δραχμὲς κεφάλαιο καὶ ὀχτακόσες τόκους κ' ἐπιτόκια, ὀχτακόσες ἐξήντα !! Μὰ ποιὸς τὸν ἀκούει ; Σπίτι κι' ἀμπέλι ἦτανε προῖκα τῆς κυρᾶ-Σταύρενας, ἀπ' τὸ Σταῦρο δὲ κληρονόμησε τίποτα, θεὸς χωρέστον τὸ μεκερῆ ! ;— ἄς ἔχη νὰ λαβαίνει ὁ Κιρκινέζος !..)

Ἡ κυρᾶ-Σταύρενα, σὰ φρόνιμη γυναῖκα, ὅσο κι' ἂν τῆς καλάρεσε τὸ συνοικέσιο, δὲ βιάστηκε νὰ εἰπῆ κι' ὅλα κι' ὅλα τὸ ναί.

Τὸ πρᾶμα μαθεύτηκε. Πολλοὶ ἄρχησαν νὰ τὴ ρωτοῦνε. Ναί :

— Καλὸ κι' ἄξιο εἶνε τὸ παιδί καὶ τυχερὸ θᾶναι τὸ κορίτσι μου νὰ τὸν πάρη, μά, γυναῖκες εἴμαστε, θὰ ρωτηθοῦμε καὶ θὰ ξετάξουμε πρῶτα... Θὰ γράψω στὸν ἀδερφό μου νὰ τοῦ πάρω γνώμη. . . . » Ἄς μᾶς δώσῃ λίγο καιρό. Τί μᾶς βιάζει ; Μικρὸ εἶνε καὶ τὸ κορίτσι ἀκόμα. . . . »

Μὲ τὰ πολλὰ ὁμως—ἦταν τυχερὸ—τελείωσε τὸ συνοικέσιο. Σὰν ἀργένης, ποῦνταν ὁ Παυλῆς καὶ σὰ σύγαμπρος πῶμπαινε, πῆγε ἀπὸ τώρα καὶ κάθησε στὸ σπίτι τῆς κόρης. Κι' ὁ γάμος ἀποφασίστηκε νωρὶς. Τὸ γοργὸ καὶ χάριν ἔχει.

Ἄρχησαν νὰ ἐτοιμάζονται, τὰ χρειαζόμενα ὅλα.

Πεθερά, κόρη καὶ γαμπρὸς πῆγαν κ' οἱ τρεῖς στὴν Πάτρα γιὰ τὰ ψόνια. Πῆραν, πῆραν, πῆραν καὶ τί δὲν πῆραν !

— Εἶμαι «ντεβικέλης» ἔλεγε ὁ Παυλῆς. Θέλω νὰ γίνῃ γάμος ἀρχοντικός. Μιά φορὰ

παντρεύεται κανείς!.. Πλούσια τὰ ἐλέη!..
Καὶ τὸ σπίτι μας τὸ θέλω κουκλίτσα! Ἡ φτώ-
χεια θέλει καλοπέραση. .

Ἡ Βγενούλα τᾶκουγε καὶ χαμογελοῦσε.
Ἀνάλυωνε μέσ' τὸ ἴδιο της αἷμα, σὰν τὴ ζά-
χαρη στὸ νερό, ἀπ' τὴν εὐτυχία κι' ἀπ' τὴ χαρά.
Ἡ κυρὰ-Σταύρενα κύταζε γελαστή μιὰ τὸν ἕνα
μιὰ τὴν ἄλλη καὶ τοὺς εὐχίότουν καὶ τοὺς δυὸ
κι' αὐτοὺς καὶ τοὺς ἀπογόνους τους ὡς τὴν
πέμπτη γενεά.—«Τ' Ἀβράμ τ' ἀγαθά!»

Ἀφοῦ ψώνισαν ὅλα τᾶλλα καὶ τραβοῦσαν
νὰ κατεβοῦν στὸ ξενοδοχεῖο, κοντοστάθηκε ὁ
Παυλῆς, ξεροκατάπιε, τᾶφερε ἀπὸ ὄδῳ, τᾶφερε
ἀπὸ ἄκρῃ, πέταξε πόντους, ψάρεψε τὴ γρηά, δο-
κίμασε τὴν κόρη, κόμπιασε, ξεκόμπιασε καὶ τὰ
κατάφερε, ἀπὸ μοναχός του, νὰ φτάση σὰ θυ-
μωμένος στὸ ψητό :

— Τὸ θέλω καὶ τὸ ἀπαιτῶ! πάει, τέλειωσε!
Ἡ Εὐγενία θὰ φορέση καπέλλο! Μεγαλεῖο ;—με-
γαλεῖο! Πάρτε το ὅπως θέλετε . . Νὰ ζήσουμε
σὰν ἀνθρώποι! Μήπως θὰ κλέψουμε κανέναν
γιὰ τὰ μεγαλεῖα μας; Ἀκοῦς ἐκεῖ! Παρ!

Τῆς πῆρε μπροστὰ μὲ τὴν φόρα του τῆς κα-
ψογύναικες ὁ Παυλῆς. Παραξενευτήκανε, σα-
στίσανε, κυταχτήκανε σιωπηλές. Μίλησε ἡ πεθε-
ρά :

— Καπέλλο, παιδί μου; . . Ξέρω κ' ἐγώ . .
Τί θὰ εἶπῃ ὁ κόσμος . . Ἐμεῖς οἱ φτωχοί . .

— Εἶμαστε φτωχοὶ καὶ τίμοι! . . τί θὰ εἶ-
πῃ ὁ κόσμος! . . Καὶ ποιὸν θὰ βάλω ἐγὼ ξετα-

χτή στο σπίτι μου; ὅ,τι θέλω θὰ κάνω!... Πειράζω κανέναν;... ὀρίστε μας!... Τὸν κόσμο θὰ κάτσω ν' ἀκούσω:...

— Καλά, παιδάκι μου, μὴ θυμώνῃς!... Εἶπα ἢ κακομοῖρα νὰ μὴ μᾶς ποῦν ἀφαντισμένους...

— Ἀφάντιασμα εἶναι νὰ ντυθῆ κανεὶς σὰν ἄνθρωπος, μητέρα;... Ἐκεῖ, ὅσοι ζηλέψουν, βέβαια αὐτὰ κι' ἄλλα θὰ λένε... Ἐέρεις πόσο τὰ χαμπαρίζω ἐγὼ αὐτά!

— Ἡ ταπεινοσύνη, παιδί μου, δὲν βλάθει..

— Ἡ ταπεινοσύνη στὰ μυαλά, ὄχι στὰ ροῦχα! Νὰ κάτσω τότε κουρελῆς γιὰ νὰ κάνω τὸν ταπεινό!... Σώπα, μητέρα, κ' ἔννοια σου! Ἐέρει ὁ Παυλῆς τί κάνει!... Θὰ τὴν ἰδῆς τὴν Βγενούλα σου κουκλίτσα, κάδρο!... Τί λῆς κ' ἐσύ, Εὐγενία;...

— Ἐμένα δὲ μοῦ πέφτει λόγος... Ὅ,τι πῆτε!

Εἶνε ἀλήθεια πῶς ἡ Βγενούλα ἔπαθε στὴν ἀρχὴ ἓνα ξαφνικὸ ἀνακάτωμα ντροπῆς καὶ χαρᾶς. Τῆς φάνηκε πῶς βρέθηκε ἄξαφνα στὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ τῆς μ' ἓνα καπέλλο στὸ κεφάλι. Περπατοῦσε καὶ τὸ καπέλλο σειόταν. Τ' ἄλλα κορίτσια φώναζαν—τῆς φάνηκε πῶς τ' ἀκουγε! — Βγαῖτε νὰ ἰδῆτε τὴν Βγενούλα ποὺ φόρεσε καπέλλο!... Τί ὠραῖα τῆς πηγαίνει!...

Τότε τάχα κύταξε κι' αὐτὴ σ' ἓνα καθρέφτη κ' εἶδε πῶς τῆς πῆγαινε ὠραῖα. Καλύτερα ἀπ' τὴν Ἀστυνόμενα καὶ τὴ Δημαρχοπούλα, ποὺ φο-

ροῦσαν κάθε φορά καπέλλο . . . Μ' ἓνα λόγο στὸ τέλος ἡ ἰδέα τοῦ Παυλῆ τῆς χαμάρεσε μολονό-
που κἀτι τῆς ἔλεγε μέσα της πῶς ἡ μητέρα της
εἶχε δίκην κ' ἡ ταπεινοσύνη εἶναι ὁμορφότερη
ἀπὸ ἓνα καπέλλο . . .

Ἔτσι τὸ καπέλλο ἀγοράστηκε. Ἡ καπελ-
λοῦ, ἀφοῦ τοὺς καλοκύταζε πονηρὰ νὰ ἰδῆ μὲ
τί σοῖ ἀνθρώπους ἔχει νὰ κάμη κατέβασε ἀπ' τῆς
μόστρες της ὅλα τὰ παμπάλαια καπελλίνα,
ποῦ εἶχεν ἐκεῖ χρόνια καὶ χρόνια γιὰ φιγούρα.
Ὅλα ἓνα κ' ἓνα, φανταχτερὰ καὶ βαρυφορτω-
μένα. Ἡ καπελλοῦ εἶχε κι' ἀπὸ χίλιους ἐπαίνους
γιὰ τὸ καθένα. Ὅλα τῆς πήγαιναν τῆς καυμένης
τῆς Εὐγενίας ! Ὅλα σὰ νὰ ἦτανε παραγγελία
γιὰ δαῦτην βρεθήκανε ! Τὸ βεβαίωνα ἡ καπελ-
λοῦ μ' ὅλη τὴν ἐπισημότητα τοῦ γούστου της
καὶ τῆς τέχνης της. Κι' ὁ Παυλῆς συμφωνοῦσε :

— Ἐχει δίκην ἡ κυρία ! Κι' αὐτὸ σοῦ πη-
γαίνει θαυμάσια ! . . . Ξέρεις, κυρία μου, ἔχω
κ' ἐγὼ ἰδέα. Εἴμαστε λίγο συνάδελφοι, σὰ νὰ
ποῦμε . . .

— Εἶστε πιλοποιός !

— Ὅχι, φραγκορράφτης . . . Πρῶτα ξα-
δέρφια δηλαδή ! . Δὲν καπελλώνω, ντένω !

— Ἄ ! τὸ ἴδιο κάνει, βέβαια . . . Χαίρω
πολύ.

— Κ' ἐγὼ ἐπίσης ! .

Ἄλλὰ ποῖο καπέλλο νὰ διαλέξουν ; Καὶ
τὸ κόκκινο τοκάκι καὶ τὸ πλατύγυρο κιτρινωπὸ
καὶ τὸ φουσκωτὸ μῶδ μὲ τοὺς μπαξέδες τῶν

μενεξέδων άπάνω του και τὸ ἄσπρο μὲ τὸ μεγάλο περιστέρι δίπλα και τὸ πράσινο μὲ τὴ μεγάλοπρηπη αἰγκρέττα κι' ὅλα τὰ λούλουδα τοῦ Μάη τριγύρω του, ὅλα—ὅλα—ὅλα τὰ καπέλλα τῆς πήγαιναν, τῆς ταίριαζαν, τὴν ἔκαμαν ὁμορφότερη. Ἔτσι βεβαίωνε ἡ καπελλοῦ παχειά-παχειά λόγια και συμφωνοῦσε ὁ Παυλῆς και χαιρόταν ἡ Βγενούλα και κουνοῦσε τὸ κεφάλι συγκαταβατικὰ ἡ κυρὰ-Σταύρενα, ὀλόρθη παρὰ πέρα μὲ τῆς παλάμες σταυρωμένες ἑπάνω στὸ στομάχι της. . . Και δὲν ἤξεραν ποιὸ νὰ πρωτοδιαλέξουν. Οἱ ἐργάτρες πίσω ἀπὸ τῆς μισανοιγμένες πόρτες εἶχανε σπαρταρίση σὰ γέλια μὲ τὴν ἀγαρμποσύνη τῆς ἐπαρχιωτοπούλας, τὰ φουσκωμένα λόγια τοῦ Παυλῆ και τὴν ἐπιτήδεια ρητορικὴ τῆς κυρίας, ποῦ κύταγε νὰ ξεκάμη τὴ σαβούρα τοῦ μαγαζιοῦ της και προσπαθοῦσε νὰ πείση τὸν Παυλῆ ὅτι ἔπρεπε νὰ πάρη δυὸ καπέλλα, ἕνα χρωματιστὸ κ' ἕνα μαῦρο. . .

— Ἄ! ὄχι, ὄχι! Ἔνα και καλό! ἐπέμεινε ὁ Παυλῆς. . . Βγενούλα, ἔπες ἐσὺ τὸ γοῦστο σου ποιὸ σ' ἀρέσει;

Τέλος πάντων διαλέξανε τὸ πράσινο καπέλλο τὸ πειὸ μεγάλο ἀπ' ὅλα. Εἶχε ἕναν τεπεὶ ψηλὸν σὰν πύργο, μιὰν αἰγκρέττα σὰ φτερὰ ἀνεμομύλου, γύρω-γύρω στὸ τεπεὶ ὅλα τὰ λούλουδα τῆς γῆς κι' ἀπάνω στὸ μπὸρ δυὸ τσαμπιὰ σταφύλια ἀγουροπράσινα, τρία-τέσσερα κεράσια κατακόκκινα και λίγα ἄνθη μυγδαλιᾶς. . .

Μὰ καπέλλο ἦταν ἐκεῖνο ἢ κρεμαστός κῆπος ;
Ὀλόκληρη περιουσία : ἀνεμόμυλος, κῆπος, μα-
νάβικο ! Κι' ὄλ' αὐτὰ μόνο τριάντα δραχμές !
Ἔσκασε ὁ Παυλῆς τὰ τρία δεκάρικα καὶ τὸ
καπέλλο μπῆκε στὴ μεγάλη ἄσπρη καπελλιέρα :

— Μὲ τὸ καλὸ νὰ τὸ φορέση ! Καλορρι-
ζικο νᾶνε ! Νὰ ζήση νὰ τὸ χαρῆ !.

— Φχαριστοῦμε ! — Φχαριστιώμαστε ! Σὲ
καλὴ μεριά !..

Β'

Ἐφτασε κι' ὄλα ἡ ἐβδομάδα τοῦ γάμου. Τὴν
Τετάρτην ἔπιασαν τὰ προζύμια. Χορὸς ὄλο τ'
ἀπόγιομα. Τὸ βράδυ-βράδυ ἔφεραν τὸ ζυμοτερὸ
σκαφίδι στὴ σάλα. Μιὰ πρωτοστέφανη, ἡ κυρὰ
Ρηγιώ, ἄρχησε νὰ κοσκινίζει τ' ἄλευρι μὲ τὴ σίτα :

— Καλορρίζικα !

Τὰ κορίτσια γύρω τραγουδοῦσαν τὸ τρα-
γοῦδι τῆς τελετῆς :

* Εὐκῆσου με, μαννούλα μου,

Στὰ πρῶτα μου προζύμια.

— Μὲ τὴν εὐκῆ μου, κόρη μου,

καὶ μὲ τῆς Παναγίας . . . »

Τελείωσε τὸ κοσκίνισμα. Ἦρθε τὸ νερό, τ'
ἀλάτι. Ἡ πρωτοστέφανη καὶ δύο ἀγόρια μὲ
ζωντανοὺς γονιοὺς ἀναπιάνουν τὰ προζύμια.
Οἱ καλεσμένοι τ' ἀσημώνουν πετῶντας μέσα

ἀσημένια νομίσματα. «Καλορρίζικα, καλορρίζικα». Κ' ἔπειτα παίρναν λίγο προζύμι κ' ἔτρεχαν ν' ἀλείψουν τὸν γαμπρὸ καὶ τὴ νύφη γιὰ τὸ καλό, κ' ὄλους τοὺς ἀνύπαντρους γιὰ νὰ στρέξῃ νὰ παντρεφτοῦν κι' αὐτοί. Σμπρωξίδι καὶ κυνηγητό, γέλια καὶ χάχανα. Τ' ἀλειμμένα κορίτσια, ὅλα μὲ τὴ λαχτάρα τοῦ γαμπροῦ στὴν καρδιά, καινούριο τραγοῦδι ἔχουν ν' ἀρχήσουν:

«Ὡς τὰ τώρα, μάννα μου,
κάκιωνες, μὲ μάλλωνες,
σκόρπαγα τ' ἀλεύρια σου,
ξώδενα τ' ἀλάτι σου.
Τώρα ἐγὼ φεύγω, μάννα μου,
νὰ τάχῃς νὰ τὰ χαίρεσαι.
Τ' ἀλάτια σου, τ' ἀλεύρια σου,
τ' ἀνώγια, τὰ κατώγια σου . . .»

Σηκώθηκε τώρα τὸ σκαφίδι, ἔμασε ἡ πρωτοστέφανη τὰ χρήματα, κᾶτι ἔδωκε καὶ στὰ παιδιὰ πὺ τῆς βοήθησαν, ἄρχισε πάλι ὁ χορὸς:

«Καινούργιος γάμος γίνεται
ἐδῶ στὴ γειτονιά σας
μὲ γειά σας, μὲ γειά σας
μὲ γειά σας, μὲ χαρά σας . . .»

***

Τραπέζι καλό, τὸ Σάββατο βράδυ, τοὺς συμπεθέρους ποῦρθαν ἀπ' τὸ χωριὸ τοῦ Παυλῆ,

Κί' ἀνήμερα πρωί-πρωί, κουβαλοῦν, ὄλο κουβαλοῦν στῆς κυρά Σταύρενας-κρέατα, δίσκους, τραπέζια, καρέκλες, γυαλικά, μαχαιροπήρουνα-τί θέλει ἕνας γάμος.

Ἄπ' τ' ἀπογοματάκι γεμάτη, «τίγκα» ἡ σάλα. Ἄς εἶνε καλὰ ὁ κοσμάκης πού τίμησε τὴ χαρὰ τους! . . Χορὸς καὶ τραγοῦδι, ἄϊντε-ντέ! Ὄργανα. Βιολί, λαγοῦτο, σαντοῦρι, κλαρίνο-ἡ καλύτερη κομπανία τῆς Πάτρας (ἀπ' τὸ καφέ-ἀμάν τοῦ Ρεκούτη, μοῦ φαίνεται).

Στὴ διπλανὴ κάμαρα χτενίζουν καὶ πλένουν τὴ νύφη. Ὅλο πρωτοστέφανες κ' ὄλο κορίτσια πού νᾶχουν τοὺς γονιούς. Ἄρσενικὸ παιδί κρατάει μπροστὰ στὴν καθισμένη νύφη ἕνα λεγένι. Χύνουν μέσα νερὸ καὶ λάδι, καὶ τραγουδοῦν:

« Φερῆτε τ' ἀργυρόχτενο,
τὴν ἀσημοσατσάρα,
χτενίστε τὰ ξανθὰ μαλλιά
νὰ φκιάσετε τὴ νύφη,
. . . . .
ἴφκῆσου με, μάννα μ' ἴφκῆσου με
τώρα στὰ λούσματά μου.
Μὲ τὴν εὐκὴ μου, κόρη μου,
νὰ ζήσης νὰ γεράσης . . . »

Οἱ συγγενεῖς περνοῦν καὶ ρίχνουν ἀσημένια φράγκα καὶ δίφραγκα στὸ λεγένι-αὐτὰ εἶνε τῆς νύφης-κ' οἱ γυναῖκες παίρνουν νερὸ ἀπ' τὸ λεγένι καὶ βρέχουν τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τὴν κα-

λοχτενίζουν. Ἐπειτα τὴ ντένουν. Τὸ ἄσπρο με-
ταξωτὸ νυφικὸ ράφτηκε στὴν Πάτρα. Ὅμορφο,
πολὺ ὄμορφο. Καὶ πάντα τραγουδοῦν :

« Ἐλα, μάννα, στολισέ με
ντύσέ με κι' ἀρμάτωσέ με

. . . . . »

Ἄρσενικὸ παιδὶ ρήχνει τὸ πέπλο στὸ κεφά-
λι. Ἄλλα τραγούδια :

« Φέριτε τὴν ἀργυρόσκεπη
νὰ στολιστῆ ἡ νύφη

. . . . . »

Ἐπειτα ἓνας ξάδελφος τοῦ Παυλῆ, ἀδελφό,
ποὺ θὰ προτιμιόταν, δὲν ἔχει, γονάτισε μπροστά
τῆς καὶ τῆς φορεῖ τὸ νυφικὸ παπούτσι ρίχνοντας
ἓνα ἀσημένιο φράγκο μέσα. Ἄλλο τραγοῦδι τὴν
ᾄωρα ἐτούτη :

« Ἐλα σύγγενα τῆς νύφης
νὰ ποδέσης τὰ παπούτσια » .

. . . . .

Ἀντίκρυ, στὸ μικρὸ καμαράκι, τὰ ἴδια, πές,
μὲ τοῦ Παυλῆ τὸ ξύρισμα καὶ τὸ ντύσιμο. Ἐκεῖ
τραγουδιῶνται τ' ἀσημοξούραφα καὶ τ' ἄρματα
κ' οἱ παλληκαριές.

Ὅσα ἐθίματα ἔχει ὁ τόπος κι' ὄσα «ἀντέτια»

ἔφερναν ἀπ' τὸ χωριό τους οἱ συγγενεῖς τοῦ Παυλῆ, ὅλα ἔγιναν μὲ τὴ σειρὰ καὶ μὲ τὴν τάξι. Κι' ἀλήθεια οὔτε ποτὲ καὶ σ' ἄλλο γάμο κρατήθηκαν ὅλα μὲ περισσότερο σεβασμὸ καὶ πίστι. Μόναχα φλάμπουρα δὲν ἔφκιασαν !

Ὅταν ἦρθαν ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς στὴ σάλα μεγάλο σούσουρο ἔγινε. Ἐόμπλια καὶ κοτσομπολιά, μουρμουριαστὰ στὶς γωνιές. Καλοὶ ὅμως κ' οἱ δύο. Ἀσίκης ὁ γαμπρὸς. Γλυκεῖα ἡ νυφούλα. Νὰ ζήσουν οἱ φτωχούληδες ! . . . μπᾶ ! νὰ ζήσουν καὶ νὰ εὐτυχήσουν χίλιες φορές !

Σπουδαῖο ζήτημα ἀνοίξε κατόπι ἀνάμεσα στοὺς συμπεθέρους : Ἐπρεπε νὰ πᾶνε νὰ πάρουν τὸ Νουνὸ μὰ πὺ γαμπρὸς καὶ νύφη μένουν σ' ἓνα σπίτι, ἢ ὄχι ; Πῶς, πῶς. Οὔτε κουβέντα ! Ἐέρω κ' ἐγώ . . . μὰ τί λέτε, πρέπει νὰ πᾶνε. Πᾶει καλά ! Νὰ πᾶνε· μὰ πρέπει νὰ πάη μαζί κι' ὁ γαμπρὸς ἢ ὄχι ! Αὐτὸ νὰ τὸ ξετάσουμε. Γιὰ ἐλάτε ἐδῶ ὁρὲ γυναῖκες, σεῖς πὺ τὰ ξέρετε καλύτερα αὐτά. Νὰ πάη ὁ γαμπρὸς ἢ ὄχι ; Θέλει καὶ ρώτημα ; Μπορεῖ νὰ μὴν πάη ; Τί κουβέντες εἶνε αὐτές ; Καλά, ντέ ! . . . Εἶπαμε . . . Δὲν εἶνε καλύτερα νὰ ρωτιόμαστε ; . . . »

— Ἐμπρὸς οἱ βιολιτζῆδες ! ὁ γαμπρὸς, οἱ συμπεθέροι του, κι' οἱ καλεσμένοι του πᾶνε, πομπή, νὰ πάρουν τὸν κουμπάρο. Σοβαροί, σιωπηλοὶ οἱ συμπεθέροι. Τὰ χαμόγελά τους μετρημένα. Τοὺς ραντίζουν ἀπ' τὰ παράθυρα μὲ ρίζι. Τὰ ὄργανα παίζουν χωρὶς διακοπὴ τὸ γαμήλιο μᾶρος. Κουμπάρος—ποιδὸς ἄλλος—ὁ κύρ Πᾶνος, «ὁ πα-

τριάρχης τῶν νουνῶν καὶ τῶν κουμπάρων τοῦ τόπου», ὅπως τὸν ἔχουν βγάλη. Δὲν ξέρω κ' ἐγὼ πόσα κατοστάρια κουμπάρων καὶ ἀναδεξιμιῶν λένε πῶς ἔχει σ' ὅλη τὴν ἐπαρχία . . . Δεξίματα καὶ τραταμένα στοῦ νουνοῦ. Ἡ Τασούλα πηγαينوφέρει τὴ θαντιέρα. «Νὰ σοῦ ζήσουν κύρ Πᾶνο! «Εὐχαριστῶ καὶ στὸ κεφαλάκι σου!».

Γυρίζουν μὲ τὸ καλό. Μπροστὰ ὁ δίσκος μὲ τὰ στεφάνια στὰ χέρια ἀρσενικοῦ, παντοῦ καὶ πάντα, παιδιοῦ μὲ μάνα μὲ πατέρα. Καμαρωτὸς ὁ γαμπρός, καμαρωτὸς ὁ νουνὸς στὸ πλάϊ του, χαίρονται κ' οἱ δυὸ τὰ μεγαλειά τους . . .

Φτάνουν στὸ σπίτι σηκώνοντας ἕνα θόρυβο μιὰ τρικυμία χαρᾶς καὶ γέλιου. Καταγεμᾶτο τὸ σπίτι, κάμαρες, χαγιάτα κι' αὐλές.

— Νὰ βάλουμε ἄμπρός;

— Καὶ ρωτᾶτε; . .

Ἀρχίζει τὸ μυστήριο. Στριμώνονται τὰ κορίτσια γύρω στὴ νύφη. Ἄλλο τῆς σιάχνει τὸ πέπλο. Ἄλλο τῆς παίρνει ἀγέρα. Ἄλλο τῆς σκουπίζει τὸν ἰδρωτα. Κι' ὅλα προβαίνουν λίγο νὰ τὰ «πατήση ἢ νύφη» στὸ πόδι γιὰ νὰ παντρεφτοῦν κι' αὐτά. Κι' ὅσα δὲν χώρεσαν ἐκεῖ γύρω κι' ἀποκλείστηκαν στὶς ἄκρες, ἀνεβαίνουν ἀπάνω στὲς καρέκλες καὶ τὰ μπαουῖλα γιὰ νὰ βλέπουν καλύτερα. Καλοκυτοῦν τὰ στέφανα καὶ τὶς λαμπάδες. Καλές, καλές! «Τί δῶρο τῆς ἔχει;». «Δὲ βλέπεις τὸ φόρεμα στὸ δίσκο, κάτω ἀπ' τὰ στεφάνια;». Μολυβί, ὀλόμαλλο. Καλὸ φαίνεται. «Ἄμ' γι' αὐτὰ δὰ ὁ κύρ Πᾶνος! . . » Σφίγγουν

ὅλες στὰ χέρια τους ρίζι καὶ κουφετάκια νὰ τὰ ραντίσουν στὸ « Ἡσαῖα χόρευε ». Καὶ νά ! τὰ μάτια τους νὰ ἰδοῦν ἂν θὰ θυμηθῆ ἡ νύφη νὰ πατήση τὸ πόδι τοῦ γαμπροῦ (γιὰ νὰ τοῦ πάρη τὸν ἀγέρα) ὅταν θὰ λήη ὁ παπᾶς « . . . ἡ δὲ γυνὴ νὰ φοβῆται τὸν ἄνδρα , . » . Καὶ τέσσερα τὰ μάτια τους ποιά νὰ πρωτοδράξῃ τὸ ποτῆρι μὲ τὸ κρασι ἀπ' τὰ χέρια τοῦ παπᾶ νὰ πιῆ καὶ νὰ παντρεφτῆ ἀπάνω στὸ χρόνο.

Οἱ ἄνδρες στριμωμένοι μέσα στὸ γυναικομάνι, γελοῦν καὶ κοροϊδεύουν ἀθῶα, πότε τὸν γαμπρό, πότε τὴ νύφη, πότε τὸν κουμπάρο.

— Κύριε Παῦλο, θέλετε τὴν κυρίαν Εὐγενίαν ὡς σύζυγόν σας ;

— Μπᾶ-μπᾶ-μπᾶ ! . . μὲ τὸ στανιὸ τοῦ τῆ δίνουμε, παπούλη ! . .

— Κυρία Εὐγενία, θέλετε τὸν κύριο Παῦλο ὡς σύζυγόν σας ;

— Ὁχι ! κράξε, νύφη. Ἄλλη στορία δὲν ἔχεις νὰ γλυτώσης ἀπ' τὸν κουκοσκιάχτη ! . .

Τὰ μικρὰ παιδιά, μαρίδα, τρυπωμένα κάτω ἀπ' τὰ πόδια τοῦ κόσμου καὶ τοῦ τραπεζιοῦ θορυβοῦν λιμάζοντας τὰ κουφέτα τοῦ δίσκου, ἔτοιμα νὰ τὰ βουτήξουν.

— Ἡσυχία, διαόλοι ! φωνάζει κάθε τόσο ὁ παπᾶς ἀνάμεσα στὰ ἱερὰ γράμματα πὸν διαβάξει.

Τσο ! πὼ πὼ !! μὰ πῶς ἔγινε αὐτό ; Ἀπάνω στὸ βλόγημα τῶν στεφανιῶν, κάπως ἔκανε ὁ παπᾶς κ' ἔρριξε τὸ στεφάνι τῆς νύφης. Κακοση-

μαδιά! Κύλησε άπάνω στόν πέπλο και, δεμένο
όπως ήταν με τ'άλλο, πήγε να τὸ τραθήξει κι'
έκείνο μαζί του. Κακοσημαδιά, λέει! . . . Στρα-
βοχειλιάζουν οί παραστεκούμενες νοικοκυρές
καθώς καμώνονται όλες να τὸ σηκώσουν.

— Δέν εἶναι τίποτα! τίποτα! . . Καλορρίζι-
κα. Να ζήστε! . . . Έτσι φωνάζουν όλοι. Μά τί
τὸ θέλετε, ήταν κακοσημαδιά!

Τρόμαξε ό Γιαννῆς ν' άνοιξη τόπο για τὸ
χορὸ τοῦ Ἡσαΐα. Τὰ κορίτσια ράντισαν τὸ ρίζι,
κ' έπειτα έκλεισαν με τὶς άπαλάμες τ'αυτιά. Δυὸ
— τρεῖς άντρες πήγαν στὰ παράθυρα και τουφε-
κοῦσαν. —μπάμ! μπούμ! Καλορρίζικα! . . . και
στὰ δικά σας, κορίτσια, μὴ σκιαζῶστε! . . μπούμ!
Πῶς δέν έμασε, θᾶμασε ὡς έκατό—έκατόν εἴ-
κοσι δραχμές ό παπᾶς, άπ' τὰ φράγκα, δίφραγα-
κα, πὸν πετοῦσαν στὸ δίσκο ὅσοι άσπαστήκαν
τὰ στέφανα, πρῶτα ό νουνός, (—τί έρριξε; -Κο-
σπεντάρικο!) και τὰ μάγουλα τοῦ γαμπροῦ οί
άνδρες και τῆς νύφης τὰ μάγουλα οί γυναῖκες.

«Μάτς—καλορρίζικα! μούτς—να ζήσητε!».

Έπειτα κάθισαν στὸν καναπέ οί νεόνυφοι
κι' ό κουμπάρος. Και κάθισαν στὴν ποδιά τῆς
νύφης άρσενικὸ παιδί, ποῦειχε και τοὺς δυὸ γο-
νιούς του. Και τῆς έφερε άλλο άρσενικὸ παιδί,
ποῦειχε κι' αὐτὸ τοὺς γονιούς του, με τὸ ποτῆρι
στὸ πιᾶτο, λεμονάδα. Και τ' άσήμωσε ἡ νύφη
και τὰ δυὸ με άπῶνα φραγκάκι άσημένιο—έτσι
για ν' άξιωθῆ κι' αὐτὴ να κάμη άρσενικὰ παιδιά!
Έπειτα άρραιώνουν οί καλεσμένοι στὶς άλλες κά-

μαρες και βγαίνει ο δίσκος με τὰ γλυκὰ κι' ἄλλος με τὰ ποτὰ και τὶς σουμάδες, κι' ἄλλος με τὰ ποτήρια τοῦ νεροῦ, πού τὰ ξαναγομίζαν ἀπάνω στ' ἀποπιόματα οἱ γυναῖκες με τὶς κανάτες. Ὅλοι ἔτρωγαν ἔπιναν κι' εὐχολογιόντουσαν. Οἱ μανάδες ἔδιναν γλυκὰ στὰ παιδιά τους κι' ὅσα δὲν εἶχαν μανάδες ἔκλαιγαν παραπονεμένα, ὁ Γιαννῆς τὰ χτυποῦσε ξυστὲς κατακεφαλιῆς νὰ φύγουν κ' ἐκεῖνα ἔκλαιγαν περισσότερο. «Ἐλα ὄω, Κῶτσο μ', νὰ σ' δώσω ἐγώ. Νὰ πάρει!» φώναζε ἡ θειὰ στ' ἀνηψιδάκι της. «Ἀπὸ ὄω δὲν πέρασες νὰ εὐχηθοῦμε κ' ἐμεῖς!» φώναζε ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά ἄλλη νοικοκυρὰ ποῦεχε καιρὸ νὰ βρεθῆ σὲ γάμο και νὰ πιῆ σομάδα.

— Δῶσε κι' ἀπὸ 'κεῖ, Γιαννῆ! ἔλεγε ὁ γαμπρὸς πού γύριζε ὀλοῦθε τὸ μάτι γιομάτος χαρὰ κι' ἀγαλλίασι γιὰ τὸ εὐφρόσυνο νταβατουρι πού μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του τὸ χαίρεται κανεῖς στὸ σπίτι του! . . Ἄλλοῦ ἔχυνόταν τὸ νερὸ κι' ἐλέρωνε τὸν ἀλπακᾶ τῆς κυρὰ γειτόνισας, («αἱ, τέτοιες ὥρες τέτοια κι' ἄλλα! . . Γοῦρ-γούρ! . . . Νεράκι εἶναι!), ἄλλοῦ ἐσωνότουσαν ἡ σομάδα και δὲν εἶχε ἡ κυρὰ-συμπεθέρα με τί νὰ βρέξει τὰ χεῖλια της και νὰ εὐχηθῆ τὰ καλορρίζικα (—Πιὲ κονιάκ τώρα! τί νὰ σ' κάνω! φώναζε ὁ Γιαννῆς).

Ἐπειτα περνοῦσαν ὄλοι ἀπ' τὸν καναπέ, ἔσφιγγαν τὸ χέρι τοῦ γαμπροῦ, τῆς νύφης τοῦ νουνοῦ κ' ἔπαιρναν μπομπονιέρες ἀπὸ τοῦλι δεμένες με χρωματιστὲς κορδέλλες. «Νὰ ζήσητε!» «Κι' ἀπ' τὴν καρδούλα σου δ,τι ἐπιθυμεῖς! . . .»

Στὰ παιδιὰ πέταξε ὁ Γιαννῆς χῦμα κουφέτα κάτω στὴν αὐλὴ κ' ἔγινε ἀλμούρα-σκοτωμός !

Κ' ἔπειτα, ἔπειτα ἔγινε ἡσυχία, κ' ἔγινε τόπος γιὰ τοὺς βιολιτζῆδες κ' ἄρχισε χορὸς καὶ τραγοῦδι. Δὲν ἔμεινε σκοπὸς καὶ χαθᾶς λησμονημένος. Πρῶτοι χόρευαν ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρὸς μὲ τὸ νυφικὸ τραγοῦδι ποὺ λέει :

« Σήμερα ἄσπρος οὐρανὸς
Σήμερα ἄσπρη μέρα.
Σήμερα στεφανώνεται
Ἄετὸς τὴν περιστέρα . . »

Ἦταν ἡ σειρὰ τοῦ νουνοῦ καὶ τοῦ διάλεξαν τὸ τραγοῦδι τοῦ τόπου καὶ τὸ χόρευε καμαρωτά :

• Κανένας δὲν τὸ πάτησε
τὸ Κάστρο τοῦ Ἐπάχτου
ν—ὁ Ρουπακιᾶς,
Γειά σου Νόβενα,
Τσατσούλα ἡ Παναγιώτενα !,
ν—ὁ Ρουπακιᾶς τὸ πάτησε
μὲ τὸ γερω—χουσάδα
πῆραν ἄσπρά, πῆραν φλουριά,
πῆραν μαργαριτάρια
πῆραν τοῦ Νόβα τὰ παιδιὰ
τοῦ Νόβα τὴ γυναικα.
Μπροστὰ τὴν πᾶν τὴ Νόβενα
πίσω κοντανεμένει.

*Περπάτα, κυρὰ Νόβενα,
καὶ μὴν κοντανεμένεις.
Μὴ σὲ βαραίνουν τὰ φλουριά
μὴ σὲ βαραίνει ἡ φούντα.
δὲ μὲ βαραίνουν τὰ φλουριά
δὲ μὲ βαραίνει ἡ φούντα
μον' μὲ βαραίνει τὸ παιδί,
ποῦ τ' ἄφησα στήν κούγια!»*

Ἔπεσαν πάλι σωρὸς τὰ φραγκοδιφραγκα
στὸ πιάτο τῶν βιολιτζήδων. Καὶ μὲ τὴ σειρά
τους χορεύουν ὅλοι, συμπεθέρες καὶ συμπεθέροι.
«Στῆς Ἀρκαδιᾶς τὸ διάσελο, τὴν Ἑλένη. . .»
«Μαράθηκε, κιτρολεϊμονιά, μαράθηκε τ' ἀχειλά-
κι μου. . .», «Λαγκάδι, ξερολάγκαδο, λαγκάδι»,
«Γιὰ ιδέστε τὸ μαργιόλικο. . .», «Λεῖ, μωρέ,
λεϊμονάκι μυρωδάτο. . .», «Μπροστινὴ μὲ τὸ
μαντῆλι. . .» — ὅλα τὰ τραγούδια κι' ὅλοι οἱ χο-
ροί, τσάμικοι καὶ συρτοί, μαζωχτοί, ἀμολυτοί καὶ
πηδηχτοί, στὸν τόπο καὶ στὰ τρία, τραγουδήθη-
καν καὶ χορεύτηκαν μὲ κέφι καὶ μὲ ἀληθινὴ χα-
ρά. Νύχτωσε πειὰ κι' ὁ χορὸς καλὰ κρατοῦσε.
Οἱ πειὸ ἀστείοι ἀπ' τοὺς καλεσμένους καὶ στὸ
τραπέζι ἄρχισαν τὰ πειράγματα τάχα πῶς πει-
νοῦσαν αὐτοὶ καὶ τάχα πῶς ὁ γαμπρὸς δὲν «εἶχε
καλὸ σκοπὸ» μὰ καὶ ποῦ ὁ ἴδιος μὲ τὴ νύφη δὲ
πεινοῦσαν γιατί κολάτησαν λειτουργιὰ καὶ τρά-
βηξαν κρασάκι—ἄς εἶναι καλὰ ὁ παπᾶς—τὴν ὥρα
στὸ στεφάνωμα. . .

— Νὰ μᾶς συμπαθᾶς κι' ὄλα, κὺρ γαμπρέ, μὰ βαρεῖ καραισκάκος! . . .

— Ἐχουν δίκηο οἱ συμπεθέροι! ἀπάντησε ὁ Παυλῆς. Πρέπει νὰ στρώσουμε τραπέζι . . .

— Ἐμπρός, κορίτσια. Φτάνει ὁ χορός. Τοὺς ζυγούς λύσατε, μάρς! φώναξε ὁ Γιαννῆς, μόνιμος καντηλανάφτης κ' ἔφεδρος λοχίας σαλπικτής, τελετάρχης ὄλων τῶν γάμων κι' ὄλων τῶν βαφτισιῶν (κι' ὄλων τῶν κηδειῶν, μακρυνὰ ἀπὸ ὄδῳ) τοῦ χωριοῦ.

Στὸ πρόσταγμα τοῦ Γιαννῆ τὰ ὄργανα σταμάτησαν ἀπότομα, τὰ κορίτσια μαρμάρωσαν κι' ὁ βιολιτζῆς ἄδραξε μὲ τίς φουῦχτες τὰ φράγκα καὶ τίς δεκάρες ποῦ γέμιζαν μπροστά του τὸ πιᾶτο.

Μιὰ γυναῖκα λιανόξοπλη πετάχτηκε, πειραγμένη, ἀπ' τὸ βάθος τῆς κάμαρας.

— Γιὰ στάσου Γιαννῆ! . . . Χορέψατε οὔλες, μωρές; Ἐσύ, Τασιούλα μ', χόρεψες μπροστά; (Ἡ Τασιούλα κούνησε ἀρνητικὰ τὸ κεφάλι). Ἄμ' πῶς θὰ τὸν χαλάστε τότε τὸ χορό; Πιάσ' μπροστά, μωρή! . . .

— Μάρς, εἶπα! ξαναφώναξε ὁ Γιαννῆς. Τώρα!—θὰ κάτσουμε νὰ χορέψουν ὄλα τὰ κουτσούβελα!. Νισάφ'!

— Οὔλες θὰ χορέψουν, δὲν τὸ ξέρ'ς; Ποιὸ θέλεις, Τασιούλα μ';

Ἡ Τασιούλα, ντροπιασμένη, δὲν ἔκρενε.

— Πάει ὁ χορός, σώθηκε! μεθαύριο στὸ δικό μ' τὸ γάμο χορεύει ἡ Τασιούλα δυὸ φορές,

εἶπε γελῶντας ὁ Γιαννῆς κι' ἀνακάτεψε τὰ κο-
ρίτσια ποῦ δὲν εἶχαν ξεπιαστῆ.

— Αἱ, ἄσε τα λίγο ἀκόμα . . . Δὲν πρόκει-
ται . . . εἶπε ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Παυλῆς.

Μὰ οἱ βιολιτζῆδες, ποῦ δὲν περίμεναν πειὰ
σπουδαία εἰσπραξή, εἶχαν κι' ὄλα σηκωθῆ, τὰ
κορίτσια ἔφυγαν τὰ περισσότερα, καὶ τὰ δυ-
πόδια ἑνὸς μακρουῦ τραπεζιοῦ ταβέρνας φά-
νηκαν μετέωρα στὸ ὕψος τῆς πόρτας. Ἡ πει-
ραγμένη γυναῖκα ἄρπαξε τὴν Τασιοῦλα τῆς ἀπ'
τὸ χέρι ἀπότομα, τέντωσε τὸ σῆερχο, «καλορ-
ρίζικα, νὰ ζήστε!» φώναξε βιαστικὰ καὶ βγήκε
ἀπ' τὴν ἄλλη πόρτα μουρμουρίζοντας «...ἀφοῦ
κυθερνάει ὁ παλαβο-Γιαννῆς. . .» — τάχαμ' : τί
θέση ἔχουμε πειὰ ἐμεῖς οἱ νοικοκυρές» !

— Αὐτὰ δὲ σώνονται ποτέ! εἶπε ἀλλοῦ
κοντὰ ὁ Γιαννῆς κι' ἄδραξε τὴ μιὰν ἄκρη τοῦ
τραπεζιοῦ γιὰ νὰ τὸ τοποθετήσῃ κατάλληλα.

Ἡ Βγενούλα εἶχε πικραθῆ γι' αὐτὸ πῶγινε,
μὰ τί νὰ πῆ· ὅσο στρώνανε οἱ δικοὶ τὸ τραπέζι,
οἱ καλεσμένοι παραμερίζανε στῆς ἄκρες ἀνυ-
πόμονα καὶ κᾶμποσοι ἀπ' τοὺς ἀκάλεστους δὲν
ἔφευγαν μὲ τοὺς ἄλλους παρὰ στριφογύριζαν
ἐκεῖ στὴ μέση μπᾶς καὶ φανῆ κανεὶς νὰ τοὺς
καλέσῃ, τὴν τελευταία ὥρα, κι' αὐτούς. Ἐκαμε
δὰ τὸ λάθος ὁ Παυλῆς καὶ κάλεσεν ἑφτά-ὄχτῶ
ἀκόμα, ὅξω ἀπ' τὸ λογαριασμό, κι' οὔτε τὰ σερ-
βίτσια οὔτε τὸ φαγὶ χαμόφτασαν—ἄς εἶνε.

Τὸ γλέντι ὄμως τρικύβεργο—οὔτε καὶ σ'
ἄλλο γάμο ποτέ. Καὶ μ' ὄλους τοὺς κανόνες τῆς

ἐθιμοτυπίας. Πρόεδρος τοῦ τραπεζιοῦ ἐκλέχτηκε ὁ κουμπάρος σὰν προεστώτερος.

Κ' ἦταν «μάννα» γιὰ νὰ κουμαντέρη τὰ γλέντια. Πρῶτος δίψασε :

— Αἶ δὲν τὸ βλογαῖς, δέσποτα ;

Ὁ παπούλης ἄρχισε ἀπ' τὸ «γάμος ἐγένετο ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας» καὶ τελείωσε μὲ τὴν «...εὐτεκνίαν τῆς Ραχήλ».

Ὅλοι εὐχήθηκαν σοβαρά, ἐπίσημα κοντὰ στὸν παπᾶ κ' ἡ πρώτη αὐτὴ εὐχὴ τοῦ τραπεζιοῦ ἦταν ἱεροτελεστικὴ σὰ συνέχεια τοῦ μυστηρίου...

Ἔπειτα ἄρχισαν «γιομάτα» καὶ πρῶτος σήκωσε τὸ ποτήρι ὁ νουνός.

Ἡ πρόποσί του αὐστηρὰ ἐπίσημη, τυπικὴ, ἀπάνω στὸ ἔτοιμο καλοῦπι·

— «*Τὸ παρὸν ποτηράκι
ποὺ ἔχει πολλὰ ὀλίγον κρασάκι
τὸ πίνω εἰς ὑγείαν τῶν δύο νεονύμφων,
ποὺ πεδικλώσαμε ἀπόψε.
Νὰ ζήσουν, νὰ γεράσουν,
μὲ καλοὺς ἀπογόνους! . . .*»

— Νὰ μᾶς ζήσουν! Νὰ μᾶς ζήσουν! Νὰ μᾶς ζήσουν!

Ἄφου τσουγκρίσανε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τὰ ποτήρια, ὁ κ. Πρόεδρος στάθηκε μὲ τὸ ποτήρι ὑψωμένο καὶ εἶπε :

— Τὸ πίνω, κύρ-συμπέθερε Κώστα, καὶ καλῶς σὲ βρῆκα!

— Καλῶς ὤρισες! κουμπάρε μ' ἀπάντησε χαρούμενος γιὰ τὴν προτίμησι ὁ κύρ-Κώστας, μπάρμπας τοῦ γαμπροῦ ἀπ' τὸ χωριό, φουστα-νελλᾶς ἔμορφος, καλοφαγᾶς καὶ γλεντζῆς.

Ὁ κύριος Πρόεδρος ἄδειασε μονορουῖφι τὸ γιομάτο. Καὶ τὴν ὥρα αὐτὴ οἱ βιολιτζῆδες ὀρθοὶ ἀλὸ ἐπισημότητα χτυποῦσαν ἓνα ζωηρό, σφοδρό, πανηγυρικὸ κομμάτι. Ὅλοι παρακο-λουθοῦσαν τὸ ρυθμὸ του βαρῶντας χέρια, πό-δια, μαχαίρια, πηρούνια, πιάτα, ποτήρια. Ὅποτα! ὄποτα! ὄποτα! . . . Χαλασμὸς κόσμου!

Ὅταν ὁ σαματᾶς αὐτὸς κατακάθισε ὁ κουμ-πάρος, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου πώθηκε τὸ γιο-μάτο, πέταξε ἓνα τάλλαρο στὸ πιᾶτο τῶν βιο-λιτζῆδων.

Ὁ κύρ-Κώστας ἐτοίμασε, ξέχειλο, τὸ πο-τῆρι του, ξερόβηξε, κᾶτι συνεννοήθηκε μυστικὰ μὲ τοὺς βιολιτζῆδες, ἔκαμε κᾶτι ταλίμια, κᾶτι τσακμάκια, κ' ἔπειτα ἄρχησε τὸ πρῶτο τραγοῦδι τῆς τάβλας, διαλεγμένο δὲ ὅπως ἔπρεπε :

« Ὁ Γιάννος κάνει τὴ χαρὰ
ὁ Γιάννος κάνει γάμο.
Ὅλον τὸν κόσμου κάλεσε,
τὴ γῆς τὴν ξαῖκουσμένη.
Τὸν Σταυραετὸ δὲν κάλεσε
τὸν ἀδελφοποιτό του.
Ὅντας ἐστρῶσαι τὸ σοφρᾶ
καὶ ἰκῶσαν τὰ γιομάτα

τότες τὸν ἐθυμήθηκε
τὸν ἀδελφοποιτό του . . . »

Ἄπάνω στὸ γύρισμα :

« Δὲν ξανάῃχω ὄῃ
τέτοιο πατριτί »

Σήκωσε ὁ κύρ-Κώστας τὸ γιομάτο :
— Μὲ τὴν ἄδειά σας, κύριε Πρόεδρε.
— Ὅρίστε !

— « Ἐνας ἀετὸς κινήγησε
μὰ πλουμιστὴ περδικούλα.
Ἄπόψε στεφανώσαμε
τὸν Παῦλο καὶ τὴν Βγενούλα !
Τὸ πίνω εἰς ὑγείαν τῶν δύο διονύμφων !
Τὸ ὁποῖον νὰ ζήσουν, νὰ γεράσουν
πολλὰ παιδιὰ νὰ φκιάσουν.
Νὰ σοῦ ζήσουν, κύριε νοῦιε !
Καὶ ὅπως ἔδραμες εἰς στέφανα
νὰ δράμης καὶ εἰς ἔλαιον.
Οἱ παντρεμένοι σιῶν παιδιῶν τους.
Οἱ ἀνύπαντροι καὶ στὸ κεφαλάκι τους,
Στις χαρές τους νὰ χαροῦμε.
Καλὴ ψυχὴ ἐμεῖς οἱ γερόντοι.
Καὶ στ' ἀποδέλοιπα ! . . .
Τὸ πίνω, κύριε Πρόεδρε,
καὶ ποιὸν ναῦρω !

— Ναῦρης . . ναῦρης . . τὸν κύρ-δάσκαλο !

— Καλῶς νὰ σ' εὕρω, κὺρ-συμπέθερε.

— Καλῶς ὄρισες κὺρ Κώστα !

ἌΟ κὺρ-Κώστας στράγγιξε ἀπολαυστικὰ τὸ γιομάτο, ρουφῶντας μαζὶ καὶ τὸν ἀναρπαστικὸ θόρυθο τῶν βιολιῶν, ἐνῶ ἡ παρέα τοῦ Γιαννῆ τραγουδοῦσε χτυπῶντας ρυθμικὰ τὰ παλαμάκια:

« Τὸ πίνει ὁ Κώστας τὸ κρασί,
τὸ πίνει, τὸ πίνει
καὶ στάλα δὲν ἀφήνει ! . . »

ἌΟ κὺρ-Κώστας, ὀρθὸς ἀκόμα, ἀναποδο-γύρισε τὸ ποτήρι του γιὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ξώφλησε τίμια τὸ χρέος του, κι' ἀφοῦ δὲν ἔσταξε οὔτε στάλα κάτω, σκούπησε μὲ τὴν ἀπαλάμη τὰ μουστάκια, ψαχοῦλεψε κᾶμποσο στὸ σελάχι του, πέταξε ἓνα δίφραγκο στοὺς βιολιτζῆδες, φώναξε γιομάτος ἱκανοποίησι «εὐχαριστῶ !» καὶ κάθισε στὴν καρέκλα ἀναμερίζοντας τὴ φου-στανέλλα του.

ἌΗ σειρὰ τοῦ δασκάλου τώρα. Ἐντριβῆς κι' αὐτὸς περὶ τὴν ἐθιμοτυπίαν τῶν γαμηλιῶν δειπνων ἐπῆρε τὸ δεῦτερο τραγοῦδι, καλὰ διαλεγμένο :

« Σὲ τούτ' τὴν τὰβλα ποῦειμαστε
σὲ τοῦτο τὸ τραπέζι
τρία κορίτσια μᾶς κερνᾶν
τὰ τρία ἀράδ-ἀράδα.

Τῶνα κερνάει μὲ τὸ γυαλί
τᾶλλο μὲ τὸ κρουστάλλι,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο
μὲ μὴ ἀσημένια κούπα . . .

. . . . .»

Ὁ δάσκαλος ἔκαμε μιὰ δασκαλίστικη πρό-
ποσι στὸ τέλος, κ' εἶπε γιὰ τὸν «ὕμέναιο», γιὰ
τὴν «εὐλογία τοῦ ὑψίστου», γιὰ τὸν «ὄλθιον
βίον»—μοναχὰ γιὰ τὰ νειογάμπρια, δὲν κατά-
λαβε κανεὶς ὅπὸ τοὺς «συνδαιτημόνας», ἂν εἶπε
τίποτα! Στὸ τέλος—δάσκαλος μαθὲ! εἶπε τὸ
ποτῆρι του χωρὶς νὰ ρωτήσῃ «τὸ πίνω καὶ ποιὸν
ναῦρω». Οὐ—οὐ!—σηκώθηκε μιὰ βοή κ' ἔνα χά-
χανο ἀπ' ὄλο τὸ τραπέζι.

— «Πάτησε τὸν κανονισμό!... Νὰ ἐφαρ-
μόσ' τὸ νόμο, κύριε Πρόεδρε! . . . Νὰ τ' βάλῃς
κάνονα, κύριε νοῦνε!»

Ὁ δάσκαλος ἔσπευσε νὰ μολογήσῃ τὸ κρι-
μα του.

— Κύριε Πρόεδρε, ἔπεσα σ' ἐγκλημα! Ἄ-
κούω τὴν καταδίκη μου.

— Νᾶνε αὐστηρή, κύριε νοῦνε!...

— Καταδικάζεται ὁ δάσκαλος νὰ πιῇ μονο-
μιᾶς ἄλλο ἓνα ποτῆρι γεμάτο!

— Εἶνε λίγο! Εἶνε λίγο!

Μιὰ ὁκᾶ ἔπρεπε νὰ πιῇ! Κάνω ἔφεσι ἐγώ!

Ὁ δάσκαλος γιὰ νὰ προλάβῃ τὴν «ἔφεσι»
γύμισε γρήγορα—γρήγορα τὸ ποτῆρι καὶ μέσα

στὸν τρομερὸ θόρυβο τοῦ τραπεζιοῦ τὸ ξανα-
σήκωσε :

— Ἐπειδὴ γλεντᾶμε ὠραῖα τὸ πίνω εἰς
ὑγείαν τῆς παρέας!

Καὶ πῆγε νὰ τὸ ξαναπιῇ, πάλι χωρὶς νὰ
ρωτήσῃ, μὰ μόλις τὸ ἄγγιξε στὰ χεῖλη θυμήθηκε,
τὸ τράβηξε τρομαγμένος καὶ ρώτησε :

— Τὸ πίνω, κύριε Πρόεδρε, καὶ ποιὸν ναῦ-
ρω ;»

Τὰ ὄργανα τὸ βρόντηξαν γιὰ τρίτη φορὰ
ἐνῶ ὁ Γιαννῆς μὲ τὴν παρέα του τραγουδοῦσαν
κοροΐδευτικά :

« Δόστων μιὰ νὰ πάη κάτω
γιὰ νὰ βρῆ ἢ κορφή τὸι πᾶτο ! »

— Ἄϊ! Στὴν πέτρα νὰ φυτρώνῃ, κὺε-δά-
σκαλε! . . . »

Μόλις ὁ δάσκαλος πλήρωσε τὰ βιολιά κ' ἔ-
κατσε, ὁ Ταρναγιάννης ἄρχισε ἕνα ὠραῖο τρα-
γοῦδι, ποῦ σταμάτησε ὅλο τὸ θόρυβο :

« Τρισεύγενη μ' στὸν γάμο σου,
στ' ἀρραβωνιάσματά σου
τὰ χιόνια ἀλεύρια νὰ γενοῦν
καὶ τὰ λαγκάδια λάδι
κ' ἡ θάλασσα γλυκὸ κρασί
νὰ ποῦν οἱ συμπεθέροι.
Τρισεύγενη μ' τὸ φέσι σου
κρασί νὰ τὸ γιομίσῃς

καὶ νὰ κερνᾶς μὲ τὸ γυαλί
μ' ἐν ἀσημένιο τάσι . . .

· · · · · »
Ρίνα μου, Κατερίνα, μὴ φαρμακώνεσαι
Τὴν Κυριακὴ σὲ παίρνω καὶ λευτερώνεσαι ! »

Ὅλοι ἔμειναν κατευχαριστημένοι καὶ πῆραν
μ' ἐνθουσιασμό ὅλοι μαζί τὸ γύρισμα. Ὁ κύρ-
Κώστας ὀρθὸς φώναζε χειρονομώντας προστα-
χτικά: « Ὅλοι μαζί! . . . Ὅλοι μαζί! »

« Αἴντε—Γελᾶς γελοῦν τὰ δέντρα
κι' ἀνθίζουν τὰ κλαριά.
Τὰ νάζια σου, κυρά μου,
δὲν τᾶχει ἄλλη καμμιά! »

Ὑστερα ἀπ' τὰ βαριά τραγούδια ἦρθαν τὰ
πεταχτά, τὰ φωναχτερά, τὰ σαμαντάδικα. Τὰ
« Σηκώσου ἀπάνω, Δημήτρω μ' κι' ἄλλαξε . . . »,
τὰ « Σαράντα—δυὸ τουρκόπουλα τὴ Λάμπρω
κυνηγᾶνε . . . », τὰ « Εἴμαστε ὠρμισμένα τὰ καῦ-
μένα . . . » καὶ « Τέτοια κόρη ποῦειχες σκύλλα . . . »
καὶ « Μπαίνω μεσ' τ' ἀμπέλι σὰ νοικοκυρά . . . ».

— Ὅλοι μαζί! Ὅλοι μαζί! φώναζε ὁ κύρ-
Κώστας στὰ γυρίσματα. Ἄλλοι πηδοῦσαν ἀπά-
νω στὶς καρέκλες, ἄλλοι κι' ἀπάνω στὸ τραπέζι.
Ὅλοι χειροκροτοῦσαν, ποδοκροτοῦσαν, οὐρ-
λιαζαν.

« Κρέμεται ἡ καπότα στὴν ἀλνμαριά
Ντέρτι καὶ μαράζι πῶχω στὴν καρδιά! »

— ὦχ! ἀμὰν κι' ἄς φέξῃ!

« Πετάχτηκε ἡ πεταλούδα καὶ μὲ βάρεσε
Αὐτὸς ὁ λόγος ποῦειπες, μωρὴ, δὲ μ' ἄρρεσε ! »

— Θὰ φάῃ ἡ μυῖγα σίδερο καὶ τὸ κουνουπι
ἀτσάλι! . . .

Πολλοὶ εἶχαν γίνεи στουπὶ στὸ μεθῦσι . . .
Ἔσπαζαν πιάτα καὶ ποτήρια. Δὲν ἤξεραν τί ἔλε-
γαν καὶ τί ἔκαναν ὅσους μποροῦσαν τοὺς ἔστελ-
ναν ἕναν-ἕναν νὰ κοιμηθοῦν.

Μὰ τὸ γλέντι ἐξακολουθοῦσε ἀκόμα μὲ ἀτε-
λείωτο κέφι. Τὰ γιομάτα τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς
νύφης ἀκολούθησαν τὰ γιομάτα τοῦ νουνοῦ, κι'
ἔπειτα τῆς παρέας τὰ γιομάτα. Ἐκεῖ ν' ἀκούση-
τε στιχάκια καὶ προπόσεις :

« Ἐπειδὴ ὅλα τὰ μεγάλα καράβια
ἔρχονται ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγου
πίνω εἰς ὑγείαν τοῦ κῆρ δασκάλου ! »

« Ἐπειδὴ τελείωσε ὁ πόλεμος
Ρωσσίας καὶ Ἰαπωνίας
πίνω εἰς ὑγείαν τῆς κυρὰ-Μαρίας »

Πῆραν τὰ χαράγματα καὶ τὸ γλέντι δὲν
ἔπαιρνε ἀκόμα νὰ σβύσῃ.

Κάποιος κύταξε ἀπ' τὸ παραθύρι :

— Ἐφεξε, παιδιά.

Ὁ Γιαννῆς ἄρχησε τὸ τραγοῦδι τῆς χαραυ-
γῆς :

« Τώρα τὰ πουλιά
τώρα τὰ χελιδόνια
τώρα οἱ πέρδικες
σιγολαλοῦν καὶ λένε
ξύπνα, μπέη μου
. . . . . »

Όταν ἔσκασε πειὰ ὁ ἥλιος, σηκώθηκε τὸ τραπέζι, χόρευαν πάλι λίγο, κ' ὕστερα δέκα, δεκαπέντε ἀπὸ δαῦτους πῆραν τὰ ὄργανα καὶ βγήκαν περατζάδα στοὺς δρόμους.

Τσίγκι—τσίγκ, τσίγκ—τσίγκ !
τσίγκι—τσίγκ, τσίγκ—τσίγκ !
« ὦχ ἀμάν, Ἐλένη !
Σαμαντᾶς θὰ γένη . . »

Καλορριζικα ! Καλορριζικα ! . .

Στὶς δεκαπέντε τοῦ γάμου τὰ νιογάμπρια πῆγανε νὰ λειτουργηθοῦν στὴν ἐκκλησία. Ὁ Παυλῆς στερέωσε τὸ σκληρὸ-σὰ γιατρός, μάτια μου—κ' ἡ Βγενούλα φόρεσε, πρώτη φορά, τὸ πράσινο καπέλλο-φτού της νὰ μὴν πάρη ἀπὸ ἀβασκαμβό !

Ἡ γειτονοπούλα της ἡ Κατίνα, ἡ καλύτερη μοδίστρα τοῦ τόπου, ἦρθε τῆς ἔσιαζε τὰ μαλλιά καὶ τῆς στέριωσε τὸ καπέλλο καὶ τὴν ἔκαμε « τοῦ κουτιοῦ », σωστὴ κούκλα. Ἡ Κατίνα ἔδεσε καὶ τὸ λαμοδετάκι τοῦ Παυλῆ ἔτσι σκερτσόζικα.

— Πῶς σοῦ φαίνεται λοιπὸν τὸ καπέλλο, Βγενούλα;

— Βαρύ, Παυλῆ μου, βαρὺ! Πῶ, πῶ, μὴ μοῦ πονέση τὸ κεφάλι! . .

— Σώπα καὶ θὰ συνειθίσης . . . εἶναι στὴν ἀρχή! . . χά, χά, χά! . . Πρόοδος, νεωτερισμός! Ὅχι ὄλο χωριάτες-χωριάτες! . .

Στὴν ἐκκλησιά, πήγαινε-καμάρι ὁ Παυλῆς!- ὄλοι γυρίζανε νὰ τοὺς κυτάξουν. Ἀπάνω στὸ γυναικίτη τὰ κορίτσια τῆς παντρειάς σκουτήχτηκαν μὲ τὸν ἀγκῶνα μόλις τοὺς εἶδαν. Ζήλεια καὶ κοροϊδία, ἀνάμιχτες.

Τὰ μικρὰ κοριτσάκια χάζευανε μὲ τὸ καπέλλο τῆς Βγενούλας, ἀθῶα καὶ πονηρὰ μαζί. Οἱ γρηῆς στραβῶσανε τὰ στόματά τους, ἔτοιμες νὰ μουρμουρίσουν — «χάλασε ὁ κόσμος, γιγιέ μ'». Ὅσο γιὰ τὴν Ἀστυνόμενα καὶ τὴν Δημαρχοπούλα, αὐτὲς δὲ μουτζογέλασαν ἀμέσως κι' ἄρχησαν νὰ κοιτομπολεύουν στὸν καλὸ καιρό.

Μόλις τοποθετήθηκε ἡ νύφη, ὁ ἐπίτροπος πῆρε ἀπ' τὸ παγκάρι τὸν πράσινο δίσκο, στρωμένον μὲ μαύρη τσόχα, ἔβαλε ἀπάνω μιὰ δραχμάρικη λαμπάδα καὶ τῆς τὴν πῆγε. «Καλορριζικα». «Εὐχαριστῶ». Πῆρε ἡ νύφη τὴ λαμπάδα καὶ σταύρωσε τρεῖς φορές τὸ δίσκο. Ἐπειτα πέταξε ἓνα πεντόφραγκο. Ὁ ἐπίτροπος ἄναψε μοναχὸς του τὴν λαμπάδα στὸ μπροστινὸ μανάλι ἀντίκρυα στὸν ἀφέντη τὸ Χριστό.

Ὅταν τελείωσε ἡ λειτουργία κ' ἔφυγαν οἱ ἄλλοι χριστιανοί, διάβασε ὁ παπᾶς ἀπάνω ἀπ' τὰ

κεφάλια τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης τὴν εὐχή. Πῆρε κι' αὐτὸς τὸ τάλληρό του.

Ἐπειτα μαζί μὲ μιὰ θειά τῆς Βγενούλας κάμανε τὶς νυφικὲς βίβιτες, μαζεύοντας εὐχὲς καὶ μπομπονιέρες. Γιατὶ ἔτσι συνειθιέται : Νὰ φιλεύουν τὴ νύφη κουφέτα καὶ μπομπονιέρες σ' ὅλα τὰ σπίτια. Κι' ὁ Παυλῆς μὲ τὰ χῶρατά του :

— Καλὴ δουλειὰ αὐτῆ, γυναῖκα ! Σῶπα καὶ θὰ πάρουμε πίσω ὅλα τὰ κουφέτα ποὺ δώσαμε !

Καὶ κυλοῦσε ὁμορφα ἡ ζωὴ . . . Δουλειὲς εἶχε πολλὰς ὁ Παυλῆς. Ἡ Βγενούλα κ' ἡ πεθερὰ τὸν βοηθοῦσαν ἀπ' τὸ σπίτι στὰ ραψίματα. Δόξα νᾶχη ὁ Θεός, τὰ γυρίζουν μιὰ χαρά ! Ὁμόνοια κι' ἀγάπη περισσεύουν καὶ γιὰ τὸ χαζὸ τὸν κόσμον ποὺ γκρινιάζει . . . .

— Ὑγεία νᾶχουμε ; . . . φώναζε ὁ Παυλῆς. Δὲν ξέρω τί, ἀλλὰ φτώχεια καὶ γκρινία δὲ θὰ μποῦνε στὸ σπίτι μας ποτέ !

Μὰ καὶ γιὰτὶ νὰ γκρινιάξουν ; Στὰ χέρια τὸν κρατοῦν οἱ καλὲς γυναῖκες. Στὰ μάτια τὸν κυτοῦν. Ὁ λόγος του προσταγὴ. Πρὶν τ' ἀποσώση-ἔτοιμο ὅ,τι κι' ἂν ἤθελε !

Κι' ὅταν ἀρρώστησε κάποτε ἀπ' τ' αὐτί του, τί λαχτάρες καὶ τί λάτρεις ! Νᾶηταν τρόπος αὐτὲς νὰ τραβοῦν τὰ γιατροσόφια κ' ἐκεῖνος νὰ ἰδῆ τὴν γιατρεία ! Νὰ μὴν πονέση, νὰ μὴν στενοχωρηθῆ καθόλου. Κι' ὅταν ὁ γιατρὸς μὲ τὶς ζεστὲς γλυκερίνες του, ποὺ ἔσταζε μέσα, καὶ τὶς ζεστὲς φανέλλες, ποὺ τὸ τύλιγε, δὲ μπόρηγε νὰ τοῦ κάμη τίποτε κ' ὑπόφερνε ὁ ἄνθρωπος πολὺ

— τρεῖς νύχτες, χριστιανοί μου, νὰ κλείση μάτι!
— πάλε ἡ κυρὰ Σταύρενα τοῦ βρῆκε τὸ γιατρικό.

Κρυφὰ ἀπὸ τὸ γιατρὸ ἔφκιασε κεροπάνι, πῆρε μιὰ πῆτα κερὶ καθαρὸ ἀπ' τὸ κελλάρι τῆς ἐκκλησίας, ἀγόρασε πανὶ ἄσπρο βαμβακερό, σφόρεγο. Ἐκοψε λουρίδα. Τὴν κέρωσε καλὰ— καλὰ κι' ἀπ' τὶς δύο μεριές. Τὴν τύλιξε μὲ τρόπο γύρω στ' ἀδράχτι κι' ἔφκιασε ἓνα μακρουτσουλό χωνὶ μὲ στενούλα μύτη. Ἐλυσε τ' αὐτὶ τοῦ Παυλῆ κ' ἔχωσε τὴ μύτη τοῦ χωνιοῦ μέσα. Ἐπειτα ἔβαλε φωτιά τοῦ χωνιοῦ καὶ τ' ἄφησε νὰ καίεται σιγὰ σιγὰ. Ἡ Βγενούλα εἶχε τυλίξη μ' ἓνα πανὶ τὸ πρόσωπο καὶ κεφάλι τοῦ Παυλῆ ὀλοτρόγυρα, ὅπως ἦταν πεσμένος στὸ κρεβάτι, μὴν πέση καμμιὰ σταχταλήθρα ἢ καμμιὰ σταξιά κεριοῦ καὶ τὸν κάψη. Ὅσο κατέβαινε ἡ φωτιά τόσο ζεστανότουν μέσα τ' αὐτί. Καὶ ξεφώνιζε ὁ Παῦλης. Μὰ ὅταν ἔφτασε κάτω κάτω ἡ φωτιά καὶ τῶθγαλε ἡ κυρὰ Σταύρενα τὸ χωνί, ὅσο ἀπόμεινε, καὶ τὸ ξετύλιξε, μάτια μου, τί νὰ ἰδῆς! Εἶχε μαζωχτῆ κάτω κάτω ἓνα σφοντυλάκι κερὶ καὶ κάτω ἀπ' τὸ κερὶ ἓνα πρᾶμα ἄσπρο, πηχτό, φαρφατιασμένο σὰ μυζήθρα! Ἦταν τὰ ὑγρά κ' ἡ βρῶμα ποῦειχε μάζη μέσα τ' αὐτὶ καὶ πού τ' ἀπορρόφησε τὸ κεροπάνι. Τέσσερα κεροπάνια τοῦ ἄναψε ὅλη νύχτα. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα ξύπνησε μιὰ χαρὰ ὁ Παυλῆς, χορτασμένος ὕπνο, χωρὶς κουφαμάρα. Θαυμαστὸ γιατροσόφι!

Κι' αὐτὸς ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος πάντα καλὸς, πάντα καλομίλητος. Χατῆρι δὲν τοὺς χαλοῦσε.

Κουβαλητής στο σπίτι, ὄχι κι' ἄλλος. Μόνο στο ζήτημα τοῦ φαγιοῦ λίγο παράξενος. Τῶθελε μπόλικο, καλομαγερεμένο καὶ στὴν ὥρα του.

— Οἰκονομίες στο φαῖ δὲ θέλω. Τὸν ἄκουγες νὰ λέη. Λάδι καὶ βούτυρο μὴν τὰ λυπᾶστε !

Καὶ συνείθιζε νὰ δικαιολογιέται ἀμέσως :

— Ἐγὼ δὲν εἶμαι φαγᾶς, πεθερά, εἶμαι παραπονιάρης ! Ἡ φτώχεια θέλει καλοπέραση !

Μὰ ἔννοια σου κ' ἦταν μιὰ μαγέρισσα ἢ κυρὰ Σταύρενα ! Γιὰ βασιλικὸ τραπέζι καὶ δὲ θὰ τὸ ντρόπιαζε ! . . Σαρμάδες δὲν εἶχε φάη μιὰ φορὰ ὁ Σταῦρος ὁ μακαρίτης ἀπ' τὰ χέρια της, χωρὶς νὰ ξέρη, κ' εἶπε—γουλόζος καὶ μεκροῆς, περιουσία ἔφαγε!— : « Ποιὰ μαγέρεψε τοῦτο τὸ φαῖ, αὐτὴ θὰ πάρω γυναῖκα ! » Καὶ τὴν πῆρε ! - ;
" Ἄς εἶναι ! . . .

Τὸ μοναχὸ μικρὸ συγνεφάκι στὸν οὐρανούλη τοῦ εὐτυχισμένου αὐτοῦ σπιτιοῦ ἦτανε πῶπινε καμμιά φορὰ ὁ Παυλῆς κατιντὶς παραπάνω. Ὅχι μεγάλα πράματα, μὰ τ' ἄρεγε λιγάκι τὸ μπρῶσχο. Ἡ πεθερὰ τοῦ φώναζε κάπου-κάπου :

— Μὴν πίνης ἄλλο, παιδί μου. Δὲν κάνει . .

— Τὶ νὰ πῶ, μητέρα ; Πιόμα εἶναι γιὰ ἕνα ἄντρα ἑκατὸ δράμια κρασί στο φαῖ του ;

— Ἐκατὸ ὄχι, ἀλλὰ περισσότερο . . .

— Καὶ διακόσια, τί ;

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ἀπάνω ἀπὸ διακόσια δὲν ἔπινε ποτέ. Μισὴ ὀκούλα στὴν καθησινὰ του τὴν κατάφερνε ὅταν εἶχε καὶ καλὸ μεζέ . . .

Πῶς τὸν βρῖσκετε, λσιπὸν, τὸν Παυλῆ ;

Δὲ θὰ μοῦ τὸν πῆτε, βέβαια, κακόν ! Κακός ;
Καὶ ποιανοῦ ἤθελε τὸ κακὸ ὁ κουρούνης ; ! Κα-
λό, ἂν τοῦ περνοῦσε ἀπ' τὸ χέρι τῶκανε. Πῶς
θὰ τῶκανε λίγο ἐπιδειχτικά ; Δὲ βαρούσαι ! Τὸ
καλὸ νὰ γίνεται . . . Καὶ στὴν δουλειά του τεχνί-
της καλὸς καὶ τίμιος. Δὲν ἤξερε κλεψιὲς καὶ
γελάσματα. Ἄλλὰ δὲν ἦταν ἄξιος καὶ γιὰ παρα-
πάνω. Ἰσαμ' ἐκεῖ : νὰ βγαίνη τὸ καθημερινό του
μὲ τὸν ἰδρωῶτα τοῦ προσώπου του ! Κι' ἂν ἤθε-
λες νὰ τὸν γελάσης τὸν γέλαγες· εὐκολὰ τὸν τύ-
λιγες· τραγότουν μὲ τὰ λιμά, καθὼς λένε.

Μὲ δυὸ λόγια ὁ καυμένος ὁ Παυλῆς ἦτανε
δουλευτάρης, κουτούλης καὶ φαντασμένος. Φκι-
ασμένος γιὰ νὰ περπατήσῃ στὸν ἴσιο δρόμο.
Μὴν τοῦ τύχη κακοτοπιὰ γιὰ τὴν τσακίστηκε ! Κα-
πετάνος τῆς μπουνάτσας. Μὴν τὸν εὖρη τρικυ-
μία γιὰ τὴν θαλασσοπνίγηκε ! . . . Πόσοι ἄνθρωποι
δὲν εἶναι καμωμένοι ἔτσι ! Πρῶτος καιρὸς ;—Κα-
λοὶ κοὶ νοικοκυραῖοι καὶ φρόνιμοι ! Κόντρα ὁ
ἀγέρας ;—πᾶνε χαμένοι ! Δὲν ἔχουν σταθερὰν
ἰσορροπία καὶ γερὸ τιμόνι. Μπατέρουν εὐκολὰ.
Δὲν ἔχουν θέληση καὶ δύναμη ν' ἀντιδράσουν.
Εἶναι βάρκες χωρὶς σαβούρα. Οὔτε μπούσουλαι
ὑπάρχει. Κυλᾶνε μὲ τὰ ρέματα !

Δυστυχησμένε Παυλῆ ! Δὲ θὰ γλυτώσης κ'
ἐσὺ τὰ γραμμένα σου ! χτύπησε ἡ κακιά σου ἡ
ᾠρα. Ἐτοιμάσου γιὰ τὰ πικρὰ ποτήρια. Καὶ
κουράγιο. . .

Ἡ Βγενούλα ἀδυνάτισε τώρα τελευταία καὶ
χλώμιανε. Κόκκινα σπιθουράκια γιόμισε τὸ

πρόσωπό της. Καὶ ζηλεύει νὰ τρώῃ λεμόνι.

— Κυρὰ-Σταύρενα, κάπως τὴ βλέπω τὴν κόρη σου. Μήπως «κίνησε»; ..

Αἶ. . . . Θέλημα Κυρίου, γειτόνισα.

— Καλὴ λυτεριά, τὴν καϋμένη!

— Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ! Εὐχαριστῶ.

— Ὁ Ἅγιος Στυλιανός, μεγάλη ἡ χάρη του ἅς τὴν προστατέψῃ! . . .

Πῶς νὰ σᾶς πικράνω ἀλλοῦ λιγώτερο; Σᾶς μιλῶ τόσον καιρὸ γιὰ τὴν Βγενούλα κι' ὄλο σᾶς τὸ παινεύω τὸ καλὸ κορίτσι. Χίλιες φορὲς καλὸ καὶ δέκα χιλιάδες ἄτυχο. Τὸ κακόμοιρο!. Πολὺ θὰ πικραθῆτε, τὸ ξέρω: Ἡ Βγενούλα πέθανε στὴ γέννα της!

Ἐνοῦ χρόνου νυφούλα. Κοπελλίτσα εἴκοσι χρόνων. Καλὴ κ' εὐτυχισμένη. Γιατὶ νὰ πεθάνῃ; . . . Ἄς πάει νὰ χαθῆ. . . . Δὲν εἶνε ζωὴ κι' αὐτὴ! Σχώρα με, Θεέ μου!

Πάει καὶ τὸ παιδί μαζί.

Σκούζει καὶ μαδιέται ἡ κυρὰ Σταύρενα. Ἀλάλιασε, πάει! Τρελλὴ θὰ καταντήσῃ νὰ μοῦ τὸ θυμᾶστε.

Ὁ Παυλῆς; Κεραυνὸς τὸν βάρεσσε κατὰ-κέφαλα. Καὶ τοῦ πῆρε τὴ λαλιά. Καὶ τοῦ νέκρωσε τὴ σκέψη. Κατσούφιασε, κρέμασε τὰ μοῦτρα, γούρλωσε τὰ μάτια καὶ δὲ μιλάει μι-λιά. Τρεῖς φορὲς φώναξε γοερὰ καὶ ποτάμι πή-γαν τὰ δάκρυά του: Ὅταν τὴν ἀσπαζότουں στὴν ἐκκλησιά. Ὅταν τὴ βάζανε στὸν τάφο :

— Βγενούλα μ'! Γυναικούλα μ'! "Οχ ὁ μαῦρος!!

"Ητανε τόσο δυνατὴ ἢ σπαθιὰ ποῦ τοῦ «ρόγκιασε» τὰ σπλάχνα, τόσο μεγάλος ὁ πόνος ποῦ τοῦσφιξε τὴν καρδιά ὥστε ὁ δυστυχισμένος ἔπαθε κᾶτι σὰν ἀναισθησία, κᾶτι σὰν πολύωρη σκοτοδίνη. Κι' ὅταν σιγὰ-σιγὰ ἄρχισε νᾶρχεται στὰ σύγκαλά του καὶ νὰ μετράῃ τὸ κακὸ ποῦ τὸν βρῆκε, τότε κι' ὁ πόνος γινόταν κοφτερώ-τερος. Καὶ τοῦ τρυποῦσε μὲ βελόνα τὴν καρδιά. Καὶ τοῦ χτυποῦσε μὲ καλλιγοσφύρια τὰ μηλίγ-για. Καὶ τοῦ φαρμάκωνε μὲ κάπια τὰ χεῖλει. . .

— Τὴν ἔχασε λοιπὸν τὴ Βγενούλα του; "Ωστε δὲν θὰ ζήσουν χρόνια, πολλὰ χρόνια μαζί—εὐτυχισμένοι ἴσως τὸ χρόνο αὐτὸ ποῦ πέρασε σὰ μιὰ μέρα, σὰ μιὰ ὥρα—δὲ θὰ κά-μουν παιδάκια νὰ λάμψη τὸ σπίτι ἀπὸ χαρὰ—ἄχ καὶ σιγὰ-σιγὰ νὰ μεγαλώνουν τὰ παιδάκια—καὶ νὰ γίνουν μιὰ μέρα κοπέλλες τῆς παν-τρειάς—καὶ νὰ γίνουν ἄντρες ἴσαμ' ἐκεῖ πάνω νὰ ἰσκιώσῃ τὸ σπίτι—;—... Δὲ θὰ γίνουν λοιπὸν ὄλ' αὐτά; Πᾶνε καλιὰ τους ὄλα; ψεύ-τικα ὄνειρα ἦτανε;... —!

Τὸν καῦμένο τὸν Παυλῆ! Ποτέ του δὲν εἶχε ἀπαισιοδοξήσῃ στὰ οἰκογενειακά του ὄνειρα. Καμμιὰ φορὰ, ποῦ ξαπλωμένος στὸ κρεββάτι του ραχάτευε καὶ συλλογιζότου τὸ μέλλον, καμμιὰ φορὰ, ποῦ καθότου τὸ παραγῶνι, συμποῦσε τὴ φωτιὰ καὶ λογάριαζε σιωπηλὰ γιὰ τὰ σπιτάκια του, πάντοτε ὄλα ρόδινα τᾶβλεπε

καὶ τριαντάφυλλενιά.—Τί ὄμορφα ποῦ θὰ κυ-
λήση ἡ ζωή!—Ποτὲ δὲν εἶχε βάλῃ κακὸ μὲ τὸ
νοῦ τ.υ. Τ' ἦτανε αὐτὸ τὸ ἀνεπάντεχο ποῦ τὸν
βρῆκε; Μαύρη συμφορὰ κι' ἀγιάτρευτη. Ταμ-
πλᾶς! Νοῦς, καρδιά, νεῦρα, ὅλα του παραλύ-
σανε. Οὔτε νὰ φάῃ, οὔτε νὰ κοιμηθῆ, οὔτε νὰ
γνοιαστῆ τίποτα! Ἐνα μαῦρο πανὶ εἶχε τυ-
λιχτῆ σὰ φασκιὰ γύρω γύρω του πολλὲς πολλὲς
δίπλες. Καὶ τοῦ εἶχε κρύψη ὅλον τὸν κόσμον,
αἰσθητὸ καὶ νοητό . . . .

Ἐμεινε πεντ-ἕξῃ μέρες κλεισμένος στὸ σπίτι
μὲ τὴν πεθερά του. Δὲν ἀλλάξανε κουβέντα. Μὰ
κουβέντα, καθόλου! Ἀκόμα κι' ὅταν ὁ ἕνας ἀνα-
στενάζε, ὁ ἄλλος σώπαινε δαγκώνοντας λίγες
στιγμὲς τὸν ἀναστεναγμὸ του γιὰ νὰ μὴ βγῆ
ἔτσι σὰν ἀπάντηση στὸν ἀναστεναγμὸ τοῦ
πρώτου!. Μιὰ περίεργη ψυχρότητα γεννήθηκε
ἀναμεταξύ τους. Μιὰ παράξενη ντροπὴ ἔνοιωθε
ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον. Τί σχέση ἔχουν πειὰ οἱ
δύο τους; . . .

Ἐνα πρωτὶ ὁ Παυλῆς βγῆκε ἀπ' τὸ σπίτι
τους καὶ δὲν ξαναγύρισε πειὰ. Περᾶσανε δυὸ-
τρεῖς μέρες. Ἡ κυρὰ-Σταύρενα πόνεσε. Μὰ δὲν
τὸ εἶχε ἀδειάσῃ τὸ ποτῆρι τοῦ πόνου; Μπορεῖ
κανεὶς νὰ πονέσῃ κι' ἀκόμα—ἀπάνω στὸν πειὸ
μεγάλον πόνον; Κι' ὅμως! Κι' ἄλλο κᾶτι πικρό,
κι' ἄλλο κᾶτι κακὸ τῆς ἔφερενε στὴν καρδιά τοῦ
Παυλῆ τ' ἀποτραβηγμά.

Καταλάβαινε πῶς κ' ἐκεῖνος ὁ μαγκούφης
ἀπὸ πόνον κι' ἀπὸ σπαραγμὸ πῆρε τὰ μάτια του

κ' ἔφυγε. Κ' ἤθελε νὰ τὸν ἀναζητήσει. Μὰ δὲ μποροῦσε! . .

Κάποιο πρωτὶ ὁ Παυλῆς ἔστειλε ἓνα κάρρο καὶ ζήτησε «τὰ δικά του πράματα». Κλάματα, φωνές, κακὸ ἢ πεθερά του. Ἔτρεξε ἡ γειτονιά.

— Ποῦναι, τσουπούλα μου, νὰ ἰδῆς τὸ σπιτικό σου! . .

Μαζέψανε οἱ γειτόνισσες ὅσα πράματα ἦτανε τοῦ Παυλῆ, ἀλλαξιές του καὶ ροῦχα τοῦ ὕπνου, τὰ φορτώσανε στὸ κάρρο καὶ τὰ στείλανε. Ἀπάνω-ἀπάνω, καθὼς περνοῦσε τὸ κάρρο στὰ στενὰ σοκάκια, τραμπαλιζότουν μιὰ μεγάλη καπελλιέρα. Εἶχε μέσα τὸ σκληρὸ τοῦ Παυλῆ καὶ τὸ πράσινο καπέλλο. . . . Ποιὸ μοιραῖο χέρι βρέθηκε νὰ τοῦ τὰ στείλῃ;

Ὁ Παυλῆς ἔστησε τὸ κρεβάτι του ἀπὸ μέσα στὸ ἰδιαίτερο τοῦ μαγαζιοῦ. Δούλευε ἀμίλητος καὶ μελαγχολικός. Ἀξούριστος, λερός, παραμειμένος. Μιὰ παράξενη στενοχώρια τὸν ἔσφιγγε ἀπ' ὅλες τῆς μεριές. Ὅλα τὸν ἀηδιάζανε. Κάποιος τὸν ἀγγάρεψε νὰ ζήσει καὶ ζοῦσε! . .
Ναί. Ἀγγάρια τὴν ἔνωθε τὴ ζωὴ του.

Ἐνα μεσημέρι μόνο, ποῦ ἔτρωγε στὴν ταβέρνα τοῦ Σπυράκια, ἀνοιξε τὸ στόμα του κ' εἶπε τὸ καρροτσέρι τὸ Ντουραντούμη:

— Μωρὲ Βαγγέλη, κάτι ἄδειασε μέσα μου ἐδῶ. . . Ἐξέρω κ' ἐγώ, μοῦ φαίνεται πῶς τὰ στήθια μου εἶνε κούφια καὶ δὲν ἔχουν οὔτε καρδιά, οὔτε πνεμόνια— τίποτα!

Τράβηξε κ' ἓνα ποτῆρι. Τὴ στιγμή πού τὸ

ροφούσε, ὁ Ντουραντούμης τοῦ ἀπάντησε φιλοσοφικά.

— Πίνε καὶ θὰ γιομίση ὁ τόπος π' ἄδειασε!

Μὰ βέβαια θὰ γιομίση! Καὶ ποῖο χάος δὲ γιομίζει τὸ κρασί;... Ἀλλοίμονό του, ἄρχησε νὰ πίνη. Νὰ πίνη πολὺ.

— Τῶρριξε στὸ πιοτί! πήρανε τὰ σχαρίκια οἱ γειτόνισσες στὴν πεθερά.

— Ὅχ! Σὰν τί καλὸ ἔχει κι' αὐτὸς ὁ κακομοίρης!....

Πέρασε κᾶνας μῆνας, περσότερο. Ἐνα βράδου-βράδου μπῆκε ὁ Παυλῆς στὸ σπίτι τῆς κυρᾶ-Σταύρενας. Ἐτρεμε τὸ «λαγγόνι» του σὰ ν' ἀνέβαινε στὴν καρμανιόλα. Τῆ βρῆκε ν' ἀνάβη τὸ καντήλι στὰ εἰκονίσματα. Πῆγε νὰ τῆς πέση ἀπ' τὰ χέρια! Καλησπέρισε καὶ κάθησε μὲ τὸ καπέλλο στὸ κεφάλι. Κάθησε κι' ἡ κυρᾶ-Σταύρενα πειὸ πέρα.

— Τί κάνεις;

— Καλά.

— Ὅχ! ὄχ! Δὲ σὲ ξανάειδα...

— Ὅχ—ναί!..

— Ἐγώ... .

— Κοντεύουν οἱ σαράντα... Τοίμασε τὸ συλλεΐτουργο κι' ὅ,τι ἄλλο χρειαστῆ παραγγειλέ μου... .

Τῆς ἔδωκε εἰκοσπέντε δραχμές. Σηκώθηκε.

— Καλὴ νύχτα.

— Καλὴ νύχτα. Κάτσε... .

Τῆς ἀπάντησε ὁ βρόντιος τῆς πόρτας πῶ-

κλεισε. . . Θεέ μου!, πῶς ζῆ μιὰ γρηὰ ὀλομό-
ναχη σ' ἓνα μαυροντυμένο σπίτι, τὴν νύχτα, ποῦ
δὲν εἶνε σκοτάδι—ὦ! δὲν εἶνε σκοτάδι!.. — ἀλλὰ
φέγγει τὸ χλωμὸ καντῆλι καὶ κυτοῦν, κυτοῦν
κατάματα οἱ παλῆοι Ἅγιοι ἀπ' τὸ εἰκονοστάσι;. .
Πῶς ζῆ καὶ πῶς συλλογιέται, ζωντανή, τὴν πε-
θαμένη μοναχοκόρη της, ποῦχε κάποτε— ἄχ, ἐδῶ
καὶ λίγες μέρες. . . — ἓναν ἄντρα κι' ὁ ἄντρας
αὐτὸς ἦρθε σὲ λιγάκι μεθυσμένος καὶ τῆς μί-
λησε γιὰ τὸ μνημόσυνο—τὸ μνημόσυνο τῆς κό-
ρης της!—κι' ἔφυγε πάλι καὶ τὴν ἄφησε ὀλομό-
ναχη ἀντίκρου στοὺς παλῆοὺς Ἅγίους, ποῦ κυ-
τοῦν κατάματα στὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ,—πῶς
ζῆ! . . . .

Ἔγινε τὸ μνημόσυνο. Φωτοκαῦμένη ἡ κυρὰ-
Σταύρενα. Παραζαλισμένος ὁ Παυλῆς. Πῆγε
μετὰ στὸ σπίτι τῆς πεθερᾶς του. Κόσμε, κο-
σμάκη! ποῦ τὰ βρίσκουν ὄλα ἐκεῖνα τὰ φτωχό-
λογα τῆς παρηγοριᾶς; Δὲ σφίγγουν ξερὰ-ξερὰ
τὸ χέρι νὰ βγάλουν τὸ χρέος τους; . . .

Στὰ συλλεῖτουργα τραταρίζουν καφφὲ καὶ
παξιμάδι. Ὁ Παυλῆς θυμήθηκε τὴ Βγενούλα.
Τὴ θυμήθηκε πολὺ, τὴ θυμήθηκε γλυκά, τὴ θυ-
μήθηκε τρυφερὰ—κάπως ἀλλοιώτικα.

Σηκώθηκε κι' ἔφυγε.

Ἦτανε ἡ τελευταία φορὰ ποῦ τὴ θυμή-
θηκε!..

Ἐνα χειμωνιάτικο βράδυ—ἔχετε ζήση στήν Ἐπαρχία; Ὅχι; Δὲν ξέρετε λοιπὸν ἀπὸ χειμωνιάτικα, σκοτεινά, βροχερά, ἔρημα κι' ἄγρια βράδυα!—Τὸ χειμωνιάτικο ἐκεῖνο βράδυ δούλευε ὁ Παυλῆς στὸ μαγαζί του κάτω ἀπ' τὴν κατεβασμένη χαμηλὰ-χαμηλὰ κρεμαστὴ λάμπα τοῦ πετρελαίου μὲ τὸν πλατὺ τενεκεδένιο γλόμπο. Κολοῦσε τὰ τελευταῖα κουμπιὰ στὸ σακκάκι τοῦ κυρίου φαρμακοποιοῦ. Ὁ κάλφας του πειὸ πέρα ξύλωνε κάποιον παλιὸ πανωφόρι γιὰ γύρισμα. Ἄνοιξε ἡ πόρτα κι' ἕνα κῦμα ὑγρασίας μπουκάρισε στὸ μαγαζί. Ὁ Παυλῆς πέρασε καὶ τὴν τελευταία βελονιὰ χωρὶς νὰ βιαστῆ καὶ τότε γύρισε νὰ ἰδῆ τὸν ἐπισκέπτη, ποῦ τὸν καλοκυτοῦσε ὁ κάλφας προσεχτικὰ καὶ παράξενα.

— Μπᾶ! ἐσ' εἶσαι, κυρὰ Ζωή; Κόπιασε κάτσε. Πῶς ἦταν κι' αὐτό;

— Κάτι ἤθελα νὰ σᾶς πῶ, κύρ-Παυλῆ...

— Νὰ μοῦ πῆς ὅ,τι θέλεις!

Τᾶειπαν οἱ δύο τους στὴ γωνία χαμηλόφωνα καὶ τί σκασίλα ποῦειχε ὁ κάλφας γιὰτὶ δὲν ἄκουγε!...

— Ἀκοῦς ἐκεῖ!. Οὔτε λόγος νὰ γίνεται!...

— Εὐχαριστῶ. Εὐχαριστῶ πολὺ!

Ἡ κυρὰ Ζωὴ ἔφυγε. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Παυλῆς τῆς ἔστειλε στὸ σπίτι ἕνα παντελόνι γιὰ ράψιμο. Κι' ἄλλο τὴν ἄλλη. Τοῦ ἔκανε δουλειὰ

φίνα, οὔτε ὁ καλύτερος παντελονᾶς.

Ξέρετε ποῦ καθότουν τότε ἡ κυρὰ-Ζωή; Ἐκεῖ δὰ στὴ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ Κάστρου, κάτω ἀπ' τὴν τάπια, σ' ἓνα παλιὸ Τούρκικο σπίτι. . . Δὲν ἦταν ντόπια ἡ κυρὰ-Ζωή. Κερκυραία, εἶχα ἀκούση πῶς ἦτανε. Τῶλεγε δὰ κ' ἡ προφορὰ της. Ὅταν ὁ μακαρίτης ὁ Τζαχρῖστος ὑπηρετοῦσε στὴν Κέρκυρα γραμματέας τοῦ ταμεῖου τὴν ἀγάπησε καὶ τὴ στεφανώθηκε. Μόλις πῆρε τὴ σύνταξή του, ἤρθανε στὸ χωριὸ καὶ κατοίκησαν. Εἶχανε κ' ἓνα κορίτσι, τὴν Ἀγγέλα, ποῦ τώρα-τώρα θᾶνε ὡς εἴκοσι χρονῶν. Τριανταεφτά εἶνε δὲν εἶνε ἡ κυρὰ-Ζωή! Ἔλα δά! . . Ἔτσι λέει, μὰ θὰ τὰ πέρασε τὰ σαράντα. Σαράντα δυό. Ἐκεῖ μέσα! Καὶ πάλι μικρούλα τὴν εἶχε διαλέξη ὁ σιὸρ-Τζαχρῖστος, ποῦ τὸν ἔχασε γρήγορα τὸ χωριὸ μας τὸν καλὸν πατριώτη. . .

Ἡ κυρὰ-Ζωὴ κ' ἡ Ἀγγέλα ζούσανε μὲ τὴ συνταξούλα ποῦ τοὺς εἶχε ἀφήση. Κάνανε καὶ μικροδουλίτσες. Πλεξίματα, κεντήματα. Ἔργαζόντουν ὠραῖα κ' οἱ δύο τους. Κᾶτι κουβέρτες! Καὶ κᾶτι κυπρέικα. Ἡ κυρὰ Ζωὴ ἔκανε καὶ προξενιές. Εἶχε βγάλῃ ὄνομα καλῆς προξενήτρας. Ὅμως νομίζω, χωρὶς νὰ τὸ παίρνω κ' ἀπάνω μου, πῶς ἦταν ἐπιτηδειότερη νὰ χαλάῃ προξενιές παρὰ νὰ φκιάνῃ! Γι' αὐτὸ τὴ φοβόντουν στὸν τόπο μας ὄλοι, πειὸ πολὺ ὄλες.

Δασκάλα τῆς γαλιφιᾶς καὶ τῆς μαλαγανιᾶς. Λόγια βρύση. Σοῦ γύριζε τὸ μυαλὸ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃς. Καὶ πῶς ἤξερε νὰ βάνῃ τὲς σπι-

γουνιές της! Ἔσκαθε λαγοῦμι ποῦ δὲν τὸ παν-
τύχαινες ποτέ. Κι' ὅταν ἔβαζε φωτιά.....!

Λίγες καταστροφές εἶχε κάμη;

Ἔκανε κι' ἄλλες δουλειές ἢ κυρά-Ζωή.
Λένε—Λένε—Δὲν ξέρω τίποτα.

Ἡ Ἀγγέλα της ἦτανε παρὰξενο κορίτσι.
Ὅμορφη νὰ τὴν πῆ κανείς. Ἀσπρόχλωμη καὶ
κοκκινομαλοῦσα. Μὲ κάτι κίτρινες μικρὲς πίκες
σιτὸ πρόσωπο, σὰν αὐτὲς ποῦ γίνονται σιτὸ δαρτὸ
αὐγὸ. Μάτια σταχτιά, γατίσια. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ
φυλάη ἀπ' τὴν κόκκινη τρίχα! Ἦτανε κακό-
ψυχη. Καὶ τὸ χειρότερο, ποῦ ἤξερε νὰ κάνη τὴν
ἀγαθὴ καὶ τὴν ἄκαχη. Τί πονηριά, Θεέ μου!
Ἀντίδερο ἔπερνες ἀπ' τὰ χέρια της.

Μεγάλο μαράζι καὶ καῦμὸ τῶχε γιὰ τὴ φτώ-
χια της. Νὰ μὴν ἔχη νὰ φκιάσῃ ἓνα φόρεμα τῆς
προκοπῆς; Νὰ μὴ μπορῆ νὰ φορέσῃ κι' αὐτὴ
καπέλλο; Νὰ μὴν ἔχη νὰ κεντάῃ ὠραῖες μάν-
τες τσόχινες, ὠραῖα μαξιλαράκια ἀπὸ ἀτλάζι!..
Πόσο τὲς φθονοῦσε τὴ Δημαρχοπούλα καὶ τὴ
Λόπη τοῦ Κουντᾶ ποῦ δὲν τοὺς ἔλειπον τίποτε
ἀπὸ αὐτά! Χολή, φαρμάκι ἔσταζε ὅταν τῆς με-
λετοῦσε.

Γι' ἄλλα πράματα ὅμως δὲ μπορῶ νὰ κολα-
στῶ. Δὲν εἶχε δεῖξῃ κακὰ σημάδια τὸ κορίτσι.
Ξέρω καλὰ πῶς ὁ παραλυμένος γυιὸς τοῦ Δη-
μάρχου τῆς εἶχε ριχτῆ γιὰ καλὰ. Ἀπὸ δεκατέσ-
σερες μεριές, ποῦ λένε. Μὰ δὲ μπόρεσε νὰ κάμη
τίποτα. Τὸ ξέρω καλά.

Ὅσο γιὰ τὸν εἰρηνοδίκη, ποῦ εἶχε κάποτε

νοικιάση κάμαρα στο σπίτι τους. Όσο για τὸ μπακάλη τὸν Ἀποστόλη, ποῦ μπαϊζόβγαине— γι' αὐτοὺς δὲ μπορῶ νὰ εἰπῶ. Μὰ τίποτα θετικὸ δὲν ἀκούστηκε οὔτε γιὰ δαῦτους.

Σίγουρα τὸ καψοκόριτσο μόνον ἀπ' τὴν ὁμορφιά της κι' ἀπ' τὴν ἀξιάδα, τὴ δική της καὶ τῆς μητέρας της, τὰ περίμενε ὄλα. Προῦκα δὲν εἶχε. Πῶς ἀλλοιῶς ν' ἀποκατασταθῆ; Κι' ἂν ἔμπλεκε κανέναν νὰ τὴ στεφανωθῆ δὲ θᾶηταν ἀμαρτία. Ἄλλα εἶν' τ' ἄλλα.

Τὸ δωμάτιο ποῦ νοίκιαζε συνήθως ἡ κυρὰ Ζωὴ ἦτανε ξενοίκιαστο. Μιὰ μέρα κουβαλήθηκε ἐκεῖ ὁ Παυλῆς μ' ὄλα τὰ «τσάντζαλά» του. Κι' ἀπὸ κάποια ἄλλη μέρα ἄρχισε νὰ τρώη κι' ὄλα στοὺ σπίτι. Οἰκότροφος.

Τὸ βράδυ στὴ βρῦση οἱ γυναικοῦλες παίρ-
νουν νερὸ καὶ μοιράζουν τὰ νέα.

— Λοιπὸν ὁ Παυλῆς. . .

— Γώρα πίσω-πίσω! Αὐτὲς τὸν ἔχουν
μπάση «σὰν ἄντρα» στοὺ σπίτι, καῦμένη. .

— Οὐ νὰ χαθοῦν, νὰ χαθοῦν. . . Βρώμησε
τὸ χωριό μας ἀπὸ δαῦτες!

Ὁ Παυλῆς ξαναζωντάνεψε. Ξάνοιξε πάλε ἡ φυσιογνωμία του. Ἀπόλυσε ἡ γλῶσσα του ποῦηταν δεμένη. Ἀνθρώπισε. Καθαρίστηκε. Ντύθηκε. Τὸν εἶδαμε καὶ μὲ καινούργια ροῦχα τὴ Λαμπρή. Λένε πῶς ἔψησε καὶ ἀρνὶ στὴν αὐλὴ τῆς χήρας. Κάποιος τὸν εἶδε τάχα ποῦ τ' ἀγόραζε. Μὰ ὁ Ντουρουντούμης τὸν εἶδε ποῦ

πήγαινε ένα σουβλί. Και τοῦ φώναξε ἀπ' τὸ κάθρο :

— Καὶ τοῦ χρόνου διπλός, Παυλῆ!

Ἄνοιξη τώρα. Ὅλα τὰ πράγματα λουλουδιάζουν. Ἄλλα φανερά κι' ἄλλα μυστικά. Ὅλα τὰ πράγματα γλυκαίνουν. . .

Τὸ βράδυ λάμπανε τ' ἀστεράκια κι' ἄσπριζε ἡ θάλασσα. Στῆς τάπιες τοῦ Κάστρου ἀνθίζανε πλῆθος τὰ χαμομήλια. Τὰ παράθυρα ἦταν ἀνοιχτὰ καὶ τὸ σπίτι πλημμύριζε ἀπ' τὴ μυρουδιά τῶν χαμομηλιῶν. Ἡ Ἀγγέλα ἀνέβαινε στὴν τάπια καὶ τραγουδοῦσε. Κυτοῦσε τ' ἀστέρια. Ἔσκυβε καὶ χάριδευε τὸ χαμομήλι. Ἐνοιωθε μιὰ παράξενη γλύκα. Κάτι ἔκανε τρυφερώτερη, ἔλαφρότερη τὴν ψυχὴ της. Τ' ἦταν αὐτό; Δὲ μποροῦσε νὰ τὸ ξηγήσῃ! Ὁ νοῦς της πήγαινε στὸ μέλλον. «Κάποιο μεγάλο καλὸ θὰ μοῦ συμβῆ! χαῖρλί!», συλλογιζότου. Δὲν εἶχε συνείδηση τῆς ὠραίας εὐτυχίας, ποῦ τῆς χάριζεν ἐκεῖνα τὰ βράδνα ἢ Ἄνοιξη. Τὴν εὐφροσύνη τῆς ψυχῆς καὶ τῶν αἰσθήσεων δὲν τὴ χαιρότου σὰ μιὰ πραγματικὴ κατάσταση, σὰν ἓνα ἀνεξάρτητο παρόν. Τὴ νόμιζε κάτι σὰν προδιάθεση γιὰ μιὰ μελλούμενη εὐτυχία! Κ' ἔσπρωχνε τῆς ὠραῖες αὐτὲς στιγμὲς τῆς κρυφῆς βαθεῖας τῆς ἀνθησης, τῆς ἔσπρωχνε βιαστικὰ νὰ κυλοῦν καὶ νὰ φεύγουν ἀντὶ νὰ τῆς ἀγκαλιάζῃ, νὰ τῆς κρατῇ καὶ νὰ τὰς ἀπολαύῃ!.. Ἐμπρός! Ἐμπρός!

Νὰ ρθῆ μιὰ ὥρα γληγωρότερα τὸ μεγάλο καλὸ ποῦ ἡ ψυχὴ προμαντεύει! .

Ἡ Ἀγγέλα τραγουδοῦσε στὴν τάπια. Κυτοῦσε τ' ἀστέρια. Ἔσκυβε καὶ χαιδεύε το χαμομήλι. Ἀναπηδοῦσε ξαφνικὴ μὲ μιὰ τρελλὴν ὁρμή—Θαρροῦσες πῶς θὰ φτάσῃ νὰ χαιδέψῃ καὶ τ' ἀστέρια. . .

Ὁ Παυλῆς ἀπάνω μὲ τὴν κυρὰ-Ζωή. Τί λέγαγε; Μὲ τέχνη καὶ μὲ σιγουριά τοῦ τύλιγε ὀλοτρόγυρα ἢ κυρὰ-Ζωὴ τὸ δίχτυ της. Ὅσο ποῦ τὸν ἔπιασε!

Καί;

Μήπως δὲν τὰ περνοῦσε ὥραϊα; . . Περί. .
Καὶ γιὰτι ἄλλο ζοῦσε ἕτάχα; Δὲ βαριέσαι! Νὰ διαβαίνουν οἱ μέρες. . .

Μπούμ! Ἔσκασε μιὰ μέρα τὸ κανόνι.

— Τὰ μάθατε; χιτὲς βράδῳ στεφανώθηκε ὁ Παυλῆς μὲ τὴν Κερκυραία!

— Ποιὰ; τὴν κυρὰ Ζωή;

— Ὅχι δά, καυμένη κ' ἐσύ! Τὴν Ἀγγέλα...

— Κύλησε ὁ τέντζερης καὶ βρῆκε τὸ καπάκι! . . Σιδεροκέφαλοι καὶ σιδεροστέφανοι!

Οἱ περισσότεροι γελάσανε στὸ χωριὸ λογιῆς-λογιῆς γέλια. Μιὰ γρηούλα μόνο ἔκλαιψε πικρά. Ἡ κυρὰ-Σταύρενα. . . Τὴ θυμᾶστε;

Μὰ τί ζευγάρι ποῦ ἔγιναν ἢ Ἀγγέλα κ' ὁ Παυλῆς! . . Ταιριασμένο θέλω νὰ πῶ. Γιατί τάχα στὸ χωριὸ χαμογελοῦν ὅταν τοὺς βλέπουν;

Μαζὶ μὲ τ' ἄλλα πράματά του εἶχε φέρῃ ὁ Παυλῆς καὶ τὴν ἄσπρη καπελιέρα. Ἡ Ἀγγέλα ἀπ' τῆς πρώτες μέρες εἶχε κάμη τὴν ἀπαραίτητη ἐπιθεώρησῃ στὰ ἐπιπλα τοῦ καινούργιου νοι-

κάρη. Είχε άνοψη την καπελλιέρα και βρῆκε τὸ σκληρὸ τοῦ Παυλῆ. Καὶ βρῆκε τὸ πράσινο καπέλλο. Τῶθγαλε καὶ τὸ καλοκύταξε. Δὲν τῆς ἄρεσε. Μολαταῦτα τὸ φόρεσε καὶ κυτάχτηκε στὸν καθρέφτη.

— Ἄν διορθωνότουνα λίγο. . .

Μετὰ τὸ γάμο, ὅταν σὰ νοικοκυρὰ πλέον καταπιάστηκε νὰ τακτοποιήσῃ τὰ πράματα τοῦ Παυλῆ, ξαναβρῆκε τὸ καπέλλο καὶ τῶδειξε στὴ μητέρα της :

— Τί λές ;

— Μμ. . . Νὰ τὸ μεταποιήσουμε νὰ τὸ φορέσῃς. Καὶ βλέπουμε γιὰ καινούργιο. Χωρὶς καπέλλο δὲ μπορείς νὰ βγῆς! . .

Ὁ Παυλῆς ἔδωσε τὴν ἄδεια. Τὸ μεταποίησε λίγο ἔτσι πρόχειρα ἢ κυρὰ Ζωή. Κι' ὅταν πρωτοβγῆκαν, ἡ Ἄγγελα φοροῦσε μεγάλο καὶ φανταχτερὸ τὸ πράσινο καπέλλο. . .

Μὰ τί ζευγάρι ποῦ εἶνε ἡ Ἄγγελα κι' ὁ Παυλῆς! Ταιριασμένο θέλω νὰ 'πῶ. Γιατὶ τάχα στὸ χωριὸ χαμογελοῦν ὅταν τοὺς βλέπουν ;

Τὸ πῆραν ὁμῶς ψηλά. Ἐσμιξαν οἱ δυὸ φαντασμένοι. Ὁ ἕνας καμάρωνε τὸν ἄλλο. Καὶ οἱ δυὸ μαζί τὸ ζευγάρι τους !

Ὁ Παυλῆς ἔλεγε μυστικὰ μέσα του :

— Αὐτὴ μοῦ ταίριαζε γιὰ γυναῖκα ! Τέλεια Εὐρωπαία ! Ντύσιμο ! Τρόπος !

Καὶ ἡ Ἄγγελα ψιθύριζε σι' αὐτὴ της :

— Τέτοιος ἄντρας μοῦ ταίριαζε. Δουλευτῆς, κομπὸς καὶ τοῦ χεριοῦ μου !

Κάθε Κυριακή πηγαίνανε στην ἐκκλησία. Ἡ Ἀγγέλα τοῦ ἔδενε σκερτσόζικα τὸ λαιμόδετη. Τοῦ περνοῦσε γαρούφαλλο στὴν κουμπότρυπα. Ἐκείνος τῆς κάρφωνε τὴ ζώνη. Καὶ τῆς ἔσιαζε τὸ πράσινο καπέλλο.

— Πότε θὰ πιάσουμε λεπτά! . . Κουκλίτσα θὰ σὲ κάμω. . .

Ἡ κυρὰ-Ζωὴ ἔβγαινε στὸ παραθύρι καὶ τοὺς καμάρωνε.

— Φτοῦ σας ! Φτοῦ σας !.. Φτοῦ σας !... Σκόρδα κι' ἀπήγανος !... Ὅποιος σὰς στραβοκυτάξῃ τὸ μάτι του νὰ χυθῆ !...

Στὴν ἐκκλησία δὲ φροῦ-φροῦ-φροῦ περνοῦσε ἡ Ἀγγέλα καὶ πήγαινε, ὄχι στὸ γυναικωνίτη πειά, μὰ κάτω στὰ στασίδια, ποῦ πᾶνε οἱ καπελλωμένες. Τσοῦπ ! καὶ μοῦ στεργιωνότουν ἀνάμεσά τους. Παραμεροῦσαν ἐκείνες, στραβομουτσούνιαζαν, τὴν περιφρονοῦσαν, χαμπαράκι ἡ Ἀγγέλα ! Δὲν τὴ σκότιζε καθόλου πεντάρρα δὲν ἔδινε ! τᾶειχανε μιλημένα κι' ἀπ' τὸ σπίτι αὐτά.

Εἶπε ἡ κυρὰ Ζωή, εἶπε κι' ὁ Παυλῆς :

— Εἶσαι νοικοκυρὰ καλὴ καὶ τιμημένη ὅπως ὄλες. Καμμιά νὰ μὴν κάνης καλύτερῆ σου. Νὰ κρατᾶς τὴ θέση σου κι' ἄς σκάσουν ἀπ' τὴ ζήλεια... Μπᾶ !...

Καὶ τὸ βράδυ κάτω στὸ καλοκαιριάτικο παραλιακὸ καφενεῖο πρῶτος καὶ καλύτερος ὁ Παυλῆς μὲ τὴν Ἀγγέλα. Καθόντουν ἀτσάκιστοι στὴς καρέκλες, ἔτρωγαν τὸ λουκοῦμι τους καὶ

κυτάζανε πέρα τὴ θάλασσα, ἀμίλητοι, μὲ τὴν πεποίθεισιν πῶς ὅλοι οἱ ἄλλοι γύρω τους κυτοῦνε αὐτούς ! Τὴν ἔπαιρνε μπράτσο κ' ἔφευγαν κορδωμένοι καὶ φουσκωμένοι.

Κα-κα-κα τὰ γέλια πίσω τους οἱ ἄλλοι.

— Σκάσε, Λόπη, θὰ μᾶς ἀκούσουν !

— Μὰ δὲ μπορῶ νὰ κρατηθῶ, σοῦ λέω...

Καὶ τί μ' αὐτό ;

— Ξαναβρῆκε ὁ Παυλῆς τὸ δρόμο του ;

— Ξανάγινε ἄνθρωπος ;

— Ζῆ σὰ νοικοκύρης ; Αὐτὰ νὰ ρωτοῦμε !

Ἔ, βέβαια εἶνε ἀλήθεια. Τὸ ρέμα ξανακύλησε στὸν ἴσιο δρόμο καὶ τὸν ἔσυρε πάλι μαζί του τὸ μαγκούφι. Μὰ δὲν εἶνε πειὰ ὁ παλιὸς Παυλῆς !

Δὲν εἶνε περσότερο κουτὸς τώρα. Μὰ κανεὶς δὲν τοῦ ἀνέχεται τὴ λίγη-πολλὴ κουταμάρα. Ἀρχήσανε νὰ τὸν πειράζουν καὶ νὰ τὸν χοροῖδεύουν...

Ἡ τέχνη του τέχνη ὁμως. Ποιὸς μπορεῖ νὰ πῆ ; Δουλεύει. Καὶ καλά.

Τότε λοιπόν ; Τίμα ἐργάζεται. Λεπτὰ βγάζει. Συμμαζεμένος ζῆ. Ἄς πάει στὸν κόρακα ! Τί κακὸ κάνει στὴν κοινωνία ; Κ' ἐκεῖνες οἱ παληογύναικες φρονιμέψανε τώρα... Ποιὸς εἶνε χωρὶς ἄμαρτία ;

— Ἐκεῖνος ἄς ρίξη πρῶτος τὸ λιθάρι ! Ἄμ' δά !

Θὰ μὲ ρωτῆστε τώρα καὶ γιὰ τὸ κρασί. Ἐμ' αὐτὸ τὸ ξομο τὸ πίνουμε ἀκόμα ! Τὸ τραβᾶμε!..

Ἡ νέα πεθερὰ κάνει καλὴ παρέα. Δικό σου καὶ δικό μου. Καντήλα ὁ Παυλῆς—καντήλα ἡ κυρὰ—Ζωή. Λὲς ποῦ ξεσυνερίζονται νὰ μὴν πιῆ κανεὶς λιγώτερο ἀπ' τὸν ἄλλον!

Μιὰ χιλιάρα γιόμα—βράδυ. Κ' ἡ Ἀγγέλα δὲν πίνει. Κοκκινίζουν τ' αὐτιά της ἅμα πιῆ.

Ὁ Παυλῆς ἦρθε φουρκισμένος ἓνα μεσημέρι στὸ σπίτι.

— Τί ἔχεις, γαμπρέ μου;

— Τίποτα!

— Καπνισμένος μοῦ φαίνεσαι...

— ... Τὸ λωποδύτη!...

— Ποιόνε;

— ... Ἐδῶ ξέπεσε κι' αὐτός!...

— Μὰ ποιὸς εἶν' αὐτός;

— ... Ἀμ' δὲ θὰ τὰ πᾶμε καλὰ μαζί...

Ἦχι!

— Μνήστητί μου, Κύριε!... Μὲ ποιὸν τᾶχεις σήμερα, Παυλῆ;

— Μὲ ποιὸν θέλεις νὰ τᾶχω;... Ἐνας μπιρμπάντης Πατρινὸς ἦρθε ν' ἀνοίξη ἐδῶ ραφτάδικο...

— Νὰ μὴ σώση νὰ τ' ἀνοίξη!

— Ἐπιασε τὸ μαγαζὶ τοῦ Τσέρκα κι' ἄρχισε δουλειά...

— Χαίρει καὶ προκοπὴ νὰ μὴ ᾿δῃ!

— Τὸν ὑποστηρίζουν οἱ ναυτικοὶ καὶ θὰ δουλέψη ὁ παληάνθρωπος!...

— Μπᾶ ποῦ νὰ τοῦ κοποῦν τὰ χέρια! . . .
Καὶ θ' ἀφήσουν τὸν πατριώτη τους γιὰ ἕναν
ξένο;

— Ναί, ξέρεις πατριωτισμὸ ποῦ σοῦ τὸν
ἔχουν! . . .

Μήπως δὲν τοὺς δουλεύεις καλά;

— Ἄ τοὺς ἀχάριστους! . . .

Ὁ νέος ράφτης, ποῦ σήκωσε τόσα σύγνεφα
στὸν οὐρανὸ τοῦ Παυλῆ, ἦταν ἕνας νόστιμος
μορτάκος Πατρινός. Καλὸς τεχνίτης, καλὸς καν-
ταδόρος καὶ καλύτερος ἀγαπητικός. Ντῆνος.
Εἶχε καλὸ ψαλλίδι, προσεχτικὸ βελόνι, πολὺ
γούστο καὶ πάρα πολλὰ λόγια. Ἐξυπνος. Κό-
λακας. «Καπάτσος», ποῦ λένε στὸ Μωριᾶ.

Καὶ χωρὶς τὰ ψέμματα τὸν ἔκοψε πολὺ τὸν
καφο-Παυλῆ. Τοῦ πῆρε τῆς περισσότερες δου-
λειές. Εἶχε φίλους. Ἐκαμε ρεκλάμα. Ἐπειτα ὁ
κόσμος πάντα τρέχει στὸ καινούργιο . . . Ὁ συ-
ναγωνισμὸς ἔφερε καὶ ξεπεσμὸ στῆς τιμές.

— Παυλῆ, Τὸ νοῦ σου στὸ λογαριασμὸ!
Δὲν τᾶχουμε μονοπώλιο πειά! Ντῆνος, τὸ λένε!

Κ' ἔκανε σκόντο ὁ Παυλῆς. Καὶ λιγότευαν
τὰ εισοδήματα. Ὁ ἀντίχτυπος στὸ σπίτι:

— Οἰκονομία! Οἰκονομία! Δὲν πᾶμε καλά! . . .

Ἡ φτώχεια μπῆκε ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἡ γκρί-
νια τρύπωσε μαζί της. Ἡ ὁμόνοια ἔφυγε ἀπὸ τὸ
παράθυρο!

Τώρα εἶνε ποῦ θὰ τρελλαθῆ ὁ Παυλῆς. Δὲν
ἔχει ἄλλο μεγαλύτερο κακὸ ἀπ' τὴ γκρίνια. Ὅλα
κι' ὄλα! Στὸ ἐρμαδιακό του ἤθελε νὰ εἶνε ἡσυ-

χος. Νὰ πίνη τὸ κρασάκι του σιγά-σιγά. Νὰ χαϊδεύῃ τὴ γυναικοῦλα του μαλακὰ-μαλακά. Νὰ πειράζῃ τὴν πενθερά του νόστιμα-νόστιμα . . . Αὐτὰ ὅμως πᾶνε, πέρασαν! Τώρα πήγαινε σπίτι του μὲ κατεβασμένο τὸ κεφάλι. Καυγάδες καὶ βραιοὺς καὶ φοβέρες τὸν περίμεναν.

— Δὲ δουλεύεις! . . . Μπεκρολογᾶς! Εἶσαι σκορποχέρης! . . . Δὲ σὲ νοιάζει γιὰ τὸ σπίτι σου! . . . Δὲν ἔχεις φιλότιμο! Μαύρη ἢ ὠρα ποῦ σὲ μπάσαμε μέσα! Ἔννοια σου καὶ δὲ θὰ πᾶμε χαμένες κοντὰ σ' ἐσένα . . . Ἀφοῦ τὸ θέλεις ἔτσι, περίμενε καὶ θὰ ἰδῆς! . . .»

Ἔκανε κ' αὐτὸς νὰ μιλήσῃ—μὰ ποῦ νὰ πάρῃ χαρτοσιά!

— Ἔχεις καὶ στόμα καὶ μιλᾶς ἀνάξιο κορμί!

— Γιὰ κάμε μου τὴ χάρη, κυρὰ Ζωή! Μοῦ φαίνεται πῶς θ' ἀλλάξω τρόπο . . . Χμ!

— Μπᾶ! Μπᾶ! Μπᾶ! . . . Ἔχουμε καὶ φοβέρες τώρα! . . . Τί ἄλλο μὲ περίμενε!

Ἐπαιρνε τὸ καπέλλο του ὁ Παυλῆς κ' ἔφευγε. Μὲ σκυμμένο κεφάλι περνοῦσε στὴ γειτονιά. Καὶ μὲ τί κέφι νὰ πάῃ τώρα νὰ δουλέψῃ;

Ἦτανε στραβὸ τὸ κλίμα, τῶφαγε κ' ὁ γαῖδαρος—ἀποστράβωσε! Πειστωμένος ὁ Παυλῆς, ἀγαναχτισμένος ὁ Παυλῆς, μεθυσμένος ὁ Παυλῆς γιὰ νὰ πᾶνε τὰ φαρμάκια παρακάτω—πῶς νὰ μὴν κάνῃ καὶ στραβομάρες;

Νὰ μιὰ μέρα χάλασε τὸ παντελόνι τοῦ κυρίου συμβολαιογράφου κ' ἔγινε τόσο νταβατοῦρι.

— Θα μού τὸ πληρώσης καινούργιο ! Φώναζε ὁ κύριος συμβολαιογράφος.

— Μὰ μὴν κάνης ἔτσι, μού κακοφαίνεται !.. ἔλεγε χαμηλόφωνα ὁ Παυλῆς. Μὴν κάνης ἔτσι. Θα τὸ διορθώσω !

— Τίποτα ! Θα μού τὸ πληρώσης καινούργιο ἀλλοιῶς θὰ σοῦ τὸ κλείσω τὸ μαγαζί... Μεθύστακα ! (Ἦτανε «θυμώδης ἄνθρωπος» ὁ κ. συμβολαιογράφος κ' ἔτσι ἀπάνω στὸ θυμὸ του ἔπαθε κάποια φορὰ ἀπὸ συμφόρηση !)

Τέτοιοι καυγάδες ἔγιναν κι' ἄλλοι πολλοί. Ποῦ μυαλὸ γιὰ δουλειά !

Καὶ στὸ σπίτι τὰ βάσανα ὅσο πᾶνε καὶ πληθαίνουν. Ἦκανε ἀγοράκι ἢ Ἀγγέλα. Νὰ τοὺς ζήση ! Μὰ ὅσο νὰ τὸ κάνη.... Γιατρούς, μαμηδες, φάρμακα. ἔξοδα, ἔξοδα ! Ποῦ νὰ τὰ βγάλῃ πέρα ὁ φουκαρᾶς. Εἶδε κ' ἔπαθε ὅσο νὰ δανειστῆ ἓνα κατοστάρικο ἀπ' τὸν κύριο Ἀγιογδύτη (γαμπρὸς τοῦ ἄλλου τοκογλύφου τοῦ Κιρκινέζου καὶ «γκαρόψυχος» σὰν ἐκεῖνον ! Ὅπου δὲν οἰδίσουν δὲ συμπεθερεύουν !) Νᾶεινε καλὰ κι' ὁ Μόντας ὁ μπακάλης ποῦ τᾶδεσε ὑπογραφή καὶ μπῆκε ἐγγυητής...

Ἦγινε καλὰ ἢ Ἀγγέλα, σαράντισε, κλησιαστήκε. Ὁ καϋμένος ὁ δρακούλης μὰ χαρὰ εἶνε. Τόσος κι' ἄλλος... Φτοῦ του, τὸ παληόπαιδο, νὰ μὴ βασκαθῆ !

Ἄλλ' οὔτε κι' ὁ δρακούλης ἔφερε γοῦρι. Οἱ δουλειὲς πηγαίνουν ὄλο καὶ χειρότερα. Μαζεύτηκαν ὄλοι στὸ Ντῖνο. Οἱ καλύτεροι πελάτες

τοῦ φύγανε τοῦ Παυλῆ. Ἔδωξε καὶ τὸν κάλαφα
του. Τί νὰ τὸν κάνη ;

Ἔλεγε στὸ σπίτι :

— Δὲν πᾶμε καλά ! Γιὰ βοηθᾶτε κ' ἐσεῖς.
Τί νὰ κάμουμε ; Πῶς θὰ τὰ βγάλουμε πέρα ;

— Τί βοήθημα θέλεις νὰ σοῦ κάμουμε ;
Μήπως θέλεις νὰ γίνουμε πλύστρες ; Ἄνοιξε
τὰ μάτια σου νὰ τὸν ξεμπήξης τὸν πατρινό. Ἄν
ἦσουν δὰ ἐξυπνότερος δὲ θὰ στεκότουν αὐτὸς
οὔτε ὥρα ἐδῶ πέρα !...

Ἄς γκρινιάζαν ὁμως κ' ἄς ἀπόπαιρναν ἔτσι
τὸν Παυλῆ αἱ γυναῖκες. Κρυφὰ βασανίζανε κ'
οἱ δυὸ τὸ μυαλό τους πῶς νᾶβρουν τρόπο νὰ
βολέψουν τὴν κατάσταση. Νὰ διώξουν τὸν Πα-
τρινό ἀπελπιστήκανε. Τί δουλειὰ νὰ τοῦ σκαρώ-
σουν ; Τί σκαλτσοῦνι νὰ τοῦ πλέξουν ; Ἐχει
πολλοὺς φίλους στὸν τόπο—ὄλα τὰ παιδιὰ τῆς
μπούνας—καὶ δὲν τυλίγεται εὐκόλα . . . Ἄλλος
τρόπος νὰ βρεθῆ. Ἄλλο βόλεμα νὰ γίνῃ. Ποιὸ ;

— Κυρὰ Ζωή, κυρὰ Ζωή, κοσμογυρισμένη
καὶ τετραπέρατη, ἐσὺ νὰ μὴ βρῆς τρόπο ;

Ἐνα βράδυ, ποῦ ὁ Παυλῆς ἦταν ἀκόμα
στὴν ταβέρνα, εἶπεν ἡ κυρὰ Ζωή στὴν κόρη της :

— Κόρη μου, οἱ ἄντρες εἶνε πάντα—χαζοὶ
καὶ χάσκηδες. Ἄμα ἰδοῦν γυναικούλα καὶ γυα-
λίξει λιγάκι τρέχουν κοντά της . . .

— Τῆ δουλειά τους κάνουν.

— Ναί, μὰ κάνουμε κ' ἐμεῖς τῆ δουλειά
μας . . .

— Τί θέλεις νὰ πῆς, μητέρα ;

— Πήγαινε στο μαγαζί μας να κάθεται λίγες ώρες και θα ιδῆς τί θέλω να πῶ! . . . Είδες πῶς μαζεύονται τὰ πουλιά στο στάρι;

Ἡ Ἀγγέλα δὲν ξαφνίστηκε. Κύταξε καλά τὴ μητέρα της.

— Τί λές; τῆς εἶπε.

— Ἐκεῖνο ποῦ λέω! Μήπως θὰ πᾶς μὲ κακὸ σκοπό; Αὐτὸ ἓνα τερετίπι εἶνε! . . . Ἡ μήπως εἶνε ντροπὴ νὰ καθίσῃς στο μαγαζί τοῦ ἀντρός σου κι' ὁ ἀντρας σου μπροστά;

— Κι' ὁ Παυλῆς; Τί θὰ πῆ αὐτός;

— Λογαριασμὸ θὰ τοῦ δώσης;

Τὸ πρᾶγμα συζητήθηκε χωριστὰ πειὰ στὴν κάθε συνείδηση. Μάνα καὶ κόρη συμφωνήσανε μυστικά, χωρὶς νὰ τὸ ποῦνε. Ἡ μὰ μάντεψε κρυφὰ τὴν ἀπόφαση τῆς ἄλλης.

Τὸ ἄλλο ἀπόγευμα ἡ κυρὰ-Ζωὴ εἶπε:

— Δὲν παίρνεις τὸ δράκο νὰ πᾶμε στο μαγαζί λιγάκι;

Τῶπε τόσο ἀθῶα! . . . Ἡ Ἀγγέλα σηκώθηκε καί, μουρμουρίζοντας κάποιο τραγουδάκι, φκιάστηκε λίγο μπροστὰ στὸν καθρέφτη. Στὸ ἀντίκρουσμα τῆς νειότης της, ποῦ δὲν εἶχε λίγα θέλγητρα, κι' ἄς ἦτανε τώρα τόσο ἀδύνατη γιατί βυζανότουν, ἀναστέναξε στεναγμὸ χαρούμενο μαζὶ καὶ παραπονεμένο. Θὰ τὸν μετάφραζε κανεὶς:

— Μποροῦσα νᾶεἴχα καὶ καλύτερη τύχη!

Πῆρε τὸ δράκο καὶ μὲ τὴ μητέρα της κατέβηκανε ἀπ' τὸν πίσω δρόμο στο μαγαζί.

Ὁ Παυλῆς μάλλον με κάποιον δικαστικὸν κλητῆρα, ποῦ ζητοῦσε σώνει καὶ καλά νὰ πάρῃ πίσω τὸ ὄφασμά του.

— Μὲ κοροϊδεύεις ἕνα μῆνα τώρα ὄλο πῶς περιμένεις φόδρες καὶ ὑλικά. Μοῦ πῆρες καὶ καπάρο.... Δός μου, ἀδερφέ, τὸ πρᾶμα μου νὰ πάω στὸ Ντῖνο !»

Ἀπάνω στὴν ὥρα μπῆκαν κ' οἱ γυναῖκες.

— Πῶς ἦταν κι' αὐτό ; εἶπε ὁ Παυλῆς.

— Ἔ· βγήκαμε νὰ ξεμουδιάσουμε λίγο...

Τί κάνετε, κύριε Στήλη ;

Ὁ ἐγκριτος δικαστικὸς κλητῆρας τῆς περιφερείας ξεροκατάπιε :

— Εὐχαριστῶ, ἡ ἀφεντιά σας...

— Μαλλώνετε μὲ τὸ γαμπρό μου, ἔ ; Μὰ θὰ σᾶς συμβιάσω ἐγώ, ἔννοια σας. Ἕνας τέτοιος καλὸς πελάτης σὰν ἐσᾶς δὲν πρέπει νᾶχῃ παράπονα. . . Φταις ἐσύ, καυμένε Παυλῆ ! Νὰ τὸν προτιμήσης, νὰ κάμῃς τ' ἀδύνατα δυνατὰ νὰ εὐχαριστήσης τὸν κ. Στήλη. .

— Ἐγὼ δὲν τ' ἀρνήθηκα. Ἔφταιξα !

— Κύριε Στήλη, ἐγὼ σᾶς τὸ ὑπόσχομαι τὰ ρούχα σας θὰ ἐτοιμασθοῦν ἀμέσως. . . .

Ὁ δράκος ἔκλαιγε κ' ἡ Ἀγγέλα προσπαθοῦσε νὰ τὸν μωρώσῃ μὲ νανουρίσματα.

— Ἀγγέλα ! Δῶσε στὸ παιδὶ νὰ φάῃ. πρόσταξε ἡ κυρὰ Ζωή.

Ἀπάντησε μ' ἕνα βλέμμα ντροπαλό.

— Τί ντρέπεσαι ; Τὸ βύζασμα δὲν εἶνε

ντροπή! Ἐπειτα ὁ κύριος Στήλης δὲν εἶνε ξένος. .

Ὁ Παυλῆς ἔκανε πῶς δὲν ἄκουγε. Συνίστηκε λίγο. Ὁ κύριος Στήλης ξερόδηξε στενόχωρα καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλη παρακολουθοῦσε μὲ ἀκατανίκητη περιέργεια τὴν Ἀγγέλα ποῦ ξεκούμπωνε τὸ πολκάκι της. Ἦθελε νὰ κυτᾶζη ἄλλοῦ καὶ δὲ μπορούσε. Θαρρεῖς πῶς πιάστηκε τὸ μάτι του σὲ κανένα κουμπί! Ἡ κυρὰ Ζωὴ βέβαια γιὰ τὴν ἔνστιχτη αὐτὴν περιέργεια τοῦ δικαστικοῦ κλητῆρα, κάνοντας πῶς τοποθετεῖ καλύτερα στὸ στήθος τῆς μητέρας τοῦ τὸ μωρό, ποῦ εἶχε κολλήση τὰ χειλάκια του σὰ βδέλλα στὴ ρόγα, ἄνοιξε τὸ μπουστο τῆς Ἀγγέλας.

Ὁ δυστυχημένος ὁ κύριος Στήλης θὰ εἶχε πολὺν καιρὸ νὰ ἰδῆ ἓνα τέτοιο σάρκινον ἀφρό...

— Λοιπόν, κύριε Στήλη, σύμφωνοι! εἶπε ἡ κυρὰ Ζωή, μόλις τελείωσε τὴ δουλειά της.

— Ἔ. . τέλος πάντων... σύμφωνοι βέβαια.

— Μὰ δὲν τὰ χαλάω ἐγὼ μὲ τὸν κύρ-
Ἀποστόλη! Ἐσπευσε νὰ φωνάξῃ περιχαρῆς ὁ Παυλῆς. Ξέρω γώ! Θὰ τ' ἀρχήσω τώρα μόλις!

Ἀφοῦ ὁ κύριος Στήλης ἐπίβλεψε μὲ πολλὴ στοργὴ τὸ θήλασμα τοῦ μικροῦ Παυλιδίου καὶ ξαναμέτρησε τὰ κουμπιὰ τῆς Ἀγγέλας, καθὼς τὰ κούμπωνε, ξεροκατάπυε δυὸ τρεῖς φορὲς κ' ἔφυγε. « Ἄν βροῖσκω τέτοια συντροφιὰ, διαλογίστηκε, ἄς πάει στὸν κόρακα, πηγαίνοντάς μου λίγον καιρὸ ἀκόμα! » Καὶ δὲ νόμισε περὶ τὸ

νὰ προσθέσῃ στὸν ἀποχαιρετισμό του :

— Τέλος πάντων ἄρχησέ τα καί. . . με τὴν ἡσυχία σου!

Ἡ κυρὰ-Ζωὴ κ' ἡ Ἀγγέλα κυταχτήκανε πονηρά. Κι' ὁ Παυλῆς χαμογελῶντας ἀθωότατα εἶπε νόστιμα-νόστιμα :

— Λείποντας ἐσεῖς θὰ μῶφευγε κι' αὐτὸς ἀπόψε!

Αὐτὸ δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ρωτήσῃ μιὰ βραδυνά, ὕστερα ἀπὸ δυὸ-τρεῖς μέρες :

— Μὰ δὲ μοῦ λέτε : γιατί μοῦ μαζεύεστε τώρα τελευταῖα τόσο συχνὰ στὸ μαγαζί ;

— Ἔχουμε τὸ σκοπὸ μας. . .

— Αὐτὸ τὸ σκοπὸ θέλω νὰ μάθω!.

Ἡ Ἀγγέλα θέλησε νὰ τὸ ρίξῃ ὀλλοῦ.

— Δὲ θέλω νὰ πᾶς νὰ πίνης!

Ἡ κυρὰ-Ζωὴ ὁμως ἤθελε τὴν ἀλήθεια.

— Ἄστον!. Δὲν πιστεύω νὰ πηγαίνουν χειρότερα ἀπὸ πρὶν οἱ δουλειές σου, γαμπρέ μου!

— Ἔ ; . . .

Ἐνα βλέμμα ἄγριο ἔκαμε ν' ἀνάψῃ στὰ μάτια τοῦ Παυλῆ μα ἔσβυσε ἀμέσως μέσα στὸ ὑγρὸ ἀπὸ εἰρωνεῖα χαμόγελο τῆς πεθερᾶς του.

Εἶνε ἀλήθεια. Οἱ δουλειές πᾶνε λίγο καλύτερα τώρα τελευταῖα. Παλαιοὶ πελάτες ξαναγύρισαν. Ἦρθαν καὶ καινούργοι. Ἔχει κίνηση τὸ μαγαζί. Καὶ σπάνια νὰ κάμουν παζάρια. Συμφωνᾶνε γρήγορα καὶ μ' εὐγένεια. Πολὺ φυσικά. . . Κι' ἂν δώσουν τίποτα παραπάνω τοὺς τρῶει,

βλέπεις, ή σκέψη πώς θα τὸ πάρουν ἀπὸ κάπου ἄλλου!.. Ἄν τύχη δὲ νᾶεινε κ' ή κυρὰ-Ζωή μπροστὰ στὴ συμφωνία πάντα φουσκώνουν τὰ ραφτικά!

Τὰ παιδιὰ τῆς μπάτσικας κερνοῦνε κι' ὅλα καφφέδες. Ὁ Τέλης ὁ μαραγκὸς ἔκαμε τὴν ἀρχὴ ἕνα δειλινό.

— Δὲν πιστεύω νὰ σᾶς κακοφανῆ, κυρὰ Ζωή, νὰ παραγγείλουμε καὶ γιὰ σᾶς ἀπὼνα καφφεδάκι, λουκουῦμι, ὅ,τι θέλετε. .

— Νὰ μᾶς κακοφανῆ; Καὶ γιατί; Γιὰ τὸ εὐχαριστῶ;

— Ξέρω κ' ἐγώ; Εἶπα μήπως καί!.. Ἐμεῖς μὲ τὸν Παυλῆ ἔτσι τὸ συνειθίζουμε.. Ὅποιος ἔρχεται κερνάει καὶ τὰ καφφεδάκια. . .

(— Ἀνάθεμα καὶ μὲ κέρασε ἄλλοτε ποτὲ κανεῖς!. εἶπε μέσα του ὁ Παυλῆς καὶ παραξενεύτηκε μὲ τὸν κοσμάκη ποῦ λέει στὰ καλά καθούμενα καὶ χωρὶς κανένα λόγο τέτοια ψέμματα! . . .)

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο κάνανε συχνὰ-πυκνὰ καλὴ συντροφιά ἐκεῖ στὸ μαγαζὶ τοῦ Παυλῆ. Καφφούληδες, τσιγαράκια, κουβεντοῦλες. Κανένα λογάκι ἀπὸ σπόντα. Καὶ γλυκειὲς ματιεὲς ὄχι λίγες. . . Ἡ κυρὰ-Ζωὴ θὰ εἶχε καὶ τὰ μυστικά της μὲ τοὺς πελάτες. Πότε μὲ τὸν ἕναν πότε μὲ τὸν ἄλλον, ψι-ψι-ψι πέρα στὴ γωνία.

— Τὰ μυστικά διῶξαν τὸν Ὅθωνα! φώναζε κάθε τόσο ὁ Παυλῆς, γελῶντας πρῶτος μὲ τ' ἄστεϊο του.

— Κύταζε τὴ δουλειά σου ! ἀπαντοῦσε ἡ κυρὰ-Ζωή. Σοῦ μίλησε κανεὶς ἐσένα ;

Καὶ τὰ παντρολογοῦσε ὄλα τὰ παιδιὰ. Λένε μάλιστα πῶς ἐκεῖ μέσα τελειώτε ἢ συμπεθεριά τοῦ Στάθη τοῦ χασάπη μὲ τὸ κορίτσι τοῦ Περαρῆ. Καλορφζικα !

Τὶ λένε ! Ἄν καθήση ν' ἀκούση κανεὶς τί λένε ! . . Ἄφοῦ ἐπιμένετε ὁμως θὰ σᾶς τὸ πῶ : Λένε τάχα καὶ γιὰ τὴν κυρὰ-Ζωή . . Γεροντικὸς ἔρωτας, λέει, μὲ τὸ γραμματικὸ τοῦ Ἐφορα ! Ππαιζοβγαίνει κ' αὐτὸς ὁ γερωξεκούτης στοῦ Παυλῆ . . Ὁ Θεὸς νὰ μὲ σχωρέση, κολάζεται κανεὶς μὲ κᾶτι τέτοια ποῦ ἀκούει ! . .

Ἡ Ἄγγελα ψυχολογοῦσε ἕναν-ἕναν ὄλους τοὺς ἄντρες τῆς παρέας. Ἔτσι, χωρὶς σκοπό. Τίποτα δὲ ζητοῦσε νὰ βρῆ. Καὶ συλλογιζότουν :

— Ἄν εἶχα πάρη τὸ Βαγγέλη τὸ μάγερα θὰ περνοῦσα καλύτερα . . . Ὁμορφότερος, ἀνοιχτόκαρδος, βγάζει καὶ περσότερα . . Ἄν ἔπαιρνα τὸ Μίχο τὸ μπαρμπέρη θὰ περνοῦσα χειρότερα. Μπεκοῆς, γκρινιάρης, βάρβαρος . . Ἄν ἔπαιρνα τὸ Στάθη τὸ χασάπη . . θᾶειχα φασαρίες. Εἶνε μουρνιάρης ! . . Ἀρρεβωνιάστηκε καὶ πάλι δὲ μ' ἀφήνει ἀπὸ κοντά !

Τοὺς ἔβλεπε νὰ περνοῦν ἕνας-ἕνας ἀπ' τὸ μαγαζί . . ὅσο κ' ἂν κολακευότουν, ἔνοιωθε καὶ κᾶτι σὰ συχασιά μέσα της :

— Κύταζέ τους τώρα ! . . Γί ζητοῦν ἀπὸ μένα ; Τί καταλαβαίνουν ; (. . Σάμπως νὰ πῆς ἀζίξει καὶ κανεὶς ἀπὸ δαῦτους . .) . . Ἄν ἤθελα

πόσα λεπτά θὰ τῶτρωγα τοῦ Νεοκλή τοῦ δικολάβου ! Μπαίνει μέσα καὶ τοῦ πέφτουν τὰ σάλια τοῦ κακομοίρη.

Ἡ κυρὰ-Ζωὴ σὰν ἀνακατεύτηκε πάλι μὲ πολὺν κόσμον ξαναπεθύμησε τὰ καλὰ τῆς ἐλεύτερης ζωῆς—ἕνας ἄντρας στὸ σπίτι εἶνε πάντα μιὰ τυραννία—καὶ πολλὲς φορὲς βασανίστηκε μοναχὴ τῆς :

— Βιάστηκα νὰ τὸ σκλαβώσω τὸ κορίτσι μου ! Καὶ ποιὸν τῆς ἔδωσα ! Ἕνα χῆρο ! . . Σὰ νὰ μὴν εἶχε ὁ τόπος καλύτερα παιδιά ! Πάει, τὴν ἔπαθα τώρα ! (Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μὴ βγάλετε κουθέντα πουθενά ! Οὔτε στὸν ἴδιο τὸ ἑαυτὸ τῆς δὲν τὸ μαρτύρησε ἢ κυρὰ-Ζωή. Κι' ὅμως εἶχε σκεφτῆ μιὰ μέρα : « Δὲν τὰ κατὰφρα καλὰ ! . . Τὸν Παυλῆ, καθὼς ἦταν κουτούλης, ἔπρεπε νὰ τὸν στεφανωθῶ ἐγώ ! Κ' ἔπειτα ὅποιον ἤθελα ἄρπαξα γιὰ τὴν Ἀγγέλα . . . » Μὰ δὲν τὰ μαρτύρησε αὐτὰ οὔτε στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τῆς ! . . Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μὴ βλάλετε κουθέντα πουθενά !)

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτανε πῶς μάνα καὶ θυγατέρα ἀνακαλύψανε, λίγο, ἀργά, ὅτι δὲν εἶχαν κίμνη καλὸ ἐμπόριο. Ἔπλεσαν ὄξω. Ἐκεῖνος τῆς γέλασε παρὰ τὸν γελάσανε. Θυσιαστήκανε γιὰ χάρη του. Κι' ἀφοῦ εἶνε ἔτσι πρέπει « ὁ χῆρος », πρέπει « ὁ μεκρῆς » νὰ φέρνῃ περισσότερα, νὰ μιλάῃ λιγώτερον καὶ νὰ κἀνῃ ὅ,τι τοῦ λένε. Σήκω-ἀπίθω ! Καὶ τὸ κάτω-κάτω : χωρὶς αὐτὲς θᾶκλειγε καὶ τὸ μαγαζὶ του !

Κακούργια δικαιώματα προστεθήκανε στὰ παληά. ποῦ, λησμονημένα, τὰ ξαναθύμησε ἡ ζωή. Τώρα νὰ ἰδῆτε ἀπαιτήσεις ἢ Ἀγγέλα!

Πρῶτα-πρῶτα ἡ συχνή-πυκνή «ἐκθεσὶς» της ἐκεῖ στὸ μαγαζὶ τὴν ἔκαμε πειὸ φιλάρεσκη. Δὲν ἦτανε φυσικό; «Δὲν μπορῶ νὰ παρουσιάζωμαι ὅπως-ὅπως!». «Νὰ μὴν ἔχης δεύτερο φορεματάκι ν' ἀλλάξης!». Ἐπειτα λογάριαζε πῶς βοήθησε μὲ τὰ γλυκά της μάτια πολὺ τῇ δουλειᾷ τοῦ ἀντρός της. Δὲν ἔπρεπε νὰ πληρωθῆ γι' αὐτό; . . . «Ἄν δὲν ἤμουν ἐγὼ θ' ἔχανε τόσους πελάτες! Δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ κάμη ἓνα φόρεμα;»

Καὶ τὸ σπουδαιότερο: «Ἐγὼ ἂν ἤθελα θᾶιχα καὶ δῶρα καὶ λουσα καὶ χίλια καλά. Εἶπα νὰ μείνω τέλια καὶ πιστή! Δὲν μπορεῖ κι' αὐτὸς νὰ μὲ κυτάζη λιγάκι περισσότερο; Δὲν θέλω τίποτα μεταξωτά! Ἐνα φορεματάκι νὰ συναλλάζω! . . .» Καταλαβαίνετε; Ὅσο δὲν ὑπάρχει πειρασμὸς ἢ πίστη εἶνε καθήκον. Ὅταν διώχνηται ἡ εὐκαιρία τῆς ἀπιστίας ἢ πίστη γίνεται θυσία! Μὴν εἶσαι αὐχάριστος λοιπόν, καϋμένε Παυλῆ κι' ἐσύ!

Μὰ καὶ στὸ ζήτημα τοῦ φαγητοῦ τὸν ἔβρισκε σκάρτον τώρα τελευταῖα ἡ κυρά-Ζωή. Γιατὶ δὲν ψωνίζει ταχτικά ὅπως πρῶτα; Αὐτὸς ἦτανε πάντα κουβαλητής. Τώρα μὲζέρεψε.

— «Ἄμ' βέβαια!» Ἀφοῦ μεκρολογαίει στὴν ταβέρνα καὶ χορταίνει μεζέδες καὶ κρασί, τί τὸν

μέλλει γιὰ τὸ σπῖτι! Ὁχι, κὺρ-Παυλῆ! Δὲ θὰ πᾶμε καλὰ ἔτσι! . .

Καὶ ἡ γκρίνια δὲν ἔπαυε. Καυγάδες τρικούβεργοι. Ἴσα νὰ ρθοῦνε στὰ χέρια. Μιά μέρα καθὼς ἦτανε μεθυσμένος ξάμωσε καὶ χτύπησε τὴν Ἀγγέλα.

— Μανούλα μου, μὲ σκότωσε ὁ μεθύστακας! Χύμηξε ἡ κυρὰ-Ζωὴ ἀπὸ κάτω καὶ τοῦ οἶχτηκε σὰν τίγρης. Τοῦ τράβηξε κάτι νυχιὲς στὰ μοῦτρα, ποῦ λίγο ἔλειψε νὰ τοῦ κατεβάση τὰ μάγουλα! Τότε πῆρε θάρρος κ' ἡ Ἀγγέλα καὶ τοῦ «φιστάρισε» μιὰ μὲ τὴν παντόφλα κατακέφαλα.

— Γουροῦνι! Ποῦησουν ἐσὺ ἄξιος γιὰ μένα! . .

Ματωμένος, ἀγριεμένος βγῆκε ὁ Παυλῆς καὶ πῆγε τρικλίζοντας στὸ μαγαζί. Ὁ Μελετήης τῆς Λέαινας τοῦ φθναζε ἀπὸ μιὰ μουριά. .

— Γάτα σὲ γρατσούνισε, κὺρ Παυλῆ; ; ; ;

Ἄλλοι μόρτες τὸν πῆραν κάβο κι' ἄρχησαν τὴν κοροϊδία.

— Οὔτε στὰ γαῖδουράγκαθα νᾶπεφτες, καῦμένε Παυλῆ, δὲ θὰ γδερνόσουν ἔτσι! . .

Ἐκανε πῶς δὲν ἄκουγε. Μὰ πῆγαινε νὰ σκάση ἀπ' τὸ κακό του. Ρεντίκολο καταντήσανε πειά! Κι' ἀλήθεια ὄλο τὸ χωριὸ εἶχε νὰ κάμη μὲ τὴ γκρίνια τους. Παράδειγμα τοὺς εἶχαν—Σὰν τὸν Παυλῆ μὲ τὴν Ἀγγέλα! (ἄκουγες καὶ σοῦλεγαν).

Γυναῖκες, ἄντρες, παιδιά αὐτοὺς παραλάβαιναν ὅταν ἤθελαν νὰ ξεσκάσουν. Καὶ μὴ φο-

θᾶσαι τόσο στὰ μικρὰ μέρη τὴν καταλαλιὰ τῶν μεγάλων. Ἐπεσες ὅμως στὸ στόμα τῶν μικρῶν παιδιῶν! Πᾶς χαμένος!

— Μωρέ, πάψτε, μωρέ, τὴ γκρίνια!... Πάψτε! Πάψτε! φώναξε ὁ δόλιος ὁ Παυλῆς. Γίναμε ρεντίκολο!... Καὶ χτυποῦσε τὸ κεφάλι του μὲ τὰ χέρια.

Χμ!... Δὲν ἄργησε νὰ τοὺς βγῆ καὶ τὸ τραγουδάκι. Στὰ λαϊκὰ στρώματα τῶν μικρῶν τόπων βρίσκονται πάντα οἱ ἄγνωστοι ποιητές, ποὺ τραγουδοῦν χωρὶς νὰ φαίνονται ὅλα τὰ σπουδαῖα. Τοὺς θανάτους νέων ἀνθρώπων, τὰ οἰκογενειακὰ δράματα, τὰ ἐρωτικὰ σκάνδαλα, τὰ συζυγικὰ παράξενα... Στὸ βάθος τῆς ταβέρνας ἢ στὸ κατόφλι τοῦ σπιτιοῦ, ὁ μερακλῆς κρασοπατέρας ἢ ἡ πιπερόγλωσση καλονοικοκυρὰ σχεδιάζει καὶ τραγουδεῖ τὴ μιὰ βραδυὰ τὸ ἐλεγειακὸ δίστιχο ἢ τὸ σατυρικὸ τετράστιχο καὶ τὴν ἄλλη μέρα τὸ ξέρει ὅλο τὸ χωριό. Τὸ ξέρει καὶ δὲν τὸ λησμονεῖ πειὰ ποτέ!... Ὅλοι θυμοῦνται ἀκόμα τὸ τραγοῦδι ποῦ σατύριζε κάπως παράξενα τὴ γκρίνια τους :

« Στὸ κεφάλι τοῦ Παυλῆ
Τραγουδάει ἓνα πουλί
Καὶ τὴν κάνει τὴν Ἀγγέλα
Πάει νὰ τῆς ἔρθῃ τρέλλα! »

ΣΤ'

Τὸ σχέδιο τῆς κυρὰ-Ζωῆς γιὰ τὴ συγκράτηση τῆς πελατείας τοῦ Παυλῆ, δὲν ἔχει πειὰ πέραση. Κἄτι γερόντοι ἀπόμειναν μονάχα, ποῦ ἔρχονται καὶ σαλιαρίζουν μὲ τις γυναῖκες. Τὰ παιδιά, οἱ μερεμπάντηδες, ποῦ εἶχανε πέση μὲ τὰ μοῦτρα, ἀπελπιστῆκαν κι' ἀποτραβήχτηκαν. Κανεῖς τους δὲν ἔνοιωσε ὅτι ἡ γκρίνια, ποῦ ἄρχησε στ' ἀντρόγυνο, αὐτὴ ἔφερε τὴν κατάλληλη ψυχολογικὴ στιγμὴ κι' αὐτὴ θὰ τοὺς παράδινε τὴν Ἀγγέλα!... Κῦνηγοὶ νὰ σοῦ πτύχη! Πέταξαν τὰ δίκαινα τὴν ὥρα ἴσα-ἴσα πῶβγαίνε ὁ λαγῶς.

— Δὲ βγαίνει «μέντζο», βρὲ Βαγγέλη!

— Κροῖμα, καῦμένε Μίχο, καὶ τῆς ρίχτηκες ἀπὸ δεκατέσσερες μεριές!...

— Δὲν ἀξίζει περσότερο κόπο!.. Νὰ τὴ βράσω!..

Καὶ περνούσανε ὀλόκληρα ἀπογέματα χωρὶς κανεῖς νὰ μπῆ, νὰ βγῆ, νὰ ξανάρθη ὅπως πρῶτα καλόκεφος καὶ γλυκομίλητος στοῦ Παυλῆ. Ἐνα πικρὸ μετάνοικομα φαρμάκωνε ὄρες-ὄρες τὴν καρδιὰ τῆς Ἀγγέλας. Ἀποχτοῦσε τὴν πολίτημὴ πείρα ὅτι ὅλα τὰ πράγματα ἔχουνε τὸν καιρὸ τους καὶ καμμιά εὐκαιρία δὲν πρέπει νὰ περιφρονιέται!

— Κεσάτια! Κεσάτια! μουρμούριζε ὁ Παυλῆς. Καὶ δὲ μποροῦσε νὰ νοιώση γιὰτὶ ὅταν

ἔχη κεσάτια θέλει πάντα νὰ πίνη περισσότερο !

— Κεσάτια ! Κεσάτια !

— Μὲ τὸ μυαλὸ πῶχεις ! ἀπαντοῦσε ἡ πεθερά του. Καὶ ἡ γκρίνια ἄρχιζε.

Μὰ τὸ μυαλὸ τῆς κυρὰ-Ζωῆς ὄλο δούλευε καὶ σὸ θηλυκὸ ποῦ ἦτανε ὄλο γεννοῦσε. « Ἄμα δὲν τὰ βγάνεις πέρα μὲ τὸν ἐχτρό σου—κάνε τον φίλο ! » συλλογίστηκε πολὺ σοφά. Κ' εἶπε μὰ μέρα στὸν Παυλῆ !

— Πάλ' ἐγὼ θὰ σὲ γλυτώσω !... Ξέρεις τί σκέφτηκα ; Νὰ συνεταιριστῆτε μὲ τὸ Ντῖνο !

— Μωρὲ μπράβο πεθερά ! Αὐτὸ εἶνε καλὸ ! Ἄλλὰ δὲ βαρύνεσαι ποῦ θὰ θελήσῃ ὁ Ντῖνος !

— Θὰ τὸν καταφέρουμε.

— Πῶς ;

— Νὰ τὸν σχετιστῆς. Νὰ τὸν καλέσῃς στὸ σπίτι νὰ φᾶμε. Καὶ τᾶλλα εἶνε δική μου δουλειά !

Τὸ μέρος τοῦ Παυλῆ δὲν ἦτανε καὶ τόσο δύσκολο. Τᾶπτεσε στὰ κοντά, ἀπ' δῶ ἀπὸ 'κει τὸν ἔχει, κάμανε παρέα, εἶπανε γιὰ τὴν τέχνη τους, κολατούσανε μαζί, παίζανε τριόμπο, ἤρθε κουθέντα γιὰ τὴν ἐργένικη ζωὴ, εἶπανε γιὰ τὰ καλὰ τοῦ σπιτιοῦ: Καθαριότητα, οἰκονομία, νοστιμάδα.

— Ἄιντε νὰ φᾶς ἀλιάδα στὸ μαγέρικο !..

— Κολοκύθια !.. Νὰ φᾶς ἀλιάδα ἀπ' τὴν πεθερά μου νὰ 'πῆς τ' εἶνε τοῦτο !

— Ψυχὴ μου, ἀλιάδα σπιτίσια, ἔ ; !

— Ἀλήθεια—ἔρχεσαι τὴν Κυριακὴ νὰ φᾶμε

σπίτι ; Θὰ βάλω τὴν κυρὰ-Zωὴ νὰ μᾶς φτιάσῃ ἀλιάδα πρώτης !

— Ἄκουῦς κι' ἂν ἔρχομαι ! . .

Ὁ Ντίνος ἔφαγε δυὸ τρεῖς φορές στὸ σπίτι τοῦ Παυλῆ. Ἡ κυρὰ-Zωὴ τοῦ κουδούνισε τὸ μυαλὸ μὲ τὴν πολυλογία της. Ἡ Ἀγγέλα, δασκαλεμένη, τῶκανε γλυκὰ μάτια. Τὸ ψάρι τσίμπησε τὸ δόλωμα. Καὶ ἡ κυρὰ-Zωὴ τράθηξε στὴν ὥρα της τὴν πετονιά.

Ὁ Παυλῆς κι' ὁ Ντίνος εἶνε τώρα πειρὸ συντρόφοι. Μονοπώλιο τῶχουν. Ὅποτε θέλουν αὐτοὶ δουλεύουν. Ὅσα θέλουν παίρνουν. Σῦρε κι' ἄλλοῦ ἂν θέλεις !.

Πέρασαν ἔτσι δυὸ-τρία χρόνια. Ὁ Ντίνος κι' ὁ Παυλῆς γκρινιάζανε πότε-πότε. Μὰ στὴν ὥρα τοῦ κολατσιοῦ ἦτανε πάντοτε ἀγαπημένοι. Κατέβαζαν τὰ κατοσταράκια σὰν καλοὶ συντρόφοι. Τὸ καλόπινε κι' ὁ Ντίνος. Ἔ, μωρὲ τί γλέντια τετρακούβερα γίνανε στὸν ταβέρνα τοῦ Ντελμπεντέρη ! Μὰ καὶ στὸ σπίσι τοῦ Παυλῆ. Ἐκεῖ δὲ μπαϊζόβγαине ὁ Ντίνος. Τῶχε σὰ δικό του. Καὶ τὰ κακὰ στόματα τόσο θέλανε. . .

Τώρα κοντὰ ἡ Ἀγγέλα ἔκανε κι' ἄλλο ἀγοράκι. Ἡ παληομαμὴ διέδωσε πῶς ἔμοιαζε τάχα τοῦ Ντίνου ! Ἄκου ἐκεῖ ψέμμα ! Ὁ δρακούλης μοιάζει τοῦ Παυλῆ. Ἀντίφκιαστος ! Κοικὶ ἦτάν κ' ἔσκασε ! Δὲ ρωτᾶτε τὴν κυρὰ-Zωὴ νὰ σᾶς πῆ ;

Τὸ βάφτισε μοναχὰ ὁ Ντίνος. Καὶ τῶβγαλε τὸ ὄνομά του. Κουμπάροι λοιπόν.

Ὁ Μίχος, ὁ Βαγγέλης, ὁ Τέλης, ὁ Ἀντρι-
κος, ὅλοι οἱ παλῆοι μερακωμένοι τῆς Ἀγγέλας
πήγαιναν νὰ σκάσουν ἀπ' τὸ κακό τους γιατί
τάχα τὰ κατάφερε ὁ Πατρινὸς καλύτερα ἀπ' αὐ-
τούς. Καὶ ξεθυμαίνανε τραγουδῶντας στὸ πα-
τάρι τοῦ Βαγγέλη :

« Τὸ τίνος μοιάζει,
Ἀγγέλα μ', τὸ παιδί !
Στὰ μάτια μοιάζει τοῦ Παυλῆ
Στὰ φρύδια τοῦ κουμπάρου ! . . »

Μιά μέρα—ὁ Ντίνος ἔλειπε στὴν Πάτρα—
πέτυχε ὁ Παυλῆς καλὸ μεζὲ στὴν ταβέρνα. Κο-
λάτισε καλά. Ἔπινε λιγάκι περισσότερο ἀπ' τὸ
σκασμένο . . . Μόλις γύρισε στὸ μαγαζὶ του νά-
σου κι' ὁ Νάσος ὁ φούρναρης.

— Βρὲ Παυλῆ, στραβομάρα σ' ἔπιασε καὶ
χάλασες τὸ παντελόνι ! Τζογὲ εἶνε αὐτὸ ἢ του-
μάνι ;

— Δὲν ξέρεις νὰ ντυθῆς μοῦ φαίνεται ! Ξα-
ναφόρεσες καλύτερο παντελόνι ;

— Δὲν πᾶς νὰ πιγῆς λέω ἐγώ, ποῦ θέλεις
καὶ ρέστα !

— Πινῆσου καὶ κρεμάσου. Κύλα, μοναχὰ τὸ
δεκάρικο ποῦ μᾶς θέλεις ! . . .

— Ὅρσε ποῦ θὰ πάρης δεκάρικο ἀπὸ μένα !

— Τί ἔκαμε λέει ;

— Πάρε τὸ δεκάρικο ποῦ μοῦ ζητήσες :
Πέντε καὶ πέντε δέκα. Σοῦ φτάνουν ;

Τὸν μούντζωσε κ' ἔκαμε νὰ φύγη. Ὁ Παυ-
λῆς τὸν ἀρπάξε ἀπ' τὸ σακάκι.

— Τὸ δεκάρικο, Νάσο!

— Κάτου τὸ χέρι, λωποδύτη!

— Τὸ σταυρό σου!!

— Τὸ ξεσταῦρι σου, μπέκρο!

Μιὰ γροθιά «ζυμωτή» τῶχει ὁ φούρναρης
στὸ πλευρό, ἄλλη ὁ Παυλῆς «σιδερωτή» στὴν
πλάτη. Τοῦ ξεφεύγει ὁ Νάσος, ἀρπάζει ἓνα
ταῦθλο ποῦ ἀπίθωναν ἀπάνω τὸ σίδερο ὅταν
ἔκαιγε, καὶ τοῦ τὸ σφίγγει κατακέφαλα. Ἄν τὸν
ἐπαιρνε—ζωὴ στὰ πεθαμένα του! Ἐσκυψε ὁ
Παυλῆς, βουτάει τὴ μεγάλη ψαλλίδα τοῦ κοψί-
ματος καὶ χυμάει κατὰ πάνω του. Κράκ—τζογὲ
πῆγε νὰ τοῦ τὸν κάμη τὸ λαϊμὸ τοῦ κακομοίρη!
Βρρρ τὰ αἵματα . . . Φωνάζει ὁ Νάσος. Τρέχει
ὁ κόσμος. Φτάνουν οἱ χωροφύλακοι. Μέσα ὁ
Παυλῆς! Τὴν ἄλλη μέρα μιὰ καὶ δυὸ στὸ Με-
σολόγγι, στὸν ἀνακριτὴ. Λίγο ἀκόμα καὶ θὰ
τοῦκοξε τὴν καρωτίδα, τὸ Θηρίο! . . .

Ἦρθε ὁ Ντῆνος ἀπ' τὴν Πάτρα. Κλειστὸ
τὸ μαγαζί. Ἐμαθε τὸ κάζο τοῦ Παυλῆ. Θύμω-
σε, βλαστήμησε, λυπήθηκε τὴ δόλια κουμπάρα
πῶμενε μοναχὴ. Κι' ἡ λύπη αὐτὴ τοῦ κατεπράϋ-
νε τὸ θυμὸ. Ἄνοιξε κι' ἄρχησε τὴ δουλειά του.
Ἡ κυρὰ—Ζωὴ κ' ἡ Ἀγγέλα ἐκεῖ κι' αὐτὲς «ἀ-
πήκω»!

— Κουμπάρε, ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ στὰ χέρια σου.
Ἐχομε τὸν ἄνθρωπό μας στὴ φυλακὴ . . . Δυὸ
γυναῖκες καὶ δυὸ μαξούμια . . . Θὰ σοῦ βοηθᾶ—

με νὰ μὴ μᾶς λείψῃ τὸ μερικὸ καὶ πᾶμε χαμέ-
νες . . .

Ὁ Ντίνος, φιλότιμο παιδί, δὲν ἤφερε καμ-
μιὰν ἀντίρρηση. Σὲ τέτοια περίσταση φαίνεται
ὁ συγγενὴς καὶ ὁ φίλος !

Ἡ κυρὰ—Ζωὴ πῆρε ἀπάνω της τὴ λάτρα
τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ Ἀγγέλα ἔπεσε μὲ τὰ μοῦτρα
στὴ ραφτική. Πολλὲς φορὲς ἀπ' τὸ πρωτὶ ὡς
τὸ βράδυ στὸ μαγαζὶ βοηθοῦσε τοῦ κουμπάρου.

Ἡ κακομοῖρα ! Γιατὶ τὴ γλωσσοτρῶνε ;
Πῶς ἀλλοιῶς θὰ μποροῦσε νὰ στέλνῃ τόσα πεν-
τόφραγκα τοῦ Παυλῆ στὴ φυλακὴ, στὸ Μεσο-
λόγγι ; πῶς θὰ ζοῦσαν τέσσαρὸι ἀνθρώποι ;

Τόσες μέρες, τόσα βράδια οἱ δύο τους μο-
ναχοί, ὁ ἓνας ἀντίκρυ στὸν ἄλλον, σκυμμένοι
στὴ δουλειά. Ὅταν γάζωνε ἡ μηχανὴ οἱ κου-
βέντες σταματοῦσαν. Μὰ ὅταν «ἐκοβε» ὁ Ντι-
νος καὶ ἡ Ἀγγέλα «τρούπωνε» ἡ ἄνοιγε κουμ-
πότρυπες, ἡ κουθεντοῦλα ἐστρωνότου ἡσυχη-
ἡσυχη, γλυκειὰ—γλυκειά, ξεχαστική, ξεκουρα-
στική.

Πόσα εἶπαν, πόσα εἶπαν !

Δηγήθηκε ὁ ἓνας στὸν ἄλλον τὴ ζωὴ του,
τὴν ἱστορία του, τὰ ὄνειρά του, τοὺς πόθους
του, τῆς ἐλπίδες του, τῆς ἀδυναμίες του. Γνω-
ριστήκανε καλὰ καλὰ. Κ' ἔπειτα ἄρχισαν νὰ
σωπαίνουν. Ἐκείνη τὴν ἐπικίνδυνη σιωπὴ τῆς
συντροφικῆς ἐνὸς νέου ζευγαριοῦ...

Πόσες φορὲς σὲ τέτοια σιωπηλὴ στιγμὴ
ἐκυτάχτηκαν ἄθελα καὶ τρομαγμένοι ἀπόσυραν

τὰ μάτια τους ! Πόσες φορές σὲ τέτοια σιωπηλὴ στιγμή «ἔπιασε» ὁ Ντίνος τὴν Ἀγγέλα νὰ τὸν κυτάζη ἐπίμονα καὶ ντροπιασμένη νὰ χαμηλώνῃ τὰ βλέμματά της !...

Ἄχ, ἐκεῖνα τὰ χειμωνιάτικα μεσημέρια, ποῦ λιακάδα πλούσια πλημμύριζε τὸ μαγαζὶ κ' ἔλουζε τὴν Ἀγγέλα, τί χαϊδευτικὴ διάθεση ἦταν ἐκείνη ποῦ τὴν παράλυγε ὀλόκληρη !... Ὁ Ντίνος ἦταν περίπατο. Ἡ Ἀγγέλα «ἀντερωπόνουν» καὶ τὸν ποθοῦσε κοντὰ της, πολὺ κοντὰ της, πολὺ...

Μὰ κ' ἐκεῖνα τὰ μαῦρα βράδια τοῦ χειμῶνα, ποῦ ἔσταξε ἡ βροχὴ παραπονιαρική, κλείδωναν οἱ δύο τους τὸ μαγαζὶ, πηγαινε τὴν Ἀγγέλα σπίτι. Καλὴ νύχτα ! Ἡ Ἀγγέλα ἀνέβαινε, ὁ Ντίνος κωντοστεκότουν ἀπέξω ἀπ' τὴν πόρτα καὶ ποθοῦσε ν' ἀνεβῆ κοντὰ της, νὰ καθίσουν μαζί στὸ παραγῶνι κι' ὅταν τὰ κορμιά τους ζεσταθοῦν, πυρωθοῦν, νὰ πᾶνε νὰ ζεστάνουν μαζί καὶ τοῦ κρεβατιοῦ τὰ κρῦα κι' ἄσπρα, καθαρὰ—καθαρά ;—σεντόνια....

Κι' ὅταν καμμιά φορά, μουσαφίρης, ἔφευγε ἀργὰ τὴν νύχτα καὶ γύριζε μοναχὸς του στὴν κρῦα καμαρά του. . . .

Ποθοῦσε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ζωηρά, ζεστά, τρελλά. Καὶ δὲν ἦταν πόθος ταπεινός, πόθος χυδαῖος. Εἶχε κάποιαν εὐγένεια μέσα του.

Ὁ Ντίνος ἔχασε μέσα στὸν πόθο αὐτὸν τὴν τραμπουκιά του. Μέσα στὸν πόθο αὐτὸν ἡ Ἀγγέλα ἀντίκρουσε μιὰ ζωὴ ἀγνήν κι' ὠραία

μαζί... .. Τι κρίμα! Είπε πλέον άργά. . . Τώρα ή άγνή ή ώραία!

Ένα βράδυ, σκυμμένοι οί δυό τους κάτω άπ' την κρεμαστή λάμπα, μιλούσαν για την άγάπη. Ο Ντίνος βεβαίωvε πώς δέν είχε εις την ώρα άγαπήση με τὰ σωστά του ποτέ, ποτέ.

— Ποτέ, ποτέ! ρώτησε ή Άγγέλα και ή φωνή της έτρεμε. Δέν ήξερε πώς κάθε φορά που άγαπούvε ειπε ή πρώτη και ή μόνη φορά που άγαπήσαμε. . .

Κάποιος μπήκε για δουλειά και τούς έκοψε την κουβέντα. Όταν έφυγε πάλι, σώπαιναν κ' οί δυό τους την παράξενη σιωπή, που τρομάζει ό καθένας να την διακόψη γιατί δέ μπορεί να ειπῆ εκείνο που θέλει και δέ θέλει να ειπῆ εκείνο που μπορεί. . .

Μά επί τέλους:

— Τι λέγαμε λοιπόν;

— Έλεγες ένα ψέμμα και γι' αυτό ξεχασες τί έλεγες. . .

— Και τί ψέμμα έλεγα;

— Πώς δέν άγάπησες ποτέ, ποτέ. . .

— Άνάθεμά τον που μπήκε μέσα πρωτή-τερα. . . Δέν είχε κλείση καλά την πόρτα κ' ένα δυνατό φύσημα του άγέρα την άνοιξε και τη χτύπησε δυνατά. "Α! Έσβυσε και τη λάμπα! . . .

— Κλείσε την πόρτα, Άγγέλα! . . . Που στόν κόρακα έχω τὰ σπύρτα;

— Στόν πάγκο ειπε, τὰ βρῆρες;

Ἡ πόρτα ἔκλεισε. Γιὰ ν' ἀνοίξη ἡ πόρτα τῆς ἁμαρτίας.

Τέσσερα χέρια ψάχνουν στὸν πάγκο, στὰ σκοτεινά, γιὰ τὰ σπύρτα.

Ψάχνουν γιὰ τὰ σπύρτα ἢ ἀναζητιῶνται στὰ σκοτάδια τοῦ πεπρωμένου χωρὶς νὰ τὸ ξέρουν:

Ἄκούσιο, μοιραῖο, πεπρωμένο χᾶδι!... Τὰ χέρια τους σφίγγουν. Ἀνατριχιάζουν, τινάζονται κ' οἱ δύο. Μιὰ σπύθα, μιὰ ἠλεκτρικὴ σπύθα, πετιέται, θαρρεῖς, ἀπὸ τὴν ἐπαφή τους. Καὶ πιάνουν φωτιά. Ἀνάθουν. Καίγονται...

— Ντῖνο, Μή!. Ἄφησέ με!

— Ἀγγέλα... .

— Τὰ σπύρτα, νάτα τὰ σπύρτα... .

— Καὶ σύ, καὶ σύ, χρυσή μου!... Φίλησέ με καὶ σύ!.

— Μὰ ὄχι!... Ἐρχονται... Ντῖνο!... Εἶνε ἡ πόρτα ἀνοιχτή... .

Ἡ Ἀγγέλα ξεφεύγει στὸ βάθος τοῦ μαγαζιοῦ. Ὁ Ντῖνος, τρέμοντας ἀπ' τὸ πάθος, χυμᾶει μηχανικὰ καὶ κλείνει τὰ ξώφυλλα τῆς πόρτας μὲ νευρικὴ γρηγοράδα. Γυρίζει καὶ ψιθυρίζει τρεμουλιαστά:

— Ἀγγέλα! Ἀγγέλα!

Ἐκεῖνη κουλουριασμένη σὲ μιὰ γωνιά, πίσω ἀπ' τὸν πάγκο, μαζεύει τῆς γροθιῆς στὸ σαγόνι τῆς, σφίγγεται νὰ κρατήσῃ τὸ σπαρτάρισμά της καὶ κυτᾶει τυφλά, χαζὰ στὸ σκοτάδι... .

Τὸ κορμί της ἔχει σπασμούς ἡδονῆς.

Ἡ ψυχὴ της σπασμούς ἀρετῆς.

— Ἀγγέλα! . . .

Σωπαίνει. Τὰ χεῖλη της σωπαίνουν. Μὰ καί φωνάζει ἀπὸ μέσα της τόσο δυνατά! . . Δὲν τὸ ἀκούει;

— Ἀγγέλα! . .

Σωπαίνει. Μὰ ὁ βουβός της πόθος τὸν καλεῖ τόσο δυνατά! . .

Τὴ βροῖσκει.

— Ντῖνο. . . . Δυστυχία μου. . .

Ὅταν ἔφτασε ἡ μέρα νὰ βγῆ ὁ Παυλῆς ἀπ' τὴ φυλακή, ὁ Ντῖνος καὶ ἡ Ἀγγέλα δὲν ἦταν πειὰ στὸ χωριό. Ἐφυγαν ἕνα πρωτὶ μαζὶ γιὰ τὴν Πάτρα, τάχα πῶς πηγαιναν νὰ προπαντήσουν τὸν Παυλῆ ποῦ θὰ ἐρχότανε. Ἡ κυρὰ Ζωὴ ἔμεινε μὲ τὰ παιδιὰ.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ δειλινὸ ἦρθε ὁ Παυλῆς ἀξούριστος, γλωμός, λερωμένος, ἀδυνατισμένος, καὶ—μοναχός του!

Μπᾶ!

Ποῦ εἶχε πάη λοιπὸν ἡ Ἀγγέλα;

Τὸ βράδυ ἔγινε μεγάλος καυγᾶς στὸ σπίτι. Καὶ τὸ πρωτὶ «ντούγκισε» τὸ χωριό!

— Ὁ Ντῖνος ἔκλεψε τὴν Ἀγγέλα! Τὴν πῆρε στὴν Πάτρα! Ἀπαράτησε τὰ παιδιὰ της!

Οὔτε κ' ἄλλη κουβέντα τὴν ἡμέρα στὸ χωριὸ ἀπ' τὸ κάζο τῆς Ἀγγέλας. Καταφορὰ ἐναντίο της—Παναγία σῶσε!

— Τί. . . νὰ χαθῆ, νὰ χαθῆ! Στριγλα μάνα! Ἀκοῦς νὰ παρατήση ἄντρα καὶ δυὸ παιδιὰ καὶ νὰ πάρη τοὺς δρόμους! Μάνα ἦταν αὐτὴ; Μα-

χαιριά και χούφτ' ἀλάτι ποῦ τῆς χρειάζεταιαι!

— Σφάξιμο μὲ τὸν «ἀγκούτικα» δὲ λές!..

Ὁ Παυλῆς ἦταν ἔξω φρενῶν. Τὰ μάτια του ἀναποδογύρισαν μεσ' τῆς κόχες. Τὰ μουστάκια καὶ τὰ γένια του τεντώθηκαν πέρα σὰ βελόνια. Οἱ γροθιές του σφίξανε. Μπῆκαν τὰ παληόνυχά του μεσ' τὸ κρέας! Λίγο ἔλειψε κεῖνο τὸ βράδν νὰ τῆς πληρώση ἡ κυρὰ-Ζωὴ τῆς παληῆς καὶ τῆς νέες ἀμαρτίες τῆς μονομιᾶς.

— Μωρῆ, γρηὰ κολασμένη, μωρῆ γρηὰ ξεμπουρίστρα, ποῦεῖνε, μωρῆ, ἡ κόρη σου; Ποῦ πῆρε τοὺς δρόμους καὶ πάει, μωρῆ; ..

— Ξέρω κ' ἐγὼ ἡ μαύρη, Παυλῆ μου, ξέρω κ' ἐγὼ; Τίποτα δὲ μοῦειπαν!.

— Πάει νὰ πῆ κλεφτῆκαν τὰ καυμένα αἶ; Κ' ἐσὺ δὲ ξέρεις τίποτα; Σὲ ποιὸν τὰ πουλᾶς αὐτά, γρηὰ παραλυμένη;... Νὰ τσακιστῆς νὰ φύγης κ' ἐσύ, παληογύναικα! Ὁξω ἀπ' τὸ σπίτι μου! Ὁξω! Μὲ καταστρέψατε! Μαύρη νᾶηταν ἡ ᾠρα ποῦ μὲ μπλέξατε! Θὰ σᾶς σκοτώσω δλους!. Ὅλους θὰ σᾶς σκοτώσω νὰ σκοτωθῶ κ' ἐγὼ νὰ ξεγνοιάσω...

Καὶ τᾶλεγε τόσο ἄγρια ἔτσι κακοτράχαλος ὅπως ἦταν! Βρωμοῦσε δλος σὰν κάτι σάπιο. Τὸν εἶχαν ποτίση μέσα καὶ μέσα ἡ μούχλα τῆς φυλακῆς, οἱ καπνοί, τὰ χνῶτα τῶν φυλακωμένων. . .

Νά.. τῆς πῆγε τῆς κυρὰ-Ζωῆς. Τσιμουτιά νὰ βγάλῃ. Ἦταν καὶ φταίχτρα, τί νὰ πῆ; Ὁ φόβος καὶ ἡ τύχη τῆς ἔδεναν τὴ γλῶσσα. Κι ὄλη

τῆ νύχτα δὲν ἐκλείσει μάτι. Ὁ Παυλῆς στὴν ἄλλη κάμαρα παραμιλοῦσε δυνατὰ στὸν ὕπνο του:

— Ὅλους θὰ τοὺς σκοτώσω!

***

Ὅταν πῆγε κι' ἀνοιξε τὸ μαγαζί του, εἶδε πῶς ὁ Ντίνος εἶχε σηκώσει ὅλα τὰ δικά του πράγματα. Πῆρε καὶ τοῦ Παυλῆ ἓνα σίδερο, ἓνα μέτρο κ' ἓνα ψαλλίδι. Ἄφησε μόνο γι' ἀνάμνηση τὴν ταμπέλλα του, ποῦ τὴν εἶχαν κρεμασμένη μέσα στὸ μαγαζί γιὰ κάδρο, μὰ κ' ἦταν ἀπόξω ἢ πρώτη τοῦ Παυλῆ κ' ἔκανε καλὴ ρεκλάμα μοναχὴ της. . .

Ἐπесе τὸ μάτι τοῦ Παυλῆ καὶ τὴ διάβασε καλὰ «Κων. Γερασίου—Ἐμπορορράπτης». Τὴν ξεκρέμασε, ἀνοιξε τὴν πόρτα καὶ τῆς ἔδωσε σκουριλιξιά στὸ δρόμο!

Πρόβαλαν ἀπ' τ' ἄλλα μαγαζιά νὰ ἰδοῦν :

— Βρὲ Παυλῆ, ἔτσι τὸν κάνουν τὸ συνέταιρο;.. Ντροπῆ, καθυμένε!

— Ὁ κλέφτης! ὁ ἄτιμος! ὁ λωποδύτης!

Ὁ Γαβριῆς ὁ μπαλωματῆς, ποῦ ὄνειροπολοῦσε μιὰ κακὴ ταμπέλα γιὰ τὴν πόρτα τῆς μπαράκας τού (Δὲν εἶχε ἐπιγραφή καὶ τὸν πῆγε ὁ ἀστυνόμος στὸ πταίσμα. Πλήρωσε πρόστιμο καὶ τώρα ἔχει γράψη μὲ κιμωλία στὴν πόρτα του: «Γαβριῆλης Τσακαροσούφλις - Αἰθαλωματῆς») βγήκε κουτσαίνοντας κι' ἄρπαξε τὴν πεταμένη κορνίζα.

— Νὰ τὴν πάρω ἐγώ, Παυλῆ;... Αἶ;...
Νὰ τὴν πάρω;

Ὁ Παυλῆς τὸν ἀγριοκύταξε καὶ μπῆκε μουρμουρίζοντας στὸ μαγαζί του.

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ παρηγορήσῃ! εἶπε κοροϊδευτικὰ ὁ μπαλωματὴς καὶ ξανατρώπωσε μὲ τὸ λάφυρό του στὴ μπαράκα.

Τὸ μεσημέρι στὴ ταβέρνα οἱ παληόφυλοι παρηγοροῦσαν τὸν Παυλῆ καὶ βρίζανε τὸ Ντῖνο, ποῦ ξεμπουρδάλιασε τὴν γυναῖκα...

— Μ' ἐκλεψε κι' ὄλα! φώναξε ὁ Παυλῆς μανιωμένος. Θὰ τὸν καταγγεῖλω!

— Κουρούνη, σῶκλεψε τὴ γυναῖκα καὶ τὰ παληοπράματα; Τί νὰ τὸν καταγγεῖλῃς! τοῦ εἶπε ὁ γέρω-Ντούναβης, ὁ φούρναρης, κουνώντας τὸ κεφάλι του. Λούφαξε καὶ κάμε δουλειὰ σου...»

Ὁ Παυλῆς τὸν κύταξε κατάματα καὶ δὲν εἶπε λέξι. Μὰ φάνηκε σὰ νὰ πῆρε ἐκείνη τὴ στιγμὴ κάποιαν ἀπόφαση.

Ἐδιώξε τὴν πεθερά του. Φέρθηκε μὲ ἀξιοπρέπεια. Τὴν ἄφησε νὰ πάρῃ τὰ πράγματά της χωρὶς γκρίνιες: Τοῦτο εἶνε δικό μου, τᾶλλο δὲν εἶνε δικό σου. Μὰ ὅταν τόλμησε νὰ τοῦ ζητήσῃ τὰ παιδιὰ—τὰ παιδιὰ του!—ἀγρίεψε:

— Ξεκουμπίσου! Φύγε! Τὰ παιδιὰ εἶνε δικά μου, δὲν εἶνε τῆς πόρνης!..

Χωρὶς ν' ἀποχαιρετήσῃ κανέναν ἄλλον ἀπ' τὰ δυὸ ἀγγονάκια της — (Σπαραγμὸς — γιὰτι

κλαῖς, νόνα;..) — σηκώθηκε ἡ κυρά-Ζωὴ κ' ἔφυγε
μὰ νύχτα. . .

Σὲ λίγον καιρὸ ζήτησαν ἀπ' τὸν Παυλῆ
διαζύγιο. Εἶπε ἱπποτικά :

— Θὰ τὸ δώσω ! Μὲ κατάστρεψε μὰ δὲ
θέλω νὰ τὴν καταστρέψω !.

Κι' ὅλος ὁ τόπος τὸν συμπάθησε :

— Τὸν κακομοίρη τὸν εἶχαν βουλιάξει οἱ
παλιογύναικες ! . . . Κόντεψε νὰ πάη χαμένος
κοντὰ τους !. Νὰ χαθοῦν ξεμαγάρισε ὁ τόπος
ἀπὸ δαῦτες ! . . .

Οἱ σατυρικοὶ ὅμως τῆς ταξέρνας δὲ μπο-
ροῦσαν ν' ἀφήσουν ἀξόμπλιαστο ἓνα τέτοιο σκάν-
δαλο. Ἀκοῦστε καὶ τὸ τραγουδάκι ποῦ βγήκε :

« Ἡ Ἀγγέλα τοῦ Παυλῆ
τὸν βαρέθηκε πολὺ
Καὶ τὸν πέταξε στὸ κάρο
Γιὰ νὰ πάρη τὸν κουμπάρο !
Λῖ-Λῖ-Λῖ
Τοῦ τὴν φκιάσαν τοῦ Παυλῆ !. »

Ὁ Πέτρος ὁ μοῦλος, τὸ μοναδικὸ κ' ἰδιόρ-
ουθμο χαμῖνι τοῦ χωριοῦ, εἶχε τὴν ξαδιαντροπιὰ
νὰ τραγουδήσῃ τὰ στιχάκια καὶ μπροστὰ στὸ
μαγαζὶ τοῦ Παυλῆ. Τοῦ πέταξε κοντὰ μὰ πέ-
τρα ὁ Παυλῆς ποῦ ἂν τὸν ἔπαιρνε δὲ θᾶκανε
οὔτε γκίχ !. . Κρύφτηκε σ' ἓν' ἀγκωνάρι κι'
ἄρχισε τὴν κοροϊδία :

— Λῖ-Λῖ-Λῖ ! . . .

“Απ’ τ’ ἄλλα μαγαζιά γύρω κάνανε πῶς τὸν μαλλώνουν μὰ κρυφὰ τοῦ κάνανε νόημα νὰ ξακολουθήση. Ἐνας χασάπης τῶταξε μάλιστα μὲ τρόπο καὶ μιὰ δεκάρα. Τόσο ἤθελε ὁ Πέτρος. Κι’ ἄλλο τραγοῦδι πειὸ καινούργιο :

« Κὺρ-Παυλῆ μου σὲ καλό σου
Τ’ ἔπαθε τὸ κούτελό σου ! »

Οἱ ἄλλοι γύρα σκάσανε στὰ γέλια. Ὁ Παυλῆς τρύπωσε στὸ μαγαζί του. Θεέ μου, τί βλαστήμιες ἔφτυγε τὸ βρωμόστομά του! .

* * *

Ἡ κυρὰ-Μαρούλα εἶνε μιὰ ὀλόκληρη ζωντανὴ ἱστορία. Σὲ κείνο δὰ τὸ μυρὸ λευκὸ σπιτάκι, ποῦ τὸ βλέπετε σκαρφαλωμένο στὸν πράσινο λοφίσκο, μιὰ φορὰ βασιλεὺς γαλήνη, εὐτυχία, χαρά. Ἐπειτα εἶχαν ἀνθήση εἰδύλλια. Ἐπειτα ξετυλιχτήκανε δράματα. Καὶ τώρα γίνονται ἀσχημέες! . . .

Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦταν ἡ Μαρούλα μὲ τ’ ὄνομα. Καμάρι τῆς γειτονιάς καὶ τοῦ χωριοῦ μας ὄλου. Στὰ μάτια τῆς ὀρκιζόντανε τὰ παλληκάρια τοῦ τόπου. Ἄλλο ν’ ἀκούσης κι’ ἄλλο νὰ ἰδῆς. Ἄγγελος! Ἐκανε νὰ βγῆ ὄξω καὶ τὴν ἔτρωγαν μὲ τὰ μάτια. Μιὰ φορὰ λίγο ἔλειψε νὰ σκάση ἀπ’ τὸν ἀβασκαμό. Ἄλλο πρᾶμα! Ἀπὸ κεί καὶ πέρα προτοῦ ξεμυτίση ἀπ’ τὸ σπῆτι κρεμοῦσε ἀπάνω τῆς σκόρδο κι’ ἀπήγανο, τρα-

εοῦσε πίσω ἀπ' τ' αὐτὴ τῆς μικρῆ καρβουνιά. . . .

Ὁρφανούλα μικρὴ ἀπὸ μάννα, εἶχε γίνῃ λίγο ζωηρή. Τῆ θειά τῆς, ποῦ τὴν ἀνάθρεψε δὲν τὴν πολυάκουγε· κι' ὅταν πέθανε κ' ἐκείνη τότε ἀπόγινε. Ὁ πατέρας τῆς, φουστανελλᾶς παπουτοῆς, ποῦ ὀληνῆς τῆς ἐπαρχίας τῆς χωριάτισσες πόδενε μὲ τὰ βασταγερά του χοντροπάπουτσα, ἀπὸ βράδυ σὲ βράδυ ἐρχότουں στὸ σπίτι. Τᾶρνε λίγο ἢ παρέα καὶ τὸ κρασί. Χαρτόπαιζε κι' ὄλα. . . . Καμάρωνε τὴν τσούπα του — κειὸ τὴν καμάρωνε ὁ ξένος κόσμος! —, τὴν ἀγαποῦσε, δὲν τῆς χαλοῦσε χατῆρι, μὰ δὲν τὴν πρόσεχε καθόλου. Τῆς εἶχε δώση μεγάλη λιμπερτά.

Τᾶλεγε ἡ ἀδερφή του :

— Γιαννακό μου, ἀνοιξε τὰ μάτια σου! Ἔχε τὸ νοῦ σου. Τὸ κορίτσι μεγαλώνει. Μὴν πάθουμe καμμιά. . . Σὰ ζωηρὸ τὸ βλέπω.

— Ἐννοια σου ἐσύ. Δικό μου κορίτσι δὲν παραστρατίζει!. Ἐμ' θὰ κάνη καὶ τὰ δικά του. Κορίτσι εἶνε! . .

— Κααλά! . .

Ἦες λοιπὸν πῶς δὲν εἶχε καὶ πατέρα στὸ σπίτι ἡ Μαρούλα. Ὁ ἀδερφὸς ἦταν πολὺ μικρότερος, ποιὸς τὸν λογάριαζε— καὶ δόστου ἀργολαβίες! . . Ὅποιος τῆς ἔκανε γλυκὰ μάτια δὲν ἔμενε μετανοιωμένος. Μ' ἓνα τραγουδάκι τὴν ἔβγαζες στὸ παραθύρι ὅποια ᾄρα κι' ἂν ἦταν. Σωστή τουρλακίδα.

Δεκάξη χρονῶν πρωτοανταμώθηκε πίσω ἀπ'

το φράγτη τοῦ περιβολιοῦ της, μ' ἓνα νοικοκυ-
ρόπουλο τοῦ τόπου.

— Μαρούλα μου, σ' ὄλον τὸν κόσμον ποῦ
γυρίζω δὲ βρίσκειται ἄλλη σὰν ἐσένα!.

— "Ἄστ' αὐτά, ψεύτη!.

— Νὰ μὴ χαρῶ τὸ φῶς μου, ἀγάπη μου!
'Ἐσὺ γιὰ βασιλοπούλα ταίριαζες...

— Ἐέρεις ἐσὺ ἀπὸ τέτοια, μπιρμπάντη!

— Μάρω, Μαρούλα, μ' ἔχεις ξετρελλάνη!
Κύταξέ με!.. Πέσμου το!.

— Τί θέλεις νὰ σοῦ εἰπῶ;

— Πέσμου πῶς μ' ἀγαπᾶς!.

— 'Αφοῦ δὲ σ' ἀγαπῶ;..

— "Α, ὄχι! Ψέμματα!.. Μὴν τὸ λές! Κύτα
με στὰ μάτια:—Μαρούλα;

— Εἶσ' ἓνας μόρτης, τί μόρτης! Γιατὶ μῶ-
πιασες τὸ χέρι, ἔ;

— Μαρούλα μου, γιατί με παιδεύεις;

— Θὰ μ' ἀφήσης ἢ ὄχι;!

— Νά, σ' ἀφήνω! Φεύγα!—δὲ φεύγεις;

— "Οχι δὲ φεύγω! Τί θὰ μοῦ κάμης;

Τὴν ἄρπαξε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τῆς
ἔσκασε ἓνα μεγάλο φιλὶ στὸ βελουδένιο μά-
γουλο. Ἡ Μαρούλα ἔκλεισε τὰ μάτια σὰν γιὰ
νὰ αισθανθῆ βαθύτερα τὴν ἀπόλαυση... Ὅταν
πειὰ ἡ μυρουδιά τοῦ φιλιοῦ εἶχε ξεθυμάνη καὶ
τὰ χεῖλη τοῦ φίλου ἔτρεμαν ἄφωνα ἀπ' τὴν
ἡδονή, ἡ Μαρούλα τινάχτηκε ἰάχα.

— Μπράβο, μπράβο σου!.. Τώρα θὰ ἰδῆς!..

Κ' ἔφυγε τρέχοντας μεσ' τῆς τριανταφυλλιῆς τοῦ περιβολιοῦ της. . .

Ὁ φίλος της ἔσπρωψε νὰ φύγη. Τὰ γόνατά του τρέμανε. Τὰ μάγουλά του εἶχανε κοκκινῆση.

Πέρασε μπροστὰ στὸ σπίτι τῆς Μαρούλας χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ κυτάξῃ ἀπάνω. «Τώρα θὰ ἰδῆς!» . . . Γυρεύεις;

Μὰ ἐκείνη κρυμμένη μεσ' ἀπ' τὸ παράθυρό της τὸν πετροβολοῦσε μὲ κουκούτσια ἀπὸ μέσμουλες καὶ γελοῦσε.

— "Α ἔτσι μοῦεῖσαι; συλλογίστηκε ὁ φίλος. Στάσου κ' ἔννοια σου! " Ἄλλοτε βλέπεις. . .

Τῆ δεύτερη φορὰ τὰ φιλιὰ πέσανε βροχή. " Ἀρχησαν καὶ τὰ χάρδια. .

Πόσοι ἀκόμη τὰ δοκίμασαν! Καὶ μὲ ποιὸν δὲν ἔκαμε ἀργολαβία, καὶ μὲ ποιὸν δὲν ἀκούστηκε! Δὲν ἔμεινε ὑπάλλληλος. Δὲν ἔμεινε παιδί τοῦ τόπου.

— Κρῖμα στὸ κορίτσι!.. Αὐτὸ ἂν ἦταν φρονιμώτερο θᾶξει μεγάλῃ τύχη. Χαράμισε τὰ κάλλη του!

Πέρασαν χρόνια, δέκα, δώδεκα.

"Ε, βέβαια δὲν ἄργησε νᾶρθῃ καὶ τὸ πιεὶ μεγάλο κακό, τ' ἀδιόρθωτο. Τὰ εἶχε φκιασμένα μ' ἓναν ζωέμπορα, πλούσιο παιδί ἀλλὰ τοῦ γλεντιοῦ καὶ τῆς ἀμόλας. Τῆς ἔταζε πῶς θὰ τὴν πάρῃ. Μπήκε στὸ σπίτι σὰν κρυφὸς ὄρρεβωνιαστικός. Σήμερα θὰ τὸ εἰπῶ τοῦ πατέρα σου, αὔριο τοῦ ἀδερφοῦ σου. Κι' ὁ καιρὸς περνοῦσε. . .

— Στάμο, σᾶμπως δὲν ἔχεις καλὸ σκοπό. .

— Μπᾶ ποῦ νὰ μᾶς κάψη ἀστροπελέκι και τοὺς δυό ! Τί λόγια εἶν' αὐτὰ ποῦ λές ; . .

Ἔνα βράδου ἔγινε και τ' ἀδιόρθωτο κακό.

— Στάμο, μὲ κατάστρεψες !

— Τὸ στεφάνι τὰ διορθώνει ὄλα !.

Μὰ ποῦντο τὸ στεφάνι ; Ἡ κακομοῖρα ἡ Μαρούλα ὄλο ἀνθισμένες λεμονιὲς ἔβλεπε στὸ ὕπνο της. Πήγαινε τάχα νὰ κόψη λουλούδια κι' ἀμέσως μαδοῦσαν ὄλες, κλωνι δὲν τοὺς ἔμενε ! Κακὰ ὄνειρατα. . .

Ἄρχησε νὰ κακοπαθιέται, νὰ τυραγιέται, νὰ βασανίζεται. Ἡ τύχη δὲν τὴν ἄφηγε σὲ στασιό. Ἦθελε νὰ ξαλαφρώση, νὰ εἰπῆ τὸ βᾶσανό της, ν' ἀκούση παρηγοριὰ κι' ἐλπίδες. Και τὰ μολόγησε ὄλα σὲ μιὰ ξαδέρφη της, ποῦ κᾶτι μυριζότουν γιὰ τὸ Στάμο.

Ὅπως γίνεται πάντα, ἡ ξοδέρφη ἔτρεξε νὰ τὰ προφτάση στὸν ἀδερφό, ὁ ἀδερφὸς στὸν πατέρα. Και τὸ ἴδιο βράδου στὸ καπνισμένο φῶς τῆς λάμπας τοῦ πετρελαίου ἔγινε τὸ μοιραῖο οἰκογενειακὸ συμβούλιο. . . Τί ἀπαίσια κᾶτι τέτοια νυχτερινὰ οἰκογενειακὰ συμβούλια ! Ὅλοι ἔχουν ἄγριες φάτσες, μλοῦν ψιθυριστὰ-ψιθυριστὰ ἢ πολὺ δυνατὰ. Κᾶποιοι χειρονομοῦν, κᾶποιοι κλαῖνε, κᾶποιος σωπαίνει. Σοβαρὲς ἀπόφασες παίρνονται. Και πόσα ἐγκλήματα σπέρνονται ἐκεῖ μέσα !

Ἐκεῖνο τὸ βράδου τὴ σκότωσαν τὴ Μαρούλα στὸ ξύλο.

— Ἀλήθεια εἶνε, μωρή: . . . Δὲ μιᾶς ;
Σκύλλα ! . . . Ἀπ' τὰ μαλλιά καὶ κάτου. Γρο-
θιές, κλωτσιές. Τρόμαξε μιὰ θειά της νὰ τὴ
γλυτώση. . .

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ ἀδερφὸς ζήτησε τὸ λόγο.

— Δὲν ξέρω τί μοῦ λές !.

— Στάμο, μέτρα τὰ λόγια σου καλά !.

— Μὴ μὲ φορτώνεσαι, χριστιανέ μου ! . .

Δάρθηκαν, πιστολίστηκαν. Ὁ Στάμος πλη-
γώθηκε στὴν πλάτη. Ὁ ἀδερφὸς φυγοδίκησε
λίγες μέρες κ' ἔπειτα τῶσκασε γιὰ τὴν Ἀμερική.

Καὶ τὸ χωριὸ βούϊζε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη.
Μποροῦσε νὰ μὴ μαθευτῆ τέτοιο προᾶμα ;

Ὁ πατέρας της ἀπ' τὴ σκάση του ἔπαθε
ἀποπληξία.

— Ταμπλᾶς τὸν βάρεσε τὸν δόλιο ! Ἄς
ἀνοιγγε κ' αὐτὸς τὰ μάτια του πρωιήτερα . . .
τὴν ἤξευρε τί τουρλακίδα εἶνε ! . . .

Πῆγε ἡ Μαρούλα νὰ τὸν περιποιηθῆ, δὲν τὴ
δέχτηκε. Καὶ πέθανε ὁ καϋμένος ὁ γέρω-Γιαν-
νακὸς φαρμακωμένος.

Ὁ ἀδερφὸς οὔτε ξαναφάνηκε, οὔτε ξανα-
κούστηκε ποτέ. Ζῆ-πέθανε, ποιὸς τὸ ξέρει !

* * *

Μοναχὴ της ἔζησε ἡ Μαρούλα πειά. Ἀκου-
ομένη, πομπεμένη, καταδικασμένη.

Ψευτοζοῦσε. Νοίκιαζε τῆς δυὸ κάμαρες τοῦ
σπιτιοῦ της σὲ τίποτε ὑπαλλήλους ἢ σὲ καμμιά
οικογένεια ποῦ ἐρχότουσαν στὸ χωριὸ νὰ ξεκαλο-

καιριάση. Στους ἐργένηδες μαγείρευε κι' όλα. Και τούς ἔκανε καλή συντροφιά . . .

Κάποτε ἔσιμξε μὲ ἄλλο ναυάγιο τῆς ζωῆς, ἓνα γέρο-ταβερνιάρη. Συμφωνήσανε νὰ ζήσουν μαζί τὰ χρόνια τῆς ζωῆς τους. Τὴν ἔμαθε νὰ χαμοπίνη καὶ κρασάκι γιὰ νὰ ξεχνάη τὰ βάσανα. Καὶ δὲ χρειάστηκε νὰ πιῆ πολὺ κρασί γιὰ νὸ ξεχάσῃ τὸ βάσανο τοῦ πεθαμοῦ του . . .

Ἡ κυρὰ-Μαρούλα θᾶεινε τώρα, πῶς δὲν εἶνε, σαράντα χρονῶν. Μὰ δὲν τὸ ρίχνει κάτω! Σταφνίζεται καὶ στολίζεται. Βάφει τὰ μάγουλά της κόκκινα καὶ κυτάει νὰ ξαναπουλιάσῃ μὲ τὸ στανιό. Κοκορεύεται ἀκόμα . . .

Πόσα μοιραῖα γεγονότα ἀκολούθησαν τῶνα τᾶλλο γιὰ νὰ συναντηθοῦν οἱ δρόμοι τῆς κυρὰ-Μαρούλας καὶ τοῦ Παυλῆ! . . .

Ἐγινε κι' αὐτό.

Ἐμασε ὁ Παυλῆς τὰ παιδιά του καὶ τὸ νοικοκυριό του καὶ χώθηκε στὸ σπίτι τῆς κυρὰ-Μαρούλας.

— Τὰ παιδιά μου κι' ὁ κόσμος ὅλος, κυρὰ-Μαρούλα! Βλέπεις πῶς καταντήσανε δίχως μάννα! . . . Θέλω νὰ τᾶχῃς σὰ δικά σου . . .

Καὶ δὲν τὰ περνοῦσαν ἄσχημα. Τούς μαγείρευε, τούς ἔπλενε, τούς μπάλωνε, τούς ἔκανε ὅλη τὴ λάτρα ποῦ θέλει ὁ ἄνθρωπος. Ὁ Παυλῆς ἦταν ἐνθουσιασμένος. Καὶ τὰ παιδάκια τὴν ἀγάπησαν σὰν μητέρα.

Σιγά-σιγά ὁ Παυλῆς κ' ἡ Μαρούλα ἄρχισαν τὰ δικά τους. Γνωρίστηκαν καλύτερα σχε-

πιστήκανε στενότερα. Ἦρθε ἡ γκρίνια καὶ ἡ ξετσιπωσιά. Δὲν ἦταν νὰ τοὺς ἀκούη κανεὶς διὰ τὴν τύχαινε νᾶεινε καὶ μεθυσμένοι . . .

Ἄνατροφή ποῦ λάβαιναν τὰ καῦμένα τὰ παιδάκια!

Γυρίζανε στὸ παζάρι καὶ τᾶπαιρναν οἱ χασομέρηδες, τὰ φίλευαν ἀπὸ κανένα λουκοῦμι καὶ τὰ ρωτοῦσαν μὲ τρόπο ὡς ποῦ σιγὰ-σιγὰ τὰ μάθανε νὰ λένε τόσες ἀηδίες, τόσες αἰσχροτήτες.

— Ποῦ κοιμᾶσαι, Ἄντρίκο μου, τὸ βράδυ;

— Στὸ κρεβάτι . . .

— Μοναχός σου;

— Μὲ τὸν ἀδερφό μου . . .

— Ὁ μπαμπᾶς σου μὲ ποιὸν κοιμᾶται;

— Μὲ τὴ θεϊσα Μαρούλα στὸ κρεβάτι.

— Καὶ τί κάνουν;

— Μαλλώνουν . . . Ξέρω κ' ἐγὼ τί κάνουν!

Ἄφησέ με τώρα.

Πολλὰ κακὰ ἔχουν, ἀλήθεια, οἱ μικρὲς κοινωνίες! Κάτω ἀπ' τὴ φτωχολογία τοὺς μουγλιάζει μὴ λάσπη ἀνυπόφορη.

***

Τρία χρόνια ἔζησαν ἔτσι μαζὶ ὁ Παυλῆς κ' ἡ Μαρούλα. Εἶπε ἀλήθεια διὰ τοῦ εἶχε πάρη τὸν ἀγέρα καὶ τὸν κουμαντάρειε ὅπως ἤθελε. Κ' ἔλεγε μέσα της: «Δόξα σοὶ ὁ Θεὸς ποῦ μοῦ βρέθηκε αὐτὸς ὁ ἀνθρωπάκης. Θὰ κυλήσουμε καλὰ τὴ ζωὴ μας! . . .»

Τὸ εἶχε δεμένο στὸ μαντήλι πῶς ὁ Παυλῆς

ἦτανε παιὰ δικός της γιὰ πάντα. Οἱ γειτόνισσες τὸ κατάλαβαν καὶ τὴν πειράζανε.

— Δὲν τοῦ ρίχνεσαι, μαύρη κακομοῖρα, νὰ σὲ στεφανωθῇ κάλλιο; Μὲ τὴν ἄλλη πῆρε διαζύγιο . . . Ἡ καρτερεῖς νὰ βρῇ καμμιὰν ἄλλη καὶ νὰ σ' ἀπαρτήσῃ;

— Θὰ γίνῃ κι' αὐτὸ γιὰ σωπᾶστε, γιὰ σιωπᾶστε! ἀπαντοῦσε ἡ Μαρούλα καὶ γλυκαινότουν ὀλόκληρη στὴν ἰδέα ὅτι θ' ἀνεβάσῃ κι' αὐτὴ ἐκεῖ ψηλὰ στὰ εἰκονίσματά της μιὰ τζαμένια θήκη μὲ δυὸ λευκὰ στεφάνια . . .

Μὰ δὲν ἀξιώθηκε νὰ τὴν ἰδῇ μιὰ τέτοια τύχη.

Ἐνα βράδυ ἦλθε ὁ Παυλῆς μεθυσμένος στὸ σπίτι. Ἦταν ψυχρὸς τώρα τελευταῖα.

— Νὰ μοῦ ξεχωρίσῃς τὰ ροῦχα . . . Μπορεῖ νὰ φύγω σὲ λίγες μέρες ἀπ' τὸ σπίτι σου!

— ! . . . Σὲ βάρεσαν οἱ καπνοὶ τοῦ κρασιοῦ στὸ κεφάλι;

— Αὐτὸ ποῦ σοῦεπα . . . Δὲν ἀστετεύομαι! . . .

— Καὶ πῶς θὰ φύγῃς; Καὶ ποῦ θὰ πᾶς; Κ' ἐμένα ποῦ θὰ μ' ἀφήσῃς;

— Ποῦ θὰ σ' ἀφήσω; Στὸ σπίτι σου καὶ στὸ νοικοκυριό σου! . . . Μὲ δούλεψες σὲ πλήρωσα. Κι' ἂν σοῦ χρωστάω καὶ τίποτα νὰ σὲ πληρώσω! Θέλεις τίποτ' ἄλλο;

— Ἔτσι μιλᾷς ἄτιμε, κακοῦργε! Ἦρθες γιὰ νὰ μοῦ βγάλῃς τ' ὄνομα, νὰ μὲ καταστρέψῃς! . . . (Δάκρυα).

— Μπᾶ τ' ἀθῶο μου βρέφο!

— Μὰ δὲ θὰ σοῦ περάση, παληάνθρωπε, ὄχι!

— Βρὲ σκάσε, καρακάξα, σ' ἀκοῦν κ' οἱ γειτόνοι!

— Παυλῆ μου, πῶς μοῦ μιᾶς ἔτσι ἀπόψε; Ποιὸς σοῦ ξεσήκωσε τὰ μυαλά, ποῦ νὰ μὴ σώση νὰ ἰδῆ Λαμπρή! . . .

Ὁ Παυλῆς, μεθυσμένος στουπί, δὲ λογά-ριαζε τίποτα! Ἐκείνη μιλοῦσε κι' αὐτὸς γελοῦσε. Οἱ κατάρες, οἱ παρακάλιες, οἱ βρισιές, οἱ φυβέ-ρες, ἡ ταπεινώση, τὸ ἀγρίεμα τῆς Μαρούλας τὸν εὐχαριστοῦσαν καὶ τοῦ κάνανε τὸ μεθῦσι εὐθυ-μότερο. Ἐπειτα εἶχε μεθύση ἀπὸ μεγάλη χαρά, ἀπὸ καλὸ χαμπέρι, δὲ μποροῦσε νὰ ξεμεθύση ἀπὸ λύπη ὅσο κι' ἂν τ' ἄξιζε ὁ θρῆνος τῆς Μα-ρούλας! Ἐκείνη ἔλεγε—ἔλεγε κι' αὐτὸς σφύραγε τραγουδάκια!

— Ἄν δὲ βαριέσαι λέγε. Κόβε—ράβε. Αὐ-ριο μονάχα νὰ ξαδειάσης γιὰ νὰ μοῦ ετοιμάσης τὰ ροῦχα.

— Ψέμματα μοῦ τὸ λές! Ψέμματα! . . Θέ-λεις νὰ μὲ πειράξης! . . Γιατὶ μὲ βασανίζεις τὴ φτωχιά;

— Πάψε καὶ μῶρχεται λιγούρα!

— Νὰ ὄψονται, ἂν εἶνε ἀλήθεια, ὅποιοι σὲ φουσκόβαλαν! Νὰ ὄψονται! . . Μὰ δὲ θὰ σᾶς περάση, ὄχι! . .

Φοβέρες. . . πφ! Ἡ κυρὰ-Μαρούλα ἔνα κούτσουρο χωρὶς προστασία, χωρὶς τίποτα! Δὲν πάει νὰ φωνάξῃ—ποιὸς τὴν ἀκούει!

— Ἐγὼ ποῦ σ' εἶχα σὰν τὰ μάτια μου...

— «ὅταν χωρίσουμε τὰ δυὸ
ἐσὺ τὸ ξέρεις πῶς δὲ ζῶ!..» Ἀμάν!

— Κοροϊδεύει κι' ὅλα ὁ συχαμένος! Ποῦ
μὲ πῆρε στὸ λαιμό του!.. Χάθηκα κοντά του!..

— Τί λές, μωρὴ φκιασιδοῦ; Καὶ μὲ ποιὸν
θὰ πέραναγες καλύτερα, αἱ!.. Δὲ χόρτασες ἀπὸ
μένα; Χά! Χά! Χά!

— Σκύλλε! Ἄτιμε! Κακοῦργε!

Χύθηκε ἡ Μαρούλα νὰ τοῦ βγάλῃ τὰ μά-
τια. Σηκώθηκε ὀρθός, τὴν ἔσπρωξε καὶ σωριά-
στηκε κάτω. Ἐμπήξε τῆς φωνὲς καὶ λιγοθύ-
μησε. Σηκώθηκε ὅλη ἡ γειτονιὰ στὸ πόδι.
Τρέξτε, νερό, ξῦδι, γιατρό, λεμόνι, ἀγέρα, για-
τρό, ἀνόδυνο, κολώνια, γιατρό!

Τὰ παιδάκια τοῦ Παυλῆ νόμισαν πῶς πέ-
θανε ἡ θεῖτσα Μαρούλα, ἔπεσαν ἀπάνω τῆς
κι' ἀπόλυσαν τὸ σκουσμό.

— Μπᾶ! Μπᾶ! Πέρ' ἀπὸ 'κεῖ! Ὅξω! Δὲ
μᾶς χρειάζονται κλάμματα. Λᾶτ' ἐδῶ!

Τὰ παιδάκια δὲν ἔφρευαν. Τᾶλιασε ὁ Παυ-
λῆς καὶ τ' ἄρχησε στὸ ξύλο! Τρόμαξαν νὰ τὰ
γλυτώσουν οἱ γειτόνισσες.

— Μωρὲ δὲν εἶν' ἕνας ἄντρας νὰ τὸν πάρῃ
ἀπὸ 'δῶ τὸν χαϊμένον!.. Ντροπὴ σου, καῦμένε!
Τί σοῦ φταῖνε τὰ μαξουμάκια;

— Παιδιά μου εἶνε, ὅ,τι θέλω θὰ τὰ κάνω!

— Δὲ σὲ ξεσυνερίζομε μὲ τὸ μεθύσι πῶ-

χεις!... Βρωμολογᾶς κρασίλας!..

— Χά, χά! Βρωμάω κρασίλας; Ὅταν σὲ φιλήσω νὰ μὴ σταθῆς!. Χά, χά!

— Νὰ χαθῆς, συχαμένε!

Πῆρε τὸ καπέλλο του ὁ Παυλῆς κ' ἔφυγε. Οὔτε ξαναπάτησε. . .

Τὸ ἴδιο βράδυ ἡ Μαρούλα νειρεύτηκε πῶς τὸν ἔσφιγγε στὴν ἀγκαλιά της μὰ κάποιος παπᾶς τὸν ἔσυρε ἀπ' τὰ πόδια καὶ τῆς τὸν πῆρε!..

Νοίκιασε σπῆτι ὁ Παυλῆς. Τοῦ Καρασπύρου κάτω στὸ μῶλο. Ὅταν τὸ ζήτησε,

— Τί, θὰ φαμελέψουμε πάλε;..

— Ἐρχονται γεράματα, κὺρ-Κώστα!.

— Μπράβο Παυλῆ! Τρεῖς καὶ ζαβολιὰ τώρα!

Τρόμαξε ὅμως νὰ ξεκόψη τὰ παιδιὰ του σπ' τὴ Μαρούλα. Εἶχανε συνειθίση κ' ὄλο ἐκεῖ κουρνιαζανε!

Ἄφηστε δὰ τί τράβηξε ὅσο νὰ πάρη τὰ ροῦχα του! Μὲ τὴν Ἀστυνομία πῆγε καὶ τὰ πῆρε. Δὲν τᾶδινε ἡ Μαρούλα. Μὲ τὸ ἔτσι τὸ θέλω! Φωνές, κακό. Λίγο ἔλειψε νὰ τὴν πάρουν μέσα οἱ χωροφυλάκοι.

Ἀναστατώθηκε ὄλο τὸ χωριό. Κι' ὅταν τὸ κάρο μὲ τὰ πράματα περνοῦσε στὸν κεντρικὸ δρόμο ἄντρες καὶ γυναῖκες βγήκανε νὰ ἰδοῦν:

— Τὰ προικιὰ τοῦ Παυλῆ! Καλορρίζικα!..

Ἀπάνω-ἀπάνω τρεμοσάλευε μιὰ μεγάλη ἄσπρη, σκονισμένη, ποντικοφαγωμένη καπελ-λιέρα.

— Θα πέση εκείνο τὸ κουτί!.. φώναξε κάποιος.

— Δὲν πέφτει!.. Μὴ φοβᾶσαι! ἀπάντησε σὰν εἰρωνικὰ ὁ καρροτσέρης. Καὶ θάλεγε κανεὶς πῶς ἡ Μοῖρα τοῦ Παυλῆ μίλησε μὲ τὸ στόμα τοῦ καρροτσέρη. . .

Ζ'

Καινούργιο τυχερὸ παρουσιάστηκε στὸν Παυλῆ. Τί ἄλλο; Καινούργιο συνοικέσιο. Τύχη του κ' ἀτυχία του δὲ στάθηκε στὴ ζωὴ του παρὰ ὁ γάμος! Μιὰ θειά του ποῦ κατοικοῦσε ἀπάνω στὸ χωριὸ τῶκανε συμπεθεριά. Χωριατοπούλα τούτη τὴ φορὰ.

— Παῦλο μου δὲν εἶνε νέα. Τᾶχει τὰ τριάντα της. Μὰ κ' ἐσὺ δὲν εἶσαι νέος. Χῆρος κ' ὄλα μὲ δυὸ παιδιά!. Τὸ κορίτσι εἶνε καλό. Ἄξο κ' ἔμορφο. Νοικοκυρὰ μὲ τὰ οὔλα της. Θα' πῆς κ' ἐσὺ πῶς ἀνοιξες σπίτι!.. Μὴ ἰδιώχνεις τὸ καλὸ ποῦρθε στὴν πόρτα σου! . . .

— Κι' ἀπὸ προῖκα τίποτα;

— Ἄμ' ἐτοῦτο εἶνε τὸ τυχερὸ (καὶ νὰ μὲ θυμηθῆς κ' ἐμένα, Παῦλο μου, παιδί μου!) Τρεισήμισυ χιλιάδες μετρητὰ καὶ τὸ ρουχισμὸ της!

— Καὶ μὲ τέτοια προῖκα καθότουν ἀνύπαντρη καὶ καρτεροῦσ' ἐμένα; . . Σὰν πολλὰ τὰ λές, θειάκω!

— Νὰ μὴ σώσω νὰ γυρίσω στὸ χωριό, παιδί μου, εἶνε ὅπως σ' τὰ λέω ! Τὸ κορίτσι ἦταν ὡς τώρα πτωχὸ γι' αὐτὸ δὲν πατρευότου. Τώρα τοῦ στείλανε τ' ἀδέρφια του ἀπ' τὴν Ἀμερικὴ ὀχτακόσια, τάλλαρα καὶ γράφουν νὰ πάσῃ κάτω στὴ χώρα ἕναν ἄντρα, νοικοκύρη, τεχνίτη, νὰ συμμαζωχτῇ. . .

— Τί, μήπως σουρτούκευε καὶ νὰ συμμαζωχτῇ; !

— Μπᾶ, ποῦ πάει ὁ νοῦς σου, Παῦλο μου ! Νὰ νοικοκυρευτῇ, πῶς νὰ τὸ πῶ; . . .

Τὸ συνοικέσιο τελείωσε. Καὶ μὰ πῶδωσε ὁ Παυλῆς τὸ λόγο του δὲν τὸν πῆρε πίσω μ' ὅσα κι' ἂν ἄκουσε !

— Ἡ Μαρούλα τὰ βγάνει ἀπὸ ζήλεια ! εἶπε.

Τὸ σωστὸ εἶνε πῶς ἡ κυρὰ-Μαρούλα φρόντισε νὰ μάθῃ τὸ τί καὶ τὸ ποιό. Κ' ἔμαθε νά, νά, νὰ ὅσα σέρνει ἡ σκοῦπα γιὰ τὴ νύφη ! Τοῦ τὰ παράγγειλε τοῦ Παυλῆ.

— Εἶνε μὰ ἀρρωστιάρα, μὰ χτυμισμένη ποῦ σαράνισε κι' ὅλα. Στὰ νειάτα της ἔκαμε κ' ἔρρανε . . . Τρεῖς-τρεῖς τοὺς εἶχε τοὺς ἀγαπητικούς. Κι' ἀκόμα τέτοια εἶνε . . . Θὰ σὲ φορτώσῃ ὑπόληψη ! . . . Θὰ στέλλῃς ψάρια καὶ θὰ βρίσκῃς κρέας ! . . . Τὴ συχαίνονται ὅλοι οἱ χωριανοί της, γι' αὐτὸ τὴ δίνουν στὰ ξένα νὰ τὴν ἀποσκεπάσουν ! »

Ἄλλὰ εἶπαμε : Μιὰ πῶδωσε τὸ λόγο του ὁ Παυλῆς δὲν τὸν πατάει ! . . . Τρεισήμισυ χιλιάδες σοῦ λέει ὁ ἄλλος !

Και στὴ νύφη ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ φρόντισε
νὰ τὸν στολίση τὸν Παυλῆ ἢ Μαρούλα.

«Μεθύστακας, τεμπέλης, κακορρῖζικος, γιὰ
σπίτι δὲν τὸν νοιάζει, βρωμᾶν τὰ χνώτα του!..»

Τᾶειπε ἡ νύφη στὴν προξενήτρα.

— Ἀπὸ ζήλεια τοὺς τὰ λένε οἱ παληοχω-
ραίτισσες . . . Θέλουν νὰ τὸν ἀρπάξουν αὐτές!

Ἐγινε ὁ γάμος. Τὸ βράδυ ποῦρθαν ἀπ' τὸ
χωριὸ κρύφτηκε ἡ Μαρούλα σ' ἓνα περιβόλι καὶ
τοὺς πετροβόλησε τὸ σπίτι. Ἐσπασε δυὸ-τρία
τζάμια.

— Ἐτσι νὰ σπάσουν καὶ τὰ κεφάλια σας!
καταράστηκε.

Λένε στὸ χωριὸ πῶς πῆγε τάχα στὴν Ἀρά-
πω τὴ μάγισσα καὶ τοὺς ἔκανε μάγια. Καὶ τί
μάγια!

Ἐφκιασαν, λέει, μιὰ κούκλα κέρινη καὶ τὴν
κάρφωσαν στὴν καρδιά καὶ στὸ κεφάλι μ' ἑφτά
— ἑφτά = σαρανταεννιά καρφίτσες. Τρία μεσά-
νυχτα τὴ διάβασε ἡ Ἀράπω τὴν κούκλα ἀπάνω
στὴ μεγάλη φόσσα τοῦ κάστρου. Καὶ τὸ τέταρ-
το βρῆκε τρόπο ἡ Μαρούλα καὶ τὴν ἔχωσε κάτω
ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Παυλῆ. Ὅσο νὰ
ξεχωθῆ ἀπὸ 'κεῖ ἡ κούκλα, ἡ γυναῖκα τοῦ Παυ-
λῆ θὰ βασανίζεται ἀπὸ ἀνήκουστη ἀρρώστια
καὶ θὰ λυώνη σὰν τὸ κερί! . . .

Τρομερὰ μάγια, μακροῦ ἀπὸ 'μᾶς! . . .

Ἡ Κωστάντω εἶχε στὴ ράχη της ὄλα ὄσα
τῆς ἔψελνε ἡ κυρὰ-Μαρούλα κι' ὄλα ὄσα τῆς
ἔταξε ἡ θειά τοῦ Παυλῆ.

Τρεισήμισυ χιλιάδες μετρητές, δέκα πέντε κομμάτια μάλλινα, δυὸ μπαούλα, πέντε κομμάτια χάλκωμα, σαράντα χρονάκια, μιὰ φοβερὴ ἀρρώστια καὶ πολλὲς περασμένες ἀμαρτίες....

«Στὸ κούτσουρο» ἦταν καλή, ψηλή, παχουλὴ καὶ κόκκινη-κόκκινη, (τόσο πολὺ ποῦ καταντουῖσε νὰ μὴν εἶνε χρῶμα ὑγείας.) Ἐξυπνὴ τετραπέρατη. Ἐρριξε στάχτη στὰ μάτια τοῦ Παυλῆ. Κ' ἔτρεμε ὁ κακομοίρης ἀπ' τὴ μεγάλη εὐτυχία ποῦ τὸν βρῆκε. Συλλογιζότουσαν κρυφά :

— Φαίνεται πῶς ὁ Θεὸς κι' ὁ τρισκατάρατος δὲν εἶχαν συμφωνήσῃ γιὰ μένα. Ὁ ἓνας μ' ἔφκIANE κι' ὁ ἄλλος. μὲ χάλαγε.... Μὰ γιὰ νᾶχω τέτοια τύχη τώρα πίσω-πίσω, κ' ἔπειτ' ἀπὸ τόσα, πάει νὰ πῆ πῶς μὲ κέρδισε ὁ Θεός... Μιὰ χαρὰ εἶμαι ! Θὰ κόψω τὸ κρασί, θὰ πέσω μὲ τὰ μοῦτρα στὴ δουλειά μου καὶ θὰ τὰ πᾶμε φίνα !... Θεέ μου, βάλε τὸ χεράκι σου μονάχα !...»

Λίγες ὁμῶς μέρες περάσανε ἀπ' τὸ γάμο κ' ἡ νύφη ἀρρώστησε.

— Εἶνε ἀπ' τὸν κόπο κι' ἀπ' τὴν ἀλλαγὴ τοῦ νεροῦ... Θὰ περάσῃ !

Ὅταν ἔγινε καλύτερα, ἔπρεπε νὰ πᾶνε νὰ ἐκκλησιαστοῦν. Φόρεμα, τὸ νυφικό. Μὰ χωρὶς καπέλλο ;

— Φόρεσε τώρα αὐτὸ κι' ὅταν πᾶμε στὴν Πάτρα θὰ φκιάσουμε καινούργιο !...

Καὶ παρουσίασε ὁ Παυλῆς τὸ πράσινο καπέλλο, γνωστὸ μὰ σὰν ἀγνώριστο ἀπ' τὴν πολυκαιριὰ καὶ τὸ ξεθώριασμα !

Τόσες τρικυμίες ἔδειραν τὸν Παυλῆ καὶ τὸ σπιτικό του μὰ τὴν καπελλιέρα μὲ τὸ πράσινο καπέλλο δὲν τὴν καταπόντισε καμμιά ! Βρίσκεται πάντα στὰ χέρια τοῦ Παυλῆ, σὰν πολύτιμη κειμηλιοθήκη, καὶ κάθε φορὰ ποῦ ἀλλάζει κρεβάτοκάμαρα τὴν τοποθετεῖ στὸ φανερότερο μέρος !...

Ἐμελλε νὰ τὸ φορέσῃ κ' ἡ Κωστάντω !

Καλικοτούρα ἦταν ἡ δύστυχη χωριατοπούλα μὲ τὸ ξεθωριασμένο ἐκεῖνο προῶμα στὴν κορφή τῶν πλούσιων μαλλιῶν της, ποῦ τᾶλυγε κ' ἔκρουγαν στὴ γῆ—τόσο μακρὰ ἦταν γιὰ τὴν τᾶλουζε ἀπὸ μικρὴ μὲ ζουμι ἀπὸ σκοῖνα !...

Λυθῆκανε στὰ γέλια ὅσοι τοὺς εἶδαν. Κάποιος θέλησε νὰ πετάξῃ καὶ λεμονοκόμματο μὰ τὸν κρατῆσαν οἱ ἄλλοι. Φώναξε μονάχα γελαστὰ καὶ δυνατὰ :

— Μωρὲ πέρασαν ἢ δὲν πέρασαν οἱ Ἀποκρηές ;

Πάλι ξαναρρώστησε ἡ Κωστάντω. Καὶ μόλις ἔγινε σὰν καλύτερούλια μπῆκαν στὸ καῖκι καὶ πῆγαν στὴν Πάτρα.

Ἴσα στὸν καλύτερο γιατρό. «Πρῶτα τὴν ὑγεία μας κ' ὕστερα τ' ἄλλα !».

Τὴν ξέτασε καλά. Τὴν ἔγδυσε (μπροστὰ στὸν Παυλῆ, νᾶχουμε καὶ τὸ νοῦ μας !) Μὲ χίλια στανιὰ δὰ δέχτηκε ἡ Κωστάντω νὰ γδυθῆ μπροστὰ στὸ γιατρό. Τὴν ἀφουγκράστηκε παντοῦ. Τὴν ἔψαξε μὲ τὸ ἐργαλεῖο στ' αὐτί, σιμάκοντὰ, ὄλω τὸ κορμί της. Χτύπησ' ἐδῶ, χτύπησ'

ἐκεῖ. Εἶδε τοὺς ἀγκῶνες της, εἶδε τὰ γόνατά της.—Ντύσου !

Πάλι τὴν ξαναρώτησε πότε πρωταρρώστησε. τί αἰσθανότου, πῶς τῆς ἔρχεται.

— «Μοζώματα», γιαιτρέ μου, μὲ πειράζουν. Νὰ ἔτσι «ξαμπουνεύω» χωρὶς νὰ ξέρω τί ἔχω !

— Εἶχε ἀρρωστίη ποτὲ ἢ μητέρα σου ;

— Ὅχι ! (Μπᾶ, Χριστὸς καὶ Παναγιά, παλαβὴ ἦταν αὐτὴ νὰ κάτση νὰ μολογήση τὴν ἀρρώστεια τῆς μάνας της ;)

— Ὁ πατέρας σου ;

— Ὅχι !

— Ἄ μπᾶ ! μπᾶ ! (Θεὸς φυλάξοι, τρελλάθηκε νὰ ξαναφανερώση αὐτὴ πῶς ὁ πατέρας της, Θεὸς σχωρέστον, ν' ἀγιάσουν τὰ κόκκαλά του, μεθοῦσε κάθε μέρα ; .. Τέτοιο συλλεΐτουργο θὰ τοῦ κάνη τώρα πίσω-πίσω ; !.)

— Τί ἀρρώστειες πέρασες ἀπὸ μικρὴ ;

(Μπᾶ σὲ καλό του ! Μὲ τὰ σωστά του πίστεψε ὁ γιαιτρὸς θὰ τοῦ ξιστορήση αὐτὴ τῆς κρυφὲς ἀποβολὲς πῶκαμε καὶ τὴν ἀρρώστεια ποῦ τὴν βασανίζει τώρα τελευταία ; .

... Ἄν εἶνε γιαιτρὸς ἄς τὴν εὔρη μοναχὸς του, κ' ἄν εἶνε καλὸς γιαιτρὸς—ποῦ δὲ θᾶεινε, μὲ τέτοιες χαζομάρες ποῦ ρωτάει !—ἄς τὴ γιαιτρέψη κι' ὄλα νὰ τὸν σχωράη !.)

Τοῦ τᾶκρυψε κ' ἢ Κωστάντω ὄλα καὶ τοῦειπε ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος ψέμματα. Ὁ πατέρας της δὲν ἔπινε ποτέ. Ἡ μητέρα της πέθανε κατάγερη ἀπὸ ἀποπληξία (πέντε χρόνια

κατάκοιτη!) Αὐτὴ δὲν ἀρρώστησε ποτὲ ἄλλο ἀπ' αὐτὰ τὰ «μοζώματα» πῶχει τώρα τελευταῖα. . . .

Ὁ γιατρὸς κούνησε δύσπιστα τὸ κεφάλι του. Τῆς ἔγραψε κάτι φάρμακα καὶ γυρίζοντας στὸν Παυλῆ τοῦ εἶπε ξηρὰ-ξηρὰ :

— Τὸ καλοκαῖρι νὰ πᾶτε σὲ κανένα βουνό. Καὶ τὸ χινόπωρο νὰ ἔρθετε πάλι νὰ ἐξετάσω τὴν κυρία. Νὰ παίρνη ταχτικὰ αὐτὰ τὰ φάρμακα ὅπως γράφουν οἱ συνταγές. . .

Γυρίσανε στὸ χωριὸ σὲ τρεῖς-τέσσερες μέρες. Ἡ ἀρρώστεια τῆς Κωνστάντως δὲν ἄφησε νὰ τὴ γλεντήσουν καλὰ τὴν Ἰάτρα. Πῆγαν μιὰ ἀμαξάδα στὴς Ἰτιές, στὸ Μεγάλο Γῦρο. Καταμαγεμένη ἡ Κωνσταντῶ.

— Ἐδῶ ζῆ ὁ κόσμος!

Στὸ σπιτάκι της τώρα πάλι, στὸ νοικοκυριὸ της. Ἐκανε μιὰ γενικὴ συγύρια τοῦ σπιτιοῦ. Καὶ τὰ βόλεψε καλὰ. Ἔβαλε τάξη σ' ὅλα της. Ἐρραψε καινούργιες ποδίτσες τῶν παιδιῶν. Καὶ τὰ σύμμασε ἀπὸ τοὺς ἰδρόμους. Ἐδειξε, τέλος, μεγάλη νοικοκυρωσύνη. Κι' ὅλος ὁ κόσμος τὴνπαίνεψε.

— Χωριάτισσα μὰ τί θὰ πῆ! Καμμιά δὲν τῆς βγαίνει στὰ νοικοκυράτα!

Καὶ τὰ παιδάκια τὴν ἀγαπήσανε σὰ μητέρα. Δὲν ξεκολλοῦσαν ἀπὸ κοντὰ της. Πότε μὲ παραμύθια, πότε μὲ ζαχαρόψωμο, πότε μὲ καρμέλλες ἤξερε νὰ τὰ γλυκαίνει καὶ νὰ τὰ μαζεύη.

Ὅλα καλὰ, σ' ὅλα καλὴ μὰ τί τὸ θέλεις,

κρίμα!, ἀπὸ ὑγεία δὲν πάει καλά. Κάθε τόσο θέρμη, κάθε τόσο κρεββάτωμα.

— Ἄν μοῦ μέλλεται νὰ καταπέσω σὰν τὴ μητέρα μου, Θεούλη μου, γλύτωσέ με καλύτερα ἀπὸ τώρα!

Τὸ καλοκαίρι τὴν ἔστειλε ὁ Παυλῆς στὸ βουνό, στὸ χωριό της. Κάτι πῆρε νὰ ξεγυρίση ἐκεῖ . . . Μὰ καλὰ εἶνε νὰ μὴ ραΐση τ' ἀγγειό!

Τὸ χινόπωρο ἦταν πάλι χειρότερα. Ἄρχησε νὰ λυώνη καὶ νὰ σώνεται.

— Φῶς φανάρι, μάτια μου! ἔπιασαν τὰ μάγια τῆς Μαρούλας! . . . Τί ἀρρώστεια εἶνε αὐτὴ νὰ λυώνη, κοτζάμ' γυναικάρα, σὰν τὸ κερί;

Πάλι στὴν Πάτρα ὁ Παυλῆς μὲ τὴν Κωστάντω. Στὸν ἴδιο γιατρό . . . Ἀπελπισία! Πῆρε τὸν Παυλῆ ἰδιαίτερα.

— Σὰς^ογράφω μερικὰ φάρμακα . . . Κυρίως ἀναπαντικὴ ἱζωή, καλὴ συντήρηση καὶ . . . ὅσο μορεῖς, καλὰ εἶνε νὰ φυλάγεσαι! . . .

Ἀπόμεινε σὰ φωτοκαῦμένος ὁ Παυλῆς. Ἀλάλητος. Ἀκούνητος. Ξερός!

Νὰ τὸ κακὸ τὸ πειὸ μεγάλο. Μπῆκε ἡ φωτιὰ μεσ' στὸ σπῆτι.

Κακὴν κακῶς ξαναγυρίσανε στὸ χωριό.

— Κάτι κακὸ σοῦειπε ὁ γιατρός μυστικά. Τὸ καταλαβαίνω. Χάλασαν ἀμέσως τὰ μοῦτρα σου. Ὡχ ἡ μαύρη! Ὡχ ἡ μαύρη! Σὰν τί κακὸ νᾶπαθα! . . . Μ' ἔφαε ὁ κάμπος! Πέσμου, Παυλῆ, πέσμου ἀντρούλη μου, τί ἔχω; . . .

Μασοῦσε τὰ λόγια του ὁ Παυλῆς κι' οὔτε

νά τὴν ἡσυχάσῃ, οὔτε κουράγιό νά τῆς δώσῃ
μποροῦσε...

Νά τὸ κακὸ τὸ πειὸ μεγάλο ! Φτώχειες πέ-
ρασε, θανάτους πέρασε, ζωντανοὺς χωρισμούς,
ποῦ λένε, πέρασε, φυλακὲς πέρασε. Ἀρρώστειες
τῶμενε νά περάσῃ—ἦρθαν κι' αὐτὲς μὲ τὴ σειρά
τους. Νά τὸ πειὸ μεγάλο κακό !...

— Θεέ μου, κάμε νισάφι πειά ! Κάμε νι-
σάφι !

Καὶ μήπως εἶνε μόνο ποῦ χάνει τὴ γυναῖκα
του, ποῦ τὴ βλέπει καὶ τὴ θλίβεται σὲ κακὴ κα-
τάσταση, ποῦ θέλει τοῦ κόσμου τὰ ἔξοδα κάθε
μέρα—εἶνε κι' ὁ φόβος, εἶνε ἡ φωτιά ποῦ μπῆκε
στὸ σπίτι, πάει κι' αὐτός, πᾶνε τὰ παιδιὰ του !
«Καλὰ εἶνε νά φυλάγῃσαι» εἶπε ὁ γιατρός. Πῶς
νά φυλαχτῇ ; Τί φύλαμα νά κάνῃ ;

— Πᾶμε χαμένοι ! Πᾶμε χαμένοι ὅλοι !...

Τώρα εἶνε ποῦ τῶχασε στὰ σωστὰ ὁ Παυ-
λῆς ! Ἀφηρημένος γυρῖζει στὸ δρόμο. Μιά θαμ-
πούρα, μιὰ σκοτούρα τὸν πιάνει. Νά δουλέψῃ
δὲ μπορεῖ. Καὶ μόνο στὸ κρασί βρῖσκει λίγη πα-
ρηγοριά !

Ἡ κλειστὸ ἢ ἀνοιχτὸ τῶχει τὸ μαγαζί, τὸ
ἴδιο κάνει ! Οὔτε αὐτὸς πατάει, οὔτε εἶνε νά
τοῦ «ἀναμπιστευτῇ» κανεὶς δουλειά. Λάθεψε ὁ
γιατρός καὶ τῶδωσε κάποιον σακκάκι νά γυρῖσῃ
—τ' ἄφησε καὶ τῶφαγαν τὰ ποντίκια τὴ νύχτα !..
Τυχερὸ μόνο, πέσε, γιὰ τὸ χωριὸ ποῦρθαν δυὸ
ντόπια παιδάκια, καλφάδες ὡς τώρα στὴν Πά-
τρα, κι' ἀνοιξαν δικό τους μαγαζί. Βρῖσκει κα-

νεὺς ποῦ ν' ἀλλάξῃ ἕνα γιανῶ !.. Κι' ἀπὸ ὁ Παυ-
λῆς, εἶνε δὲν εἶνε—τὸ ἴδιο κάνει. Τὸν ξεχάσαμε
κι' ἂν ἦταν ποτὲ ράφτης ! Μόνο ἡ περίφημη
«ταμπέλλα» τοῦ μαγαζιοῦ του μένει καρφωμένη
ἐκεῖ ψηλὰ σὰν ἀναμνηστικὴ πλάκα περασμένων
μεγαλειῶν....

Καὶ ξεκοκκαλιζονται σιγὰ—σιγὰ οἱ τρεισή-
μισυ χιλιάδες τῆς Κωσταντῶς....

Τῆς Κωσταντῶς, ποῦ κατάκοιτη τώρα πειὰ
καὶ σ' ἐλεεινὴ κατάσταση (οὔτ' ὁ ὀχτρός !..) πε-
ριμένει τὸ χάρο νὰ ῥθῆ νὰ τὴ γλυτώσῃ !.. Βρω-
μερὲς πληγὲς ἀνοιξαν στὰ πόδια της καὶ συχαί-
νεται κανεὶς νὰ τὴν ἀντικρύσῃ. Πεισοὶ καὶ κόκ-
καλο, ἀνιφτη, ξερὴ, στὸ παληοκρέββατό της...
Ποῦ πῆγαν ἐκεῖνα τὰ τριαντάφυλλα τοῦ προ-
σώπου της κ' ἐκεῖνες οἱ ἀξάδες τοῦ κορμοῦ
της ; Ποῦ πῆγαν ;

Πληρώνει μιὰ γερόντισσα ὁ Παυλῆς κ' ἔρ-
χεται καὶ τὴν περιποιέται. Μαύρη περιποίηση !..
Κ' ἐκεῖνα τὰ δόλια παιδάκια κατάντησαν πάλι
σὲ κακὸ χάλι !... Καμμιά φορὰ ἡ καψο—Μα-
ρούλα τὰ μαζεύει καὶ τὰ νίβει μιὰ στάλα. Τὰ
ψυχοπονάει, μὰ νὰ ποῦμε καὶ τὴ μαύρη ἀλή-
θεια θέλει νὰ μαθαίνη κι' ὅλα γιὰ τὴν ἀρρώ-
στεια τῆς Κωσταντῶς, τὸ βάσανο τοῦ Παυλῆ,
τὰ χάλια τοῦ σπιτιοῦ τους... Μαθαίνει κ' εὐχα-
ριστιέται.

— Ἐκεῖ ! Νὰ κοιλορρέψῃ ἡ παληοχω-
ριάτα ! Καλὰ μὲ κατάστρεψ' ἐμένα ;! Κι' αὐτὸν
τὸν παληάνθρωπο κακὸ χτικιὸ νὰ τὸν εὔρῃ !

Στὰ πόδια μου νὰ ξαναπέσῃ καὶ νὰ τὸν κλω-
τοήζω σὰν τὸ ψωριασμένο σκυλλί! . . Ὁ Θεὸς
νὰ φυλάῃ μόνο ἀπ' τὴ φωτιὰ τὰ παιδάκια του !.
Τί φταῖνε τ' ἄθῶα πλασματάκια νὰ παιδεύονται ; . .

— Καὶ τί ἀρρώστεια νᾶχη ἢ Παυλίνα,
ποιὸς ξέρει ! ! Ῥωτοῦν οἱ γειτόνισσες τὴν κυρὰ-
Μαρούλα, περιέργες μήπως ἀκούσουν τίποτα
γιὰ τὰ μάγια ποῦ τῆς ἔχει κάμη.

— Τί ἀρρώστεια ; . . Ἀρρώστεια ποῦ νὰ
τὴν ἀκοῦς καὶ νὰ σηκώνεται τοῦ πετοῖ σου : . . .
χιτικιὸ τῶν κοκκάλων, μακρὰ ἀπὸ ὄδῳ :

— Μπα, Θεὸς νὰ φυλάῃ ! . . Τί ἀρρώστεια
εἶνε πάλε αὐτή ; ! Θεὸς νὰ φυλάῃ. Θεὸς νὰ
φυλάῃ ! Πρώτη φορὰ τὴν ἀκοῦμε ! Θεὸς νὰ
φυλάῃ ! . .

Τὴ συχασιὰ ποῦ πῆρε ὁ δύσμοιρος ὁ Παυ-
λῆς ! Δὲ μποροῦσε οὔτε νὰ φάῃ. Τοῦ εἶχαν γυ-
ρίση τὰ σκότια !. Ἀργὰ ποῦ ζύγωνε στὸ κρεβ-
βάει της. Ἐφευγε ἀπ' τὸ σπίτι ὅταν τῆς ἄλλα-
ξαν τῆς πληγές. Κοιμότουں στὴν ἄλλη κάμαρα
σ' ἓναν καναπέ . . .

— Νὰ ὄψεσαι, θειά, ποῦ μὲ βούλιαξες !

Παράπονα, παράπονα ἢ Κωστάντω.

— Ζωντανὴ μ' ἀρνήθηκες . . Μὲ συχάθη-
κες, τὸ ξέρω. Μὰ ἐγὼ δὲ θὰ σ' ἀρνιόμουν ἂν
ἀρρώστεινες ! . . Εἶμαι γυναῖκα σου. Καὶ σ' ἀ-
γαπῶ, Παυλῆ μου, σ' ἀγαπῶ !. Τί φταίω ἢ δό-
λια ἔτσι ποῦ μὲ κατάντησαν : . . Ὅλα τᾶμαθα !
Τὰ μάγια μὲ κατάντησαν ἔτσι !.

Σχιζότουں ἢ καρδιὰ τοῦ Παυλῆ σὰν ἀκουγε

τέτοια λόγια. Κοντοστεκούτουν ἡ ἀνάσα του κ' ἕνας λυγμὸς τὸν ἔπνιγε στὸ λαμό. Δακρῦζανε τὰ μάτια του. Ἐκλαιγε. Ἐφευγε χωρὶς μιλιὰ. . Ἡ Κωστάντω αἰσθανότουν ἔτσι μιὰν εὐχαρίστηση, μιὰν ἱκανοποίηση. Καὶ μιὰ ἀχνὴ-ἀχνὴ ἀντηλιὰ ἐλπίδας καὶ χαρᾶς ἔπεφτε ἀπάνω στὴ σκουλεικιασμένη σάρκα τῆς καρδιάς της. . .

Ἡ γερόντισσα ποῦ τὴ νοσήλευε, τῆς εἶχε πῆ γιὰ τὰ μάγια.

— Τίποτα δὲν ἔχεις. Ἄμα λυθοῦν τὰ μάγια θὰ γίνης ἀμέσως καλά.

Τῆς καρφώθηκε. Ὁ πνιγμένος ἀπ' τὰ μαλλιά πιάνεται.

— Παυλῆ μὲ θέλεις νὰ ζήσω, νὰ γίνω καλά; Φέρε τὴν Ἀράπω νὰ μοῦ λύση τὰ μάγια.

Ἦρθε κ' ἡ Ἀράπω. Πῆρε ροῦχο τῆς ἄρρωστης, πῆρε μαλλιά τῆς κεφαλῆς της. πῆρε σίδερο (μιὰ κόπιτσα) ἀπὸ πάνω της, τὰ πῆρε ὅλα νὰ τὰ «μελετήση», νὰ τὰ παραδώση στὰ μυστηριώδη πνεύματα ποῦ τὴν προστάτευαν, νὰ «ρίξει στ' ἀστέρια» καὶ νὰ μάθῃ τὴν ἀφορμὴ τῆς ἀρώστειας καὶ τὴ γιαιρεία της! . . .

— Τόσον καιρὸ ἄρρωστη ἡ γυναῖκα καὶ νὰ μὴ μὲ φωνάξετε, καῦμένε, ποῦ θὰ τὴν εἶχα κάμη καλά!

Ξεθάρρεψε ἡ Κωστάντω. Ἀνασιτέναξε ὁ Παυλῆς.

Τὴ νύχτα, τὰ μεσάνυχτα, τρεῖς νύχτες στὴν ἀράδα, τρύπωσε ἡ Ἀράπω ἀπ' τὸ φαλτσοπόρτι στὸ Κάστρο καὶ διάβηκε μεντένι τὸ μεντένι ἀ-

πάνω απ' τὴ μεγάλη φόσσα κ' ἀνέβηκε ψηλὰ
στὴν τάπια. Γύρω σκοτάδι. Ἐρημιὰ γύρω. Γδύ-
θηκε ὀλάσαρκη. Κ' ἔβγαλε τὰ σημάδια τῆς ἄρ-
ρωστης καὶ τᾶρριξε στ' ἀστέρια, τὸ ροῦχο καὶ
τὰ μαλλιά καὶ τὴν κόπιτσα. Κ' εἶπε λόγια φριχτά,
λόγια μυστικά κι' ἀκατάληπτα, ποῦ δὲν ἀνήκουν
σὲ καμμιά γλῶσσα τοῦ κόσμου καὶ κανένα λε-
ξικὸ δὲ μπορεῖ νὰ τὰ ξηγήση. Λόγια ποῦ τᾶχει
ἀπ' τὸν πατέρα της κ' ἐκεῖνος τᾶχε ἀπ' τὸν δικό
του, λόγια ποῦ ζοῦν ἄγραφα κι' ἀμίλητα κι' ἀ-
νάκουστα πάπου προσπάπου σὲ γενεὲς γενεῶν
καὶ σ' αἰῶνες αἰώνων! "Ἐβλεπε κανεὶς τ' ἄστρα
τ' οὐρανοῦ νὰ γέρονουν καὶ νὰ κατεβαίνουν μεσ'
τὴν τάπια τρέμοντας ὀλόβολα καὶ σπιθοβολῶν-
τας μὲ τριζοβολητὸ σὰ νᾶχε ριξη ἢ μάγισσα ἀ-
λάτι μέσα στὴν ἄσβεστη φωτιὰ ποῦ τὰ λαμπα-
διάζει αἰῶνια! . . .

Κ' ἔβλεπε κανεὶς ἄλλα καινούργια, πρωτο-
φανέρωτα ἀστέρια νὰ φυτρώνουν στὸν οὐρανό,
τραβηγμένα μεσ' ἀπ' τὰ σκοτεινά του βάθη. Κι'
ἀνακατευόντου, πῖ-πῖ-πῖ-πῖ, ὅλα τ' ἀστέρια
μαζὶ καὶ γινότου στὸν οὐρανὸ ἓνα κακὸ με-
γάλο. Κ' ἡ μάγισσα στριφογύριζε σὰν τρελλὴ
κ' ἔτρεμε σύγκορμη. Σπάρραζε ἡ ψυχὴ της νὰ βγῆ
ἀπ' τὸ κορμί, ποῦηταν φυλακισμένη, καὶ νὰ
τρέξη ἐλεύθερη μὲ τὰ δαιμόνια, ποῦ πετοῦσαν
γύρω ἀπ' τ' ἀστέρια, γύρω ἀπ' τὰ κάστρα, γη-
τεμένα ἀπ' τὰ λόγια τὰ φριχτά καὶ τὰ παντο-
δύναμα! "Ἐπασχε ἡ μάγισσα δυνατὰ γιὰτ' εἶνε
μεγάλο τὸ θέλημά της ἀπόψε. Δὲ γυρεύει νὰ δέση

μάγια, πρᾶμα εὐκολο. Δὲ γυρεύει νὰ λύση μάγια πῶδεσε ἄλλος, πρᾶμα δύσκολο. Γυρεύει νὰ λύση τὰ μάγια πῶδεσεν αὐτὴ ἢ ἴδια, πρᾶμα πολὺ δύσκολο. Καὶ βάζει ὅλα τὰ δυνατά της καὶ προφέρει τὸν πειὸ μεγάλο ἔξορκισμό καὶ καλεῖ τὰ πειὸ ἀνυπόταχτα καὶ τὰ πειὸ στριγγλιάρικα δαιμόνια νὰ τὴ βοηθήσουν. Κι' ἀνακατεύονται τ' ἄστρα, νά, νά, νά, κουρκοῦτι στὸν οὐρανό, σὰ νὰ βράζουν σὲ καζάνι, καὶ πέφτουν στὴ τάπια καὶ ξανασηκώνονται καὶ τρέμουν ὀλόβολα καὶ τριζοβολοῦν κροταλιστὰ—ἐπὶ τέλους νικαίει ἡ μάγισσα καὶ παίρνει τὴ δύναμι νὰ λύση τὰ μάγια καὶ νὰ γιατρέψη τὴν ἄρρωστη!

Δυὸ μέρες καὶ δυὸ νύχτες ἔμεινε ἡ Ἀράπω στὰ σπῖτι τῆς ἄρρωστης. Τὴν ἄλειψε κοκκινόχωμα. Τὴν λιβάνισε μὲ ἀναποδοφωτιά. Τῆς κρέμασε λιόκρινα καὶ παντζέχρια. Τὴν ξόρκισε μὲ τὸ ἀναποδοσαράντισμα. Τὴν πότιζε, πρωί, γόμα, βράδυ, νερὸ ἀμίλητο κι' ἀναχέρινο. Ἔβαλε κάτω ἀπ' τὸ προσκέφαλό της τὰ μελετημένα σημάδια, τὰ μαλλιά, τὰ ροῦχα καὶ τὴν κόπιτσα τυλιγμένα σ' ἓνα μάτσο κανάβι ποῦ τῶγε, ἀλήθεια, στὴν τάπια καμουτσίκι κ' ἔδερνε τ' ἀστέρια καὶ μαστίγωνε τὰ δαιμόνια.

Τὸ βράδυ τῆς δεύτερης μέρας ἀφοῦ τὴ λιβάνισε πάλι μὲ ἀναποδοφωτιά (φωτιά ἀναμένη μὲ πίσω τὰ χέρια) τὴ σταύρωσε—Κύριε ἐλέησον!—μὲ κόκκαλο πεθαμένου ἀνθρώπου κ' ἔπει-

τα τῆς εἶπε κάποιο φριχτὸ ξόρκι ποῦ ἄρχηζεν
ἔτσι :

« Θὰ πάω στὸ στριφτοπάζαρο
Νὰ πάρω στριφτοσίδερο
Νὰ τὸ πάω στὸ στριφτόγυφτο
Νὰ φκιάση στριφτοτσέκουρο
Νὰ πάω στὸ στριφτόλογγο
Νὰ κόψω στριφτόλουρες . . . »

Ἐπειτα—νύχτωσε καλὰ—φώναξε τὸν Παυλῆ,
κατέβηκαν κάτω στὴν ἀμπατή.

— Τώρα θὰ λύσουμε τὰ μάγια!

Κλείδωσαν καλὰ τὴν ὀξώπορτα. Ὁ Παυλῆς
ἔφεγγε μ' ἓνα καντηλέρι. Δὲν μπορούσε νὰ κα-
ταπιῆ τὸ σάλιο του ἀπ' τὴ συγκίνησι καὶ τὸ φό-
βο. Προσπαθοῦσε νὰ εἰπῆ ἀπὸ μέσα του τὸ πά-
τερ ἡμῶν, τ' ἄρχηζε κι' ὄλο στὴ μέση τ' ἄφηνε.
Πίστευε δὲν πίστευε, συλλογιζόταν ἀγαναχτι-
σμένος τὴν ὥρα ἐκείνη πῶς εἶνε τρομερὸ νὰ
καταστρέφεται ἡ εὐτυχία ἐνὸς σπιτιοῦ μὲ τὰ
μάγια!

Ἡ Ἀράπω σήκωσε τὸ «τσόλι» ποῦ ἦταν
στρωμένο κάτω, μπροστὰ στὴ σκάλα. Ἀνασή-
κωσε μιὰ πλάκα ξεκολλημένη. Μὲ τὸ μικρὸ της
σκαλιστήρι ἔσκαψε λίγο. Ἐκαμε τὸ σταυρὸ της
ἐννιά φορές. Ἐτρεμε τὸ σαγόνι τοῦ Παυλῆ . . .
Πέταξε λίγο χῶμα ἀκόμα κ' ἔβγαλε ἓνα στρογ-
γυλὸ πρᾶμα. Μιὰ πάνινη κουτσούνα γεμάτη χῶ-
ματα.

— Αὐτὴ εἶνε ἡ γυναῖκα σου! . . . Καρφωμένη στὸ κεφάλι, καρφωμένη στὴν καρδιά!

Ἔδειξε καρφίτσες μπηγμένες στὴν κούκλα. Ἡ πονηρὰ Ἀράπω εἶχε μαντέψη πῶς ἡ Κωστάντω εἶνε στὰ τελευταῖα της.

— Κάμε κουράγιο, παιδί μου! . . . Τὸ κακὸ εἶνε ἀγιάτρευτο. Ἀργὰ τὸ βρῖσκουμε. Κύταξε τὴς καρφίτσες. Ἔχουν σκουργιάση ἀπάνω της. Λίγη ζωὴ τῆς δίνω! . . .

Ἔτρεμε ὀλόβολος ὁ Παυλῆς. Τ' ἀποσκεπάσανε κι' ἀνέζηκαν ἀπάνω. Ἔβαλε κάρθουνα στὴ φουφουὸ καὶ τὴν πῆγε κοντὰ στὴν ἄρρωστη.

— Ἐτοῦτο ἴδω — μὴν τὸ κυτᾶς τί εἶνε! — πέταξέ το μοναγὴ σου στὴ φωτιά καὶ πέσε δεκατέσσερες φορὲς τὸ κυριαλέησον! . . .

Τὸ πέταξε. Ἡ Ἀράπω μουρμούριζε τάχα ξόρκια. Ἐφτυγε δεξιά, ἔφτυγε ἀριστερά, ἔκανε τὸ σταυρό της. Ὑγρὰ τὰ πανιὰ τῆς κούκλας— ποῦ νὰ πιάσουν! Τὴν ἔχωσε ἡ Ἀράπω μεσ' τ' ἀναμμένα κάρθουνα καὶ πῆρε τὴ φουφουὸ ἔξω.

Λιβάνισε τὴν ἄρρωστη μὲ μοσκολίβανο καὶ σταυρολέλουδα ξερὰ, τὴν ἔχρισε μὲ λάδι ἀπ' τὸ καντήλι καὶ τὴν ἔγυρε νὰ κοιμηθῆ.

— Τὰ μάγια σου εἶνε λυμένα! Ὁ Θεὸς νὰ σοῦ δώσῃ γρήγορα τὴν ὑγεία σου.

Πῆρε τὸν Παυλῆ ἀπέξω:

— Εἶδες ποῦ δὲν ἔπιανε φωτιά; . . . Δὲν ἔχω ἐλπίδες. Ἀργὰ μὲ φωνάξατε!

— Σ' εὐχαριστῶ πολὺ, κυρὰ-γιάτρισσα. Τί

νά γίνη; Ὁ Θεός! . . . Πάρε τὸν κόπο σου, κι
ἂν γίνη καλὰ—ἔννοια σου!

Τῆς ἔβαλε ἓνα κοσιπεντάρικο στὸ χέρι. Πολὺ
πτηνὰ μπορεῖ νὰ λύση κανεῖς τὰ μάγια του!

Ἡ Κωστάντω ἔπαθε ὑποβολή. Καὶ πίστευε
πῶς πηγαίνει στὸ καλύτερο. Ὅμως αὐτὸ τὸ ξερὸ
κουράγιο τὴ ζήμωσε πειὸ πολὺ. Μπορεῖ καὶ νὰ
συντόμειψε τὸ τέλος της. Μὰ τὴν ἀλήθεια, ὅσο
γι' αὐτό, καλὰ ἔκανε ἢ μάγισσα. Ἄς γλυτώση
μὰ ὄρα γληγωρότερα! . . .

Ἐνα πρωὶ ξύπνησε σὰν καλύτερα. Ζήτησε
μὲ ὄρεξη νὰ νιφτῇ καὶ νὰ χτενιστῇ. Ἀνακάθησε
στὸ κρεβάτι καὶ κυτάχτηχε καλὰ-καλὰ στὸν
καθρέφτη.

— Μὲ γνωρίζεις, παληόγιαλο; . . . Θὰ ξα-
ναγίνω, λές, τέτοια ποῦημαν;

Χαμογέλασε σὰ νὰ τῆς εἶπε ὁ καθρέφτης
«ναί»! Κι ὅλη τὴ μέρα εἶχε ὄρεξη. Ἐφαγε καλὰ.
Τὸ δειλινὸ . . . τραγούδησε! Τραγοῦδι τοῦ χω-
ριοῦ της, τοῦ βουνοῦ της. Τραγοῦδι τοῦ ἑαυ-
τοῦ της.

« Θέλουν ν' ἀνθίσουν τὰ κλαριά
κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφήνει.
Θέλω κ' ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ
κι' ὁ πόνος δὲ μ' ἀφήνει! . . . »

Ν' ἀρνηθῇ ποιόν; Τὴ ζωή;

Τὸ βράδυ κύταξε κατάματα τὸν Παυλῆ.

Γλύκανε τὴ ματιά της. Γλύκανε τὴ φωνή της.
Καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἄποψε θὰ κοιμηθοῦμ' ἐδῶ, μαζί . . .

Φφφφφ! Ἀνατρίχιασε ὁ Παυλῆς στὸ ἄκου-
σμά της. Φρίκη! Σηκώθηκαν οἱ τρίχες του.
Βουρδούλιασε τὸ πετσί του. Πάγωσε τὸ μεδοῦλι
στὰ κόκκαλά του . . .

Ἔφυγε ἀπ' τὴν κάμαρα χωρὶς νὰ μιλήση,
σιγὰ-σιγά, τοῖχο-τοῖχο, ψαχτὰ-ψαχτὰ, λὲς γιὰ
νὰ μὴ τὸν πάρη μυρουδιά κάποιος ποῦ μοροῦ-
νὰ τὸν κρατήση . . .

Ἡ Κωστιάνω τὸν παρακολούθησε ἀλάλητη.
Κι' ὅταν ἔφυγε πειά, ξανακύλησε στὸ κρεβάτι
της, κουκλώθηκε στὸ πάπλωμα κ' ἔκλαψε.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ γλύτωσε ἀπ' τὰ βά-
σανα τοῦ κόσμου τούτου! Πέθανε, πάει . . .

Ἔτρεξάν οἱ γυναῖκοὺλες ἀπ' τὴ γειτονιά,
μουντζοκλαίγοντας τάχα.

— Ζωὴ σὲ λόγου σου, κύρ-Παυλῆ. Ὑπο-
μονή. Νὰ ζήσουν τὰ παιδάκια σου . . .

Ἀμίλητος, ἀποσβολωμένος ὁ Παυλῆς. Τὰ
παιδιά του εἶχαν χωθῆ ἀνάμεσα στὰ σκέλια του
καθὼς καθότουν σὲ μιὰ χαμηλὴ κασέλα. Ἄκου-
ποῦσε τῶνα στὸ δεξι καὶ τᾶλλο στὸ ζερβί του
πόδι, ἔξιναν τῆς μύτες τους κ' ἦταν ἔτοιμα νὰ
κλάψουν χωρὶς νὰ νοιώθουν καλὰ-καλὰ τὸ
γιατί. Ὁ Παυλῆς τὰ χάϊδεε ἀναίσθητα καὶ με-
τὰ δυό του χέρια ἔτὰ μαλλιά καὶ κύταξε σὰ βλά-

κας τῆς γυναῖκες ποῦ πηγαينوερχόντουσαν στῆς κάμαρες.

Εἶπε μοναχὰ νὰ στείλουν στοὺ χωριὸ γιὰ τοὺς δικούς της. Ἔδωσε τὸ κλειδὶ ἀπ' τὸ μπαούλο νὰ πάρουν τὰ νυφικὰ νὰ τὴν ἀλλάξουν. . . Ἔδωσε χρήματα νὰ τῆς ἀγοράσουν καινούργια σιβάλλια. . . Ἡ καμπάνα χτυποῦσε πένθιμα, ἀραιὲς ἀραιὲς χτυπησιές, ποῦ φτάναν σὰν τσικουριές στὴν καρδιὰ τοῦ Παυλῆ καὶ τὸν πελεκοῦσαν σύρριζα. Μετροῦσε ἀσυναίσθητα τῆς καμπανιές. Δέκα-ὄχτώ. Κάποτε ἤρθε ὁ μαραγκὸς κ' ἔφερε τὴν κάσα.

— Ἀπῶξω ἀφήστε τὸ κούπωμα! . . εἶπε μιὰ γυναῖκα. . .

Ὁ Παυλῆς ἀπλωσε μηχανικὰ στὴν τσέπη του νὰ πληρώσῃ τὸ μαραγκό.

— Πάψε, ἀδερφέ! Τέτοια ὥρα. . . . Σὲ καλὸ σου!. Τὰ βρίσκουμε. . . Τίποτε ἄλλο θέλεις; . . .

Κάποιες γυναῖκες μοιρολογοῦσαν μέσα κ' ἔλεγαν: «γιὰ τὶς νυφοῦλες ποῦ παντρεύονται στὰ ξένα καὶ πεθαίνουν καὶ δὲν εἶν' ἐκεῖ νὰ τῆς μοιρολογήσουν οὔτε ἡ μάνα, οὔτε τ' ἀδέρφια τους καὶ πεθαίνουν χωρὶς παιδιὰ καὶ πᾶνε χωρὶς τίποτα ν' ἀπολάβουν στὸν ψεύτη κόσμο!. Χάρε, ποῦ τὶς πᾶς; Δὲ λυπᾶσαι τὰ νειάτα τους; Δὲ λυπᾶσαι τὸν ἄντρα τους ποῦ μένει σὰν τ' ἀστραποκαμμένο δέντρο; Δὲν λυπᾶσαι τὴ μανούλα τους;

Αὐτὴ δὲν τὲς εἶδε νεκρὲς καὶ δὲν πιστεύει

πῶς πέθαναν και θά ρθῆ και θά σκάψη με τὰ
νύχια της τῆ μαύρη γῆ και θά τὴν ξεθάψη και
θά πέση μαζί τους στὸν τάφο! . .

Ὁ Παυλῆς δὲν ἄκουγε, δὲν καταλάβαινε
τί λὲν τὰ μοιρολόγια. Εἶδε μοναχὰ μιὰ γρηούλα,
πῶκλαιγε με τὰ ζαρωμένα, κόκκινα μάτια της,
π' ἀναστέναζε με τὰ σουρωμένα της χεῖληα,
κι' ἄκουσε νὰ εἰπῆ 'κεῖ μπροστά του.

— Τὴν καυμένη τὴν ξενούλα! . . Μοῦ φαί-
νεται πῶς εἶνε κορίτσι μου! . .

«Τί καλὸς ποῦεῖνε ὁ κόσμος!» συλλογί-
στηκε ὁ Παυλῆς. Κ' ἔννοιωσε κἄτι σὰ σουβλερὸ
μὰ γλυκὸ τάχα πόνο στὰ σπλάχνα του. Μιὰ γυ-
ναῖκα ἤρθε και τὸν ρώτησε τί θὰ κάνουν.

— Χρειάζεται καφφές, κονιάκ, παξιμάδια
γιὰ τὸν κόσμο. . . Νὰ παραγγείλουν ψυχούδια
γι' αὔριο. . . Κι' ὅ,τι ἄλλο χρειασιτῆ. . . πετρέ-
λαιο γιὰ τὴ νύχτα—θά ξενοχτίσουν. . .

«Τί καλὸς ποῦεῖνε ὁ κόσμος!» ξανασυλλο-
γίστηκε ὁ Παυλῆς κ' ἔβγαλε και τῆς ἔδωσε λε-
πτὰ, πολλὰ λεπτὰ νὰ πάρη ὅ,τι χρειάζεται.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, σᾶς εὐχαριστῶ ὄλες. Τί
θά γινόμεν χωρὶς ἐσᾶς με τὸ κακὸ ποῦ με
βρῆκε.

— Μπᾶ, κὺρ-Παυλῆ μου, τί λές!.. ὦχ! ὦχ!
ἀνθρωποὶ εἴμαστε, χρέος ἔχουμε... Τί κάνεις τὸ
κακὸ ποῦ δὲ διορθώνεται....

Τὴ νύχτα ξανάρθαν πολλοί, ἄντρες και γυ-
ναῖκες ἀπ' τὴ γειτονιά. Οἱ γυναῖκες περιτριγύ-
ρισαν τὴν κάσα και μουρμουρίζανε τ' ὄνα και

τ'ἄλλο. «Τὰ μάγια, μάτια μου, τὰ μάγια τῆς Γιαννούλας... Κ' ἔπειτα, λέει, μὴν τὰ πιστεύεις!..» «Σώπα, καϋμένη, κοροϊδεύεται ἡ Ἀράπω γιὰ νὰ πέρνη δεκάρες... Τὰ πιστεύετε καὶ σεῖς, νοικοκυρὲς γυναῖκες!..» «Δὲν κυτᾶς πῶς ἔλυωσε κοτζᾶμ γυναικᾶρα σὰν τὸ κερί...» «Θᾶξερε ἡ Ἀράπω μάγια καὶ δὲ θᾶκανε» γιὰ τὸν ἑαυτὸ της ποῦεине πεντάφτωχη!» «Ἄ, καλὰ!.. Τὰ μάγια, σοῦ λένε, εἶνε μοναχὰ γιὰ κακό... Κακὸ κάνει, καλὸ δὲ μορεῖ.» «Ὅπως καὶ νᾶνε δαιμονικὲς συνεργεῖες εἶνε καὶ μὴν τὰ πιάνετε στὸ στόμα σας...»

Στὴν ἄλλη κάμαρα οἱ ἄντρες παρηγοροῦσαν τὸν Παυλῆ λέγοντας διάφορα κουτσοκέφαλα. Πῖναν κάθε τόσο καφφέδες. Ὁ χαράτσης εἶχε φέρη μιὰ χιλιάρα κρασί καὶ κερνοῦσε.

— Θεὸς χωρέστην!.. Ἄλλο κακὸ νὰ μὴν πάθουμε! Εἶπανε χίλιους μύθους καὶ χίλιες παροιμίες. Ὅλο σὲ λείψανα καὶ σὲ βρυκολάκους τὸ γυρίζανε. Θυμηθήκανε τὸ γέρω-Πιζανῆ ποῦ βρυκολάκισσε καὶ πήγαινε κι' ἄναβε φωτιά στὸ πλυσταριὸ τοῦ σπιτιοῦ του, πετῶντας ὁ ἴδιος σπίθες ἀπὸ μάτια καὶ ρουθούνια... Θυμηθήκανε τὴ Φρούλενα ποῦ ἀναστέναξε δυὸ φορὲς καθὼς τὴν κατεβάζανε στὸν τάφο... Ἔλα Χριστὲ καὶ Παναγιά!.. Ποῦ πῆγαν καὶ τὰ θυμήθηκαν!.. Λένε τέτοια πράγματα τέτοιες ὥρες;... Σηκῶνεται τὸ πετσί τοῦ ἀνθρώπου νὰ τ' ἀκούη καλὰ καθοῦμενα κι' ὄχι νύχτα, μεσάνυχτα δίπλα σὲ πεθαμένο!..

Τὰ ξημερώματα ἦρθαν ἀπ' τὸ χωριὸ οἱ συγγενῆδες τῆς Κωστάντως. Κλάματα, φωνάς. Ὁ Παυλῆς εἶχε ἀποκοιμηθῆ ἀποστομισμένος σ' ἓνα τραπέζι. Ἀνατρόμαξε. Κλάματα, φωνές. Ἦρθε καὶ κάποια ψυχρότητα. Οἱ γυναῖκες ποῦρθαν ἀπ' τὸ χωριὸ παραφέρθηκαν. Ὁ πόνος τῆς ἔκανε. Εἶπανε λόγια ποῦ δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ ποῦν. «ὦ ὦ-ὦχ !... Πῶς μᾶς καταντήσατε τὴν ἀδερφοῦλα μας !» «Τὴ φάγατε, τὴ σκοτώσατε ;» «Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς τὸ πλερώσ' !». «Κωστάντω μ' ποιὸς φονιᾶς σὲ θανάτωσε ! ὦχ !...»

Ὁ Παυλῆς πειράχτηκε. Κάποιος τὸν πρόλαβε. «Ἄστες νὰ λένε !... Ἔχουν κ' ἓνα λόγο παραπάν' !...» Ἐπειτα ξαναγέμισε κόσμο τὸ σπίτι. Ἀπέξω στὴ χαγιάτα μαζεύτηκαν τὰ παιδιά καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ἰδοῦν ἀπ' τὴν πόρτα τὴν πεθαμένη.

— Μὴν πᾶς κοντά, καψούρη !.. Εἶχε χτικιὸ καὶ θὰ κολλήσης ! εἶπε κάποιος μεγαλυτεροῦλι. Ἦταν ἐκεῖ καὶ τὰ παιδιά τοῦ Παυλῆ.

— Θὰ πᾶτε κοντὰ ἐσεῖς ; τὰ ρώτησαν.

— Ποῦ νὰ πᾶμε ;..

— Τώρα ποῦ θὰ πάρουν τὴ μάνα σας...

— Ποιὸς θὰ τὴν πάρη ;...

— Νὰ τώρα θὰ ῥθοῦν οἱ παπάδες νὰ τὴν πᾶνε στὰ χούματα....

Ἐνα νευρικὸ κλάμα ἔπιασε ξαφνικὰ τὸ μικρότερο. Καὶ ξεφώνιζε :

— Οἱ πα-πά-δες !... στὰ χού-μα-τα !..

ξέροντας ἄν πρέπει νὰ πᾶνε δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ποῦ εἶνε ὁ τάφος. Ἐνας ἄνθρωπος, χωμένος ὁ μισὸς μέσα στὸ χῶμα, φώναξε ἀριστερά; ἀνάμεσα στὰ δεντρολίβανα:

— Ἄπο' δῶ, παπούλη, ἀπο' δῶ!

Ὁ καντηλανάφτης ξεκρέμασε ἓνα καντῆλι ἀπ' τὴν κκλησιὰ κ' ἔτρεξε κοντά, ἀνοίγοντας δρόμο μέσ' τὸν κόσμο. Μερικοὶ ἄναβαν κεριὰ στοὺς τάφους τῶν δικῶν τους. Ἀνατρίχιασε ὁ Παυλῆς, «ὦχ ὦχ! . . . Κόψε με, Θεοῦλη μ'!» Πέρασε πλαίι στὸν τάφο τῆς Βγενούλας ... «Τώρα!.. Ἐκείνη θᾶηταν λίγα σκόρπια κοκκαλάκια κάτω ἀπ' τὰ τσιτσέκια, ποῦειχε φυτέψη ἢ κυρὰ-Σταύρενα, κ' αὐτὸς ζῆ ἀκόμα καὶ βασανίζεται στὸν ἀπάνω κόσμο! . . . Δεύτερη—τὴν τρίτη—γυναῖκα του κατεβάζει στὸν τάφο. . . Αἱ μωρὲ παληόκοσμε! . . .» Καὶ νόμιζε πῶς ὅλοι τὸν καταλάβαινε καὶ τὸν κατηγοροῦσαν πῶς τάχα πειὸ πολὺ καὶ τὴν ὥρα τούτη ποιοῦσε γιὰ τὴν πρώτη γυναικούλα του, τὴν πρώτη καὶ μοναδική του εὐτυχία, καὶ πειὸ λίγο γιὰ τὴν ἄτυχη αὐτὴ ποῦ τὴν κατεβάζουν τώρα στὸν τάφο. . . Καὶ νόμιζε πῶς ἔνοιωθε, πῶς ἔβλεπε τὴ Βγενούλα νὰ τρέχη μεσ' ἀπ' τῆς ρίζες τῶν κυπαρισσιῶν καὶ τῶν δεντρολιβάνων νὰ προπαντήση τὴν Κωστάντω βαθειὰ στὸ χῶμα. Θᾶθελε ν' ἀκούση τί θὰ λέγανε γι' αὐτὸν οἱ πεθαμένες! . . . Σίγουρα θὰ τὸν ἔβριζαν, τὸ χροουσοῦζη, τὸν κατατρεγμένο τοῦ Θεοῦ! . . . Αὐτὸς τῆς ἔφαγε καὶ τὶς δυό! . . .—
"Οχ! "Οχ! . . .

Ἐψαλλε ὁ παπᾶς τὴν τελευταία εὐχή. Ἐ-
χυσε τὸ λάδι ἀπ' τὸ καντήλι σταυρωτὰ ἀπάνω
στὸ λείψανο. Ἐρριψε μιὰ χούφτα χῶμα. Ἐρρι-
ψαν κι' οἱ ἄλλοι ἀπὸ γύρω. «Ὁ Θεὸς νὰ τὴν
ἀναπάψη!». Ὁ νεκροθάπτης (ποῦ γκρίνιαζε σι-
γανὰ μὲ κάποιον γιατί εἶχε ξεχώση καὶ κόκκαλα
ἀπ' τὸ διπλανὸ τάφο τοῦ ἀδερφοῦ του), πήδησε
μεσ' στὸ μνήμα ρωτῶντας τίς γυναῖκες ἂν θέ-
λουν νὰ βγάλῃ τὸ μαξιλάρι γιατί τῶβλεπε μὲ
πολλὰ κεντίδια κ' ἤξερε πῶς αὐτὰ τὰ βάζανε γιὰ
φιγούρα καὶ τᾶπερναν πάλι! . . . : Ναί, καμμιά
φορὰ . . . «Ὁχι, χριστιανέ μου!». . . . Ἄρπαξε
κι' αὐτὸς τὸ κούπωμα καὶ σκέπασε τὴν κάσα δί-
νοντας τὴν τελευταία εὐχή. Ἐπειτα πῆρε τὸ
τὸ τσαπὶ κι' ἄρχησε νὰ ξαναχώνῃ, ἀφήνοντας
ὄξω τὰ πόδια τῆς κάσας. Εἶδε πῶφυγαν ὄλοι,
ἀνασήκωσε τὸ σκέλασμα κι' ἀγωνίστηκε κάμ-
ποσο ὅσο νὰ μπορέσῃ νὰ βγάλῃ τὰ και-
νούργια παπούτσια τῆς μισοχωμένης ἀπ' τὰ πό-
δια της, ποῦηταν δεμένα μὲ τίς κορδέλλες....
«Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς νὰ σ' ἀναπάψη» μουρμού-
ριζε σὰ ν' ἀπαντοῦσε τάχα σὲ κάποιες διαμαρ-
τυρίες τῆς πεθαμένης, καὶ σὰ νὰ τὴν ἀποζη-
μίωνε μὲ τὴν εὐχή του αὐτὴ καὶ νὰ τὴν παρα-
καλοῦσε νὰ μὴ τὸ μαρτυρήσῃ οὔτε στὸ Θεό,
οὔτε σ' ἄνθρωπο πῶς τὴν ἔστειλε ξυπόλυτη
στὸν ἄλλο κόσμον !...

Ἄφοῦ τελείωσε τὴ δουλειά του κ' ἔχωσε
καλὰ τὸν τάφο, σὰ νὰ μὴ φοβότουν πειὰ τὴν
πεθαμένη γι' αὐτὸ ποῦ τῆς ἔκανε, μουρμούρισε

ξεθαρρεμένα και μὲ παράπονο : « Ἄιντε ! Νὰ πᾶς κ' ἐσὺ χαιρετήμασα και στὴ δική μου τὴ γυναικούλα ! » Ἐπειτα ἔκρυψε τὰ παπούτσια στὸ σακκοῦλι μὲ τὰ ἐργαλεῖα του, τῶκοψε στὴν πλάτη και ξεκίνησέ γρήγορα-γρήγορα χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ φτάσῃ τὴν κηδεῖα ποῦ σκαπέτησε πέρα κ' ἔμπαινε πειὰ στὴν πολιτεία τῶν ζωντανῶν. Μὰ κούνησε τὸ κεφάλι καθὼς τοὺς ἔβλεπε νὰ φεύγουν μπουλουκιαστοί, σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε φοβεριστά :

— Ποῦ θὰ μοῦ πᾶτε ;... Ὅλους ἐγὼ θὰ σᾶς θάψω, ἕναν-ἕναν !... Καὶ θὰ σᾶς κλέψω και τὰ παπούτσια !...

III'

— Πάτα καλὰ τώρα, Παυλῆ, και μὴ φοβᾶσαι ! Δὲν ἔχει πειὰ ἄλλο σκαλοπάτι ! Ξετέλεψες τὴ σάλα τῆς δυστυχίας !..

Πῶς κατάντησε ὁ δόλιος, πῶς κατάντησε ! Στὴν ταβέρνα ἀπ' τὸ πρωτὶ ὡς τὸ βράδυ. Πίνει ὅσο ἔχει. Τὸν πέταξαν ἀπ' τὸ μαγαζί. Πούλησε ὅσο-ὅσο ὅλα τὰ σύνεργα τῆς τέχνης του. Βελόνι δὲν κράτησε ! Μιὰ μισυ δραχμὴ πούλησε στὸ φαναρᾶ τὴν περίφημη « ἔξτρα φαῖν ταμπέλλα ». Κι' ὅταν ἔφαγε ὅσα μετρούλια τοῦειχαν μείνη ἀπ' τὴν προῖκα κι' ἀπ' τὸ μαγαζί ἄρχισε νὰ πουλᾷ τὰ ροῦχα τοῦ σπιτιοῦ ! Πῆρε ἠ κυρὰ-Θωμίνα, ἐκεῖ δὰ στὴ γειτονιά, ὠραῖα καραμελλωτὴ ἀφόρεγγη « ἀνδρομήδα » δέκα δραχμὲς μόνο ! Χά-

ρισμα!. Ὁ Καρασπῦρος τὸν ἔβγαλε ἀπ' τὸ σπίτι του. Τρόμαξε νὰ βρῆ μιὰ τρύπα νὰ χωθῆ μέσα. Τὸ λιγώτερο ποῦ τὸν σκότισε ἦτανε οἱ καυγάδες τῶν συγγενῶν τῆς Κωσταντῶς γιὰ τὴν προῖκα. Ἄτεκνη πέθανε, τοῦ ζητοῦσαν τὴν προῖκα πίσω!

— Τὴν ξόδεψα στὴν ἀρρώστεια μας. Δὲν ἔχω νὰ σᾶς δώσω τίποτα! Ξεφορτωθῆτε με! Ἀφῆστε με στὴ σκοτεινιά μου!..

Ἄρχησε τώρα καὶ νὰ διακονεῖ ἄποτε ἀπ' τὸν ἕναν καὶ ἄποτε ἀπ' τὸν ἄλλον. Στὴ δεκάρα ἔφτασε! Μὰ ποιὸς νὰ λυπηθῆ ἕναν μπεκροῦ; ὅλοι τὸν ἀπόπαιρναν.

— Γερὸς εἶσαι, τεχνίτης εἶσαι, νὰ πᾶς νὰ δουλέψης νὰ ζήσης! Τί κάθουσαι ἄνεργος;

— Δὲν τὰ ξέρεις;.. Δυστυχῆματα!.

— Ὅλοι ἔχουμε δυστυχῆματα. Ποιὸς δὲν ἔχει; Μὰ δὲν τὸ ρήχνουμε στὸ μπεκροῦληκι! Ἔσὺ εἶσαι νέος ἄνθρωπος ἀκόμα, ἔχεις παιδιά, τί θ' ἀπογίνης;..

Ἐφευγε ντροπιασμένος... Μὰ τί δουλειὰ νὰ κάμῃ ὁ βρωμερός, ὁ ἀνάλαγος, ὁ ψειριάρης; Ἀπ' τὰ μαυρόλερά του γένια ἔσταζε μούστος κ' ἡ ἀνάσα του ἦταν οἰνόπνευμα. Νὰ μὴν κατατάτῃ ἄνθρωπος ἔτσι!. Πάχυνε, μπαφούσκιανε. Φούσκωσαν τὰ μάτια του, κοκκίνησε καὶ ρόζωσε ἡ μύτη του, κοκκίνησαν τὰ μάγουλά του, χόντρηνε ἡ φωνή του, πρίστηκε τὸ σκότι του. Ἀλκολικός!

Τὸ μυαλό του σταμάτησε. Σκούριασαν οἱ

ρόδες, ἔσπασε τὸ ἐλατήριο. Καμμιὰ ἔγνοια, καμμιὰ σκοτούρα. Κᾶνα-δυὸ φορὲς μόνο εἶπε νὰ πέση νὰ πνιγῆ.

— Τί τὴ θέλω τὴ ζωὴ, τέτοια ζωὴ ; Ἐμένα φαίνεται μ' ἔκαμε ὁ Θεὸς κακοῦργο χωρὶς νὰ τὸ ξέρω... Ξετελεύω ἁμαρτίες Κόλοκοτρωνεῖκες ! Τρία σπίτια ἔφασσα καὶ τὰ τρία τὰ χάλασα. Δυὸ γυναῖκες ἔφαγα... Στὰ παιδιὰ μου ἄχρηστος εἶμαι... Μασκαρᾶς τῶν σκυλλιῶν κατάντησα... Θὰ πάω νὰ πνιγῶ !»

Εἶπε, μὰ δὲν εἶχε κουράγιο νὰ τὸ κάμη. Σὲ κανένα βαρέλι μὲ κρασὶ μποροῦσε, μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ βουτήξῃ νὰ πνιγῆ !

Τὰ κακόμοιρα τὰ παιδιὰ του ἔγιναν πειλὸ τοῦ δρόμου. Γυρίζουν σὰ χασαπόσκυλλα μέσα στὴς ταβέρνες καὶ τὰ μαγαζιά. Κ' εἶνε κοτζάμ' παιδάκια τώρα. Πῶς δὲν εἶνε : Δέκα χρονῶν τὸ ἓνα, ὀχτὼ τὸ ἄλλο. Περνοῦν τὰ χρόνια ! Ἄμ' τί δά !..

Σ' ἔκοθε ἡ νίλα νὰ τὰ βλέπῃς τὰ καυμένα. Ευπόλυτα, γδυτά ! Ὅλες οἱ γυναικοῦλες τὰ συμπονᾶνε. Τὰ ψευτοντένουν, τὰ ψευτοταΐζουν.

— Ἐκείνη ἡ «σχροφά» ἡ μάννα τους θέλει σκότωμα ! ἔλεγε ἡ μιά.

— Νὰ χαθῆ, νὰ χαθῆ ἡ παληοβρωῶμα !

— Ἐγὼ ἄκουσα πῶς τὰ ζήτησε καὶ δὲν τὰ δίνει ὁ Παυλῆς.

— Θέλει ρώτημα ὁ μεθύστακας ; Νὰ ῥθῆ καὶ νὰ τοῦ τὰ πάρῃ !

Καὶ κᾶτι τέτοιο ἔγινε.

Μιά μέρα τὸ μικρότερο παιδάκι τοῦ Παυλῆ χάθηκε ἀπ' τὸ χωριό.

— Ποῦεине ὁ ἀδερφός σου ; ρώτησαν τὸ μεγαλύτερο.

— Δὲν ξέρω. Ἔχω νὰ τὸν ἰδῶ ἀπὸ χτές. Δὲν ἦρθε νὰ κοιμηθοῦμε σπíti !.

Ὁ Παυλῆς τὸ κατάγγειλε στὴν Ἀστυνομία. Ὁ Ἀστυνόμος τὸν ἔστρωσε μπροστά.

— Νὰ χαθῆς, νὰ χαθῆς ποῦεισαι ἐσὺ πατέρας, ποῦεισαι ἄντρας ! Κτῆνος !..

Καλά, ἀλλὰ τὸ παιδί, ποῦ εἶνε τὸ παιδί ; Μὴν ἔπεσε στὸ ποτάμι ; Μὴν πνίγηκε στὴ θάλασσα ; Μὴ γκρεμίστηκε στὸ βράχο τ' Αἰ-Γιωργίου ; Μὴν ἔπεσε στὰ ξεροπήγαδα τοῦ Κάστρου ; Παντοῦ ψάξανε οἱ χωροφυλάκοι. Τίποτα !.

Πᾶνε δυὸ μέρες τώρα. Οἱ γρηοῦλες ἄρχισαν νὰ σχηματίζουν τὴ γνώμη τους.

— Γυφταῖοι δὲν πέρασαν αὐτὲς τῆς μέρες νὰ τ' ἀρπάξουν. . . Τὸ πῆραν οἱ Ὄβρηοί !

Στὸ χωριὸ ἔμεναν δυὸ-τρεῖς οἰκογένειες Ἑβραίων γυρολόγων. Πλησίαζε τὸ Πάσχα τους.

— Τὸ πῆραν, μάτια μου, νὰ τὸ κυλήσουν στὸ Βαρέλι μὲ τὰ βελόνια καὶ νὰ τοῦ πιοῦν τὸ αἱματάκι του, οἱ ἀφωρεσμένοι !..

Ἄ καὶ νὰ τὸ πιστέψουν στὸ χωριό ! Τρόμο τ' ἄλλα παιδάκια, τρόμο ! Ἀρποκολλήθηκαν ἀπ' τῆς ποδιῆς τῶν μανάδων τους καὶ δὲν ξε-

κολλοῦσαν. Ἐνα βαρέλι γεμᾶτο πρόκες καὶ βελόνια, βάζουν μέσα τὸ παιδί γυμνὸ τσιτσίδι καὶ τὸ κυλοῦν οἱ Ὀθραῖοι νὰ πάρουν τὸ αἷμα του. Μανούλα μου !

Ὅταν ὁ Ἀβραὰμ βγῆκε στὴ γύρα ἐκεῖνη τὴ μέρα, κᾶπου στὴν πέρα γειτονιὰ μιὰ ὑπηρέτρια τοῦ πέταξε ἓνα κεραμίδι ! Λίγο ἔλειψε νάχουμε ἀντισημιτικὸ κίνημα !

Τὴν τρίτη μέρα ὁμως ἦρθε τὸ καῖκι τοῦ Στεφανῆ ἀπ' τὴν Πάτρα. Κι' ὁ καπετάνιος μολόγησε πῶς τὸ μικρὸ παιδί τοῦ Παυλῆ τὸ πέρασε αὐτὸς πέρα μαζὶ μὲ τὴ βάβα του τὴν κυρὰ-Ζωή, ἂν τὴ θυμᾶστε! . .

Τῶμαθε ὁ Παυλῆς. Ἐ, τί νομίζετε ; Περισσότερο στενοχωρήθηκε τῶρα παρὰ τότε ποῦ πίστευε πῶς χάθηκε, σκοτώθηκε τὸ παιδί του ! Κᾶα ζωντάνεψε μέσα του καὶ τὸν χτυποῦσε κλωτσιές ! Κίνησε νὰ πάη νὰ πνιγῆ. Ἐφτασε στὴν ἄκρη στὴ θάλασσα. . . Σήκωσε τὸ χέρι του νὰ κάμη τὸ σταυρό του. . . Δείλιασε. Κι' ἀφοῦ σταμάτησε ἀπὸ δείλια τότε θυμήθηκε τὸ παιδί του ! Τ' εἶν' ὁ ἄνθρωπος ! Προσπάθησε νὰ κρύψη ἀπ' τὸ ἄθλιο ἑαυτό του τὸν ἀληθινὸ λόγο ποῦ τὸν σταμάτησε. . .

— Ἐγὼ θὰ γλυτώσω, μουρμούρισε, μὰ τὸ παιδί μου θὰ πάη χαμένο ! . Ὅχι !

Εἶδε τὸ καῖκι ποῦ ἐρχότουν γεμᾶτο ἐπιβάτες. Πλησίασε στὴ скаλωσιὰ καὶ περίμενε νὰ βγοῦν. Ἀρπαξε μὲ τὸ ἔτσι θέλω τὴ βαλίτσα ἐνὸς ξένου. Καὶ ρώτησε ἄγρια :

— Ποῦ θὰ τὴν πάω ;

— Ἀγὰ Παυλῆ καὶ σ' ἀνώτερα ! φώναξε ἓνας ναυτικός. Ὁ Μιχάλης, παλῆς χαμάλης τοῦ μῶλου, γύρισε καὶ τὸν ἀγριοκύταξε :

— Στὴ δική μου καμπούρα θὰ ξεπέσης, κῦρ-φραγκορράφτη ;! Εὐκόλη τέχνη βλέπεις !

Ἔβγαλε μιὰ δραχμὴ ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Καὶ δὲν ἔπινε. Ἔμασε τὸ παιδί του ἀπ' τὸ δρόμο, ψώνισε κᾶτι κ' ἔφαγαν στὴν καμαρὰ τους στὰ θεοσκότεινα. Ἐπειτα φίλησε πολλὰ φορὲς τὸ παιδί του. Κ' ἔκλαιε στὰ σκοτεινά.

— Ἡ κακούργα ἡ μάννα σου μᾶς ἔκλεψε τὸν ἀδερφοῦλή σου. . . Τώρα θὰ ζήσουμε οἱ δύο μας. . . Νὰ μ' ἀγαπᾶς !. Θὰ πιάσω δουλειὰ καὶ θὰ ζήσουμε καλά. . . Τ' ἀκοῦς ;

Ἐκλαιγε καὶ τὸ παιδάκι κοντὰ του. Ἐνας γλυκὺς ὕπνος ἦρθε νὰ ξεράνη τὰ δάκρυά τους.

Ἐκαμε τὸ χαμάλι 5—6 μέρες. Στραβομάρα του, κακὴ του τύχη, ἐκεῖ πῶθγαζε ἀπ' τὸ καίκι ἓνα τσουβάλι φαρίνα, κουνήθηκε ὁ πόντες κ' ἔπεσε νὰ πνιγῆ. Τρόμαξαν νὰ τὸν βλάλουν. Πάει ἡ φαρίνα. Μανιωμένος ὁ καπετάνιος, μόλις τὸν ἔβγαλαν, τῶδωσε μιὰ κλωτσιὰ στὰ πινιά.

— Νὰ μὴν ξαναπατήσης ἐδῶ, μεθύστακα ! Μεγάλη φασαρία στὸ μῶλο.

— Ἀλλαξοπίστησε ὁ Παυλῆς, ξαναβαφτίστηκε ! Καὶ τὸν εἶπανε Μουσταφᾶ καθὼς περνοῦσε ἀπ' τὰ καφφενεῖα μούσκεμα, κόλυμπο !

— Νὰ σοῦ ζήσει τὸ καινούργιο τ' ὄνομα !

Ὁ Μιγάλης, ὁ παλῆς χαμάλης, ποῦ διάπρεψε στὸ ἐπάγγελμά του καὶ εἶχε μακρότατο παρελθὸν τίμιο καὶ λευκό, γελοῦσε μὲ χαιρεκακία.

— Ἔχει τέχνη καὶ τὸ χαμαλῆκι, Παυλῆῃῃ!

Δὲν ξαναπάτησε ὁ Παυλῆς στὸ μῶλο. Πῆγε στὸ ραφτάδικο τῶν παιδιῶν καὶ ζήτησε νὰ τὸν πάρουν κάλφα.

— Εἶσαι μεθυσμένος ὅλη μέρα, μωρὲ Παυλῆ! Θὰ μᾶς κάμης καμμιὰ στραβομάρα!..

— Ἄ μπᾶ! Τῶκοψα, δὲν πίνω τώρα!.. Δὲν πίνω... Τίμες κουθέντες... Θὰ σᾶς δουλέψω καλά.

— ... Ἐπειτα ζέχνεις; Δὲν εἶνε ν' ἀκουμπήση ροῦχο ἀπάνω σου!

— Θέλεις νὰ ντυθῶ, νὰ ντυθῶ; ... Καλά!

Ξουρίστηκε, καθαρίστηκε, ξανάβαλε τὸ παλῆ καουτσουκένιο κολλάρο του, χωρὶς λαμοδέτη αὐτὴ τῆ φορά, ἀνθρώπισε λίγο καὶ παρουσιάστηκε! Τί νὰ τὸν κάνουν τὰ καψόπαιδα, τὸν λυθήθηκαν καὶ τὸν πῆραν μεροκαματιάρη. Ὅταν πρωτόπιασε βελόνι ἀναστέναξε βαθειά.

— Ἐγὼ ὁ Παυλῆς, ὁ πρῶτος τεχνίτης, κάλφας τῶν καλφάδων μου!.. Ἐτσι θέλησε ὁ γεραμπῆς!. Τί νὰ γίνῃ;!

Ξανάστρωσε λίγο. Ἔχει τὸ μεροδοῦλι του ταχτικό. Πῆρε μαζὶ καὶ τὸ παιδάκι του νὰ τὸ βάλῃ στὴν τέχνη. Τέλος πάντων τρώει, πλένεται, συγυριέται. Κοντὰ εἶμαι νὰ σᾶς πῶ πῶς ἔκοψε καὶ τὸ κρασί!. Δὲν εἶνε τόσο εὔκολο! Πίνει, πίνει ἀκόμα ὅσο μπορεῖ, ὅσο ἔχει. Κ' εἶνε συγ-

κινητικὸ νὰ βλέπη κανεὶς τὸ παιδάκι του νὰ τὸν
μαλλώνη, νὰ τὸν ἐμποδίζη νὰ πιῇ ἄλλο !

— Πατέρα, ὄχι ἄλλο ! . . Δὲ μ' ἀγαπᾶς λοι-
πόν ; Ὅχι ἄλλο, πατερούλη ! Θὰ σοῦ τὸ χύσω !

— Ἐνα πενηνταράκι ἀκόμα !

— Ὅχι, μὴ φέρης ἄλλο, Σπυράκια !

Ὁ Παυλῆς ἔκανε νόημα « Φέρτο ντέ ! » Μὰ
ὁ Σπυράκιας πολλὰς φορὰς ἄκουγε τὸν μικρὸν,
καὶ δὲν ἔφερε. Ντρεπότουν νὰ ἐπιμείνη καὶ δὲν
ξαναζήτηγε.

Καθότουν συλλογισμένος, σκεπάζοντας τὸ
ἀδειασμένο του ποτήρι μὲ τὴν ἀπαλάμη τοῦ δε-
ξιοῦ χεριοῦ. Ὁ Ἀντρίκος του τὸν κύταζε στὰ
μάτια σὰ σκυλάκι. . .

Οἱ ἄλλοι μπεκρῆδες τὸν πειράζανε.

— Ἐβίβα, Παυλῆ ! Τί τᾶρριξες κι' ὄλα
τ' ἄρματα ; Ντροπή ! . .

Δὲν ἀπαντοῦσε.

— Ἄσε τῆς συλλογές !. Αὐτὲς μεθοῦν χει-
ρότερα ἀπ' τὸ κρασί !. Τί συλλογιέσαι ; Τὰ μισὰ
τῆς χιλιάδας πεντακόσια εἶνε ! . . Φέρε ἕνα κρα-
σάκι στὸν Παυλῆ, κάπελλα !

Ὅχι ! Ὅχι ! πετιότουν σὰν δαιμονισμένος ὁ
Ἀντρίκος.

— Φέρε καὶ στὸν Ἀντρίκο ἕνα, Σπυράκια !

— Ὅχι μὴ φέρης, λέω, κανένα ! . .

Μὰ τὰ πειράγματα ἐξακολουθοῦσαν.

— Δὲ θέλει συλλογὴ καϋμένη Παυλῆ. . .

Πάρτο ἀπόφαση ! Τὸ γράφουν τὰ κιτάπια τοῦ
Δεσπότη. . . Τρία στεφάνια μορεῖ νὰ βάλῃ ὁ

πᾶσα ἓνας. . . Τέταρτο δὲν ἔχει ! . . Ἐσὺ λοιπὸν
ξόφλησες ! . . Τρεῖς φορὲς τὸ « Ἡσαΐα χό-
ρευε » . . Δὲ χόρτασες, μωρὲ θεριό ;

— Γι' αὐτὸ λὲς ποῦ χολοσκάει ὁ Παυλῆς ;
Ἄχαχούχα Γιὰ κουτὸ τὸν ἔχεις ! . . Τὸ καλὸ
τὸ παλληκάρι ξέρει κ' ἄλλο μονοπάτι ! Καὶ δὲν
παίρνουμε ὄσες θέλουμε χωρὶς στεφάνι ! . . Μή-
πως δὲ ζεσταίνουν ἀστεφάνωτες ; . . . Τί λένε,
Παυλῆ ;

— Ἀφήστε με ἤσυχο ! . . Σᾶς κραίνω ;

— Ἔλα, ἄστ' αὐτά ! . . Δὲν περνᾶνε σ'
ἐμᾶς ! Κάποια μισότριση θᾶχης στὸ μάτι ! . .

— Στὸ μάτι μονάχα ; Μωρὲ τὴν ἔχει στὸ
χέρι !. Ξέρεις τί φεῖδι κολοβὸ εἶνε αὐτός ;

— Τὸν ἀντίχριστό σας ! φώναξε τέλος ὁ
Παυλῆς, ἄρπαξε τὸ παιδί του ἀπ' τὸ χέρι κ'
ἔφευγε.

— Ρρη ! . . Ρρη ! . . Ὅξω ! . . Πάρε πόδι !
Ωωω !

— Μή, μωρὲ παιδιά, στὸ μαγαζί μου, δὲν
κάνει !

— Βέβαια ! Θὰ σοῦ διώξουμε τὸν καλύ-
τερο πελάτη !

— Ὅχι, ἀλλὰ δὲν κάνει !.

* * *

Τὸ κακὸ εἶνε ποῦ μὲ κάτι τέτοιες κουβέντες
ἔκαναν τὸν Παυλῆ νὰ θυμᾶται παληὰ του μω-
χαμέτια καὶ παληές του ζεστοκοπιές. . . Καλο-

μαθημένος, ὁ μαῦρος, σ' ὄλη του τὴ ζωὴ !

Πολλὲς φορὲς εἶπε νὰ ρίξη τὰ μοῦτρα του καὶ νὰ πάη τὴ νύχτα στὴ Μαρούλα. . . Δὲν τῶκανε.

Ἔπαθε ὁμως ἄλλο «χ'νέρι» μιὰ μέρα. Ἡ κυρὰ-Χούτενα εἶχε μιὰ ὑπηρέτρια λωλή, δεκάξη-δεκαεφτὰ χρονῶν, τὴ Νιόνια, ποῦ τὴν ξεμαλλιάζανε ὄλοι οἱ μόρτες στὸ δρόμο. . . Ἐκείνη τὴ μέρα εἶχε πάη νὰ ρίξη τὰ σκουπίδια στὴ θάλασσα. Ὁ Παυλῆς γύριζε ἀπὸ φυσικὴ του ἀνάγκη. Τὴν ἀπάντησε πίσω ἀπ' τὴ μάντρα, ποῦ κυτᾶζοντας πρὸς τὴ θάλασσα κρύβει πολλὰ ἀσχήμιες ἀπ' τὰ μάτια τῶν χωριανῶν... Κάτι τῆς εἶπε. Ἡ Νιόνια τὸν ἐμούντζωσε. Πλησίασε καὶ τὴν τσίμπησε στὸ μπράτσο ! Ἔβαλε τὲς φωνές.

— Ὅά ! Ὅά ! Ὅά !.. Μὲ τσίμπησε ὁ φραγορράφτης !

— Πάψε, μωρή, σ' ἔχω καλή !..

— Ὅά ! Κοψίδ' μῶκοψε !..

— Σώπα μωρή... Ἐγὼ θὰ σὲ πάρω !

Δὲ γελᾶτε ;

Τὸ σπίτι ἦταν κοντά. Βγῆκε ἡ κυρὰ τῆς στὴ χαγιάτα.

— Τ' ἔχεις μωρὴ σαλακὴ καὶ φωνάζεις ;

— Μὲ τσίμπησε ὁ φραγορράφτης ! Νάτος κρύβεται στὴ μάντρα !..

Ὁ Παυλῆς, ντροπιασμένος, προσπαθοῦσε νὰ κρυφτῆ πίσω ἀπ' τὴ μάντρα, μέσ' τῆς πικρο-

σταφίδες καὶ τῆς τσουκνίδες. Μὰ ἡ κυρὰ Χού-
τενα, τὸν πῆρε τὸ μάτι τῆς.

— Φτοῦ σου, μασκαρᾶ! Φτοῦ σου, γέρος
ἄνθρωπος!.. Κρύβεσαι κι' ὄλα!

Κακὴ του τύχη νὰ περνᾷ κι' ὁ Μίχας ὁ
μπαρμπέρης.

— Ἀχά, Παυλῆ! Γιουροῦσι μωρέ; Τρυ-
φεραδάκια, βλέπω, διαλέξ!

Τῶμαθαν ὄλοι οἱ βλάμηδες. Καὶ δὲν τὸν
ἄφηναν σὲ χλωρὸ κλαρί.

— Τῆ Νιόνια κόκκεψες, αἱ;

— Τσουπωτὸπραματάκι, τσουπωτό!

Μὰ δὲν ἔβαλε γνώση!

Κάθε Κυριακὴ γίνεται παζάρι. Οἱ χωριάτες
κ' οἱ χωριάτισσες φέρνουν αὐγά, κότες, τυρί,
λουκάνικα, κατὰ τὴν ἐποχὴ, τὰ πουλοῦν κι' ἀγο-
ράζουν διάνες, ἀλατζάδες, βαμπακέλλες, σα-
ποῦνι, πετσί... Τὸ παζάρι γίνεται σὲ μιὰ πλα-
τεῖα παληά, ποῦ γεμίζει ὀλόκληρη. Ὁ Παυλῆς
ἔβλεπε ἐκεῖ τῆς ροδοκόκκινες χωριατοπούλες μὲ
τὰ φλῶρα μαντήλια, τῆς κεντιστὲς σεγκοῦνες,
τὰ κόκκινα μάγουλα, τὰ σφικτὰ-σφικτὰ στηθά-
κια, τὰ κερασένια χεῖλη, τὰ κρασογάλανα μά-
τια, ἄχ, ἄχ, καὶ τοῦ ῥχότουν, πῶς τοῦ ῥχότουν!
ἄλλο πρᾶμα!... Πήγαινε κι' αὐτός, τάχα πῶς
θ' ἀγοράση μάραθα!, ἀνακατευότουν μέσ' τὸν
κόσμο, κύταζε μὲ πεσμένα σάλια τὰ νόστιμα
φροῦτα τῶν βουνῶν, κι' ὅπου ἔβρισκε στριμωξιὰ
τροχιότουν ἀπάνω στῆς γυναῖκες γκουσομα-
ώντιας σὰ χορτασμένο φεῖδι!.. Ὑστερα ἀπὸ τὸ

κάζο τῆς Νίονας οἱ μόρτες τὸν εἶχαν μυριστῆ
καὶ τὸν ἔπαιρναν ἀπὸ κουτὰ νὰ κάνουν γουστο...

“Ὅπου ἔβλεπε στριμωξιὰ ἔφευτε σὰν χτῆνος!

— Κάμε δουλειά σου, Παυλῆ, κάμε δου-
λειά σου!

— Τροχήσ’! Τροχήσ’!

— Γκουσομάνα!

— ‘Αἱ κιαρατᾶ-κιαρατᾶ, νὰ σ’ ἔπαιρναν
χαμπερ’ οἱ βλάχες!

— Στουὶ διαῖλου. . . Στουὶ διαῖλλου. . . ἔλεγε
λοξά-λοξά ὁ Παυλῆς χωρὶς νὰ σηκώση μάτια νὰ
ιδῆ κ’ ἔφευγε σὰ βρεμένη γάτα. . .

Μιά Κυριακὴ κάποια μικρὴ χωριατοπούλα,
ἀνήξερη, στεκότουν παραμερούλια ὀλόρθη μὲ
μιὰ κόττα στὴν ἀγκαλιά της. Ὁ Παυλῆς τὴ
γυρβέλιαζε καὶ τὴ «ζύγιαζε» σὰν «ξεφτέρι»
ποῦθελε ν’ ἀρπάξη τὴν κόττα.

— Γεννάει, μωρή, γεννάει;

— ‘Αά!

“Απλωσε τὸ χέρι του νὰ ιδῆ ἂν ἔχη αὐγὸ ἢ
κόττα, μὰ τὸ παληόχερο λάθειψε κ’ ἔψαξε λιγάκι
παρατέρα, σ’ ἓναν μικρὸ περιστεριῶνα, ποῦ φω-
ληάζανε δυὸ λευκὰ περιστεράκια! . . .

— Μαῦρε κακομοίρ’! Γκριμίσ’ κουρούνη
μὴν ἀδράξω κᾶνα στοῦμπο καὶ σ’ κάνου τοῦ κε-
φάλι σ’ πατοῦ! . . . Ἰκειὰ π’ ξέρ’ς νὰ πᾶς ἀλλοῦ
νὰ τὰ κάμ’ς! . . .

— Σώπα, μωρή, σώπα! . . . Μὴ φωνάζης. . .
Νά! καὶ τῆς πέταξε μιὰ δραχμὴ στὴν ἀγκαλιά.

— Στὰ μάτια σ’ νὰ τ’ βάλ’ς, παληουγάϊδρου!

Παρ'τὴ δραχμὴ σ' μὴ σί ξασφαλιάσου κι' γίν'ς
μουλόημα ! . .

Μαζεύτηκε κόσμος.

— Τ' εἶνε ; τί τρέχει ;

— Νόμισες πῶς θὰ σ' τὴν ἔκλεβα τὴν κόττα,
μωρή ; εἶπε ὁ Παυλῆς γιὰ ν' τυλίξη τὸ νιορό.

— Ποιὰ κόττα, μωρέ ; Τί κοττολογᾶς πῶϊχς
κι στόμα κι μ' λᾶς ἀκόμα ! . .

Καλὰ ντέ ! . . Ὁ κόσμος δὲν τρώει κουτό-
χορτο, Παυλῆ ! Τὰ μυρίστηκαν ὅλα. Ἔφτασε
κι ὁ χωροφύλακας καὶ πῆρε μὲ τῆς συμπρωξιῆς
τὸν Παυλῆ.

— Τί συμπρώχνεις, κύριε χωροφύλακα ; Δὲν
ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ψωνίσω κ' ἐγώ ; !

— Βρὲ οὔστ παληάνθρωπε ποῦ θέλεις καὶ
ρέστα !

Τόσο ἤθελε ἡ μαρίδα.

— Οὔστ, Παυλῆ, οὔστ !.

— Οὔστ ! Οὔστ !

Πόμπεμα σωστό !

— Μὰ τ' εἶνε ; τ' εἶνε ; πέστε μας !

— Τίποτα ! . . Ὁ Παυλῆς ἔκλεψε μιὰ
κλωσσα μαζὶ μὲ τὰ κλωσσοπούλια καὶ μὲ τὴν
κούρνια τους ! . .

Ἄπὸ 'κεῖ καὶ πέρα ἔμεινε γιὰ τοὺς ἀνεβά-
σταγους :

— Σὰν τὸν Παυλῆ, δόλιε ! Στραβώθηκες,
δὲν κρατιέσαι ; !

Μὰ νὰ μὴ τὸ ξεχάσω. Ἔγινε καὶ τὸ τρα-

γουδάκι για την περίσταση :

« Πανάθεμά σας βλάχισσες
μὲ τῆς κοντὲς καπότες
ποῦ δὲν πουλᾶτε στὸν Παυλῆ
ἓνα ζευγάρι κότες ! »

Οὐ-οὐ! Θόρυβο πῶκανε στὴς γειτονειὲς τὸ
πραξικόπημα τοῦ Παυλῆ. . .

— Νὰ χαθῆ νὰ χαθῆ ὁ μασκαρᾶς !

Ἦταν ἦταν μπροστὰ κορίτσια οἱ γυναῖκες
τὸν ἔλουζαν πατόκορφα.

— Ὁ παληάνθρωπος, ὁ γερω-κολασμένος..

Ἔπρεπε νὰ τὸν πᾶνε φυλακῆ! . .

— Μωρὲ τοῦπρεπε νὰ τὸν μουντζουρώ-
σουν, νὰ τὸν δέσουν στὸν Πλάτανο καὶ νὰ
περάσουμε ἀπὸ μπροστά, ἄντρες γυναῖκες, νὰ
τὸν φτύσουμε τὸ μασκαρᾶ !

Ἦταν ὁμως τὰ κορίτσια λείπανε κ' ἦτανε
ὄλο παντρεμένες μονάχα, τότε τῶρριχναν λίγο
στ' ἀστεῖο καὶ ἡ αὐστηρότητά τους μαλάκωνε.

— Ἔ τὸν δόλιον! . . Καλομαθημένος. . .
ἔκανε στὰ μάτια !

— Ποιὸς ξέρει τί φοραδοχωριάτισσα θᾶηταν
κ' ἐκεῖνη ποῦ τὸν κόλασε! . .

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁμως καὶ τὰ κορίτσια
ὅταν ἦτανε μοναχά τους πεζογελοῦσανε μὲ τὸ
κάζο τοῦ Παυλῆ.

— Καλά, Μαρία, καλά! . . ἂν δὲ βάλω,

μωρή, τὸν Παυλὴ νὰ σὲ φιλήσῃ νὰ μὴ μ' εὔρη ὁ χρόνος! . .

— Πολλὰ σχετικά μὲ τὸν Παυλὴ νὰ μὴν ἔχεις γιατί δὲν ἀστειεύεται—ἀπλώνει! . . .

Τὸ βράδυ ποῦ πηγαίνανε πολλὰ κορίτσια μαζί στὸ Κεφαλόβρυσο γιὰ νερό, πειραζόντουσαν μεταξύ τους.

— Κάπου νάραζε ὁ Παυλῆς!.

— Νὰ ἰδοῦμε ποιά θὰ διάλεγε;!

— Τὴ Βανθία!.

— Ὡ ὦ ὦ! Τὴ Βανθία! τὴ Βανθία! . .

— Καλὰ θὰ πιτύχαινε!. Θάτρωγε λαϊνιά στὸ κεφάλι ποῦ θὰ τοῦ γινόταν σαλάτα;

— Νάτος! Νάτος; φωνάζανε τ' ἄλλα κορίτσια καὶ σκορποῦσαν δεξιὰ-ἀριστερὰ κ' ἄφηναν τὴ Βανθία μοναχὴ. Κ' ἐκείνη ἐτοίμαζε γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ τὴ λαίνα! . .

Νὰ ζήσης, μωρὲ Παυλῆ, ἔκαμες τὸν κοσμάκη νὰ γελάῃ!

Ἰ'

Σὰν παραμῦθι. Ζοῦσε στὸν τόπο μας μιὰ γρηούλα, μιὰ φρόνιμη καὶ σεβαστὴ γρηούλα. Εἶχε μιὰ μικρὴ περιουσία κ' ἓνα παιδί. Εἶχε καὶ μιὰ ὑπηρέτρια, τὴν Κανελλιά. Στὸν πόλεμο τοῦ 97 σκοτώθηκε τὸ μονάκριβο παιδί της. Ντύθηκε ἡ γρηούλα σὰ μαῦρα καὶ σὰ θλιβερά, μάδησε τὰ μαλλιά της, νύχιασε τὰ μάγουλά της, τρύπωσε σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ σπιτιοῦ της, μαζώχτηκε

κ' ἔγινε τόση δά, σὰ μιὰ γροθιά, κ' ἔκατσε μερό-
νυχτα ἐκεῖ χωρὶς νὰ φάη, χωρὶς νὰ μιλήσῃ. . .

Ντύθηκε στὰ κατάμαυρα κ' ἡ ὑπηρετριά της
ἡ Κανελλιὰ, μαδήθηκε κ' αὐτὴ, καταξοσκίστηκε
κ' αὐτὴ. Ἔσποσε ὅλα τὰ κάδρα κ' ὄλους τοὺς
καθρέφτες τοῦ σπιτιοῦ. Μαζὶ μὲ τὴν κυρά της
μερόνυχτα ὀλόκληρα μοιρολόγησε τὸν σκοτω-
μένον. . .

Πέρασε καιρός. Ἡ γρηούλα συνῆρθε. Ἐ-
βέβαια, ἡ ψυχὴ της μαύρισε γιὰ πάντα κ' ἡ καρ-
διά της σούρωσε χωρὶς γιατριά. Μὰ δὲν ἔχασε
τὸ λογικὸ της. Πάλι καλά !

Ἡ δόλια ἡ Κανελλιὰ ὅμως δὲν ἦρθε ποτὲ
στὰ σύγκαλά της ! Λίγο, λιγάκι, κατιντὶς σά-
λεψε τὸ λογικὸ της σκανταλίστηκε ἡ μηχανή.
Ἀκούστηκε πῶς μὲ τὸν σκοτωμένον εἶχον τάχα
ἄλλης λογιῆς σχετικὰ καὶ τῆς εἶχε τάξη νὰ τὴν
πάρῃ γυναῖκα του... Γιὰ τοῦτο ὁ θρῆνος κ' ὁ
σκοτωμός, γιὰ τοῦτο τὸ σκαρτάρισμα τοῦ λο-
γικοῦ της... Ἀλήθεια-ψέμματα, ποιὸς τὸ ξέρει !

Ὅσο ἔζησε ἡ γρηοῦλα ἔζησε κοντά της, πι-
στὴ σὰ σκυλλίτσα, κ' ἡ μισότρελλη. Γιὰ τῆς
δουλειῆς τοῦ σπιτιοῦ ἦταν ἄξια καὶ καλή. Τὴ
λάτρευε τὴ γρηοῦλα ὡς τὴν τελευταία της
στιγμὴ. Στὰ χέρια της παράδωσε τὸ πνεῦμα,
ἔσθυσε σὰν τὸ πουλάκι... Ἀξίος ὁ μιστὸς της !

Μοναχὸς συγγενῆς καὶ κληρονόμος τῆς
γρηούλας ἦταν ἓνας δικηγόρος ἀπ' τὸ Μεσο-
λόγγι. Τοῦ τηλεγράφησαν, ἦρθε καὶ τὴν κή-
δεψε. Θεὸς σχωρέστην !

Προτοῦ φύγη ὁ δικηγόρος θέλησε νὰ κανονίσῃ καὶ τὴν Κανελλιὰ. Τῆς πρότεινε νὰ τὴν πάρῃ σπῖτι του στὸ Μεσολόγγι.

— Ἄρκετὰ δούλεψα σὲ ξένα χέρια. Εὐχαριστῶ !... Θέλω κ' ἐγὼ νὰ νοικοκυρευτῶ, νὰ ὀρίσω τὸ δικό μου !

— Πολὺ σωστά... Ὑπάρχει κανένας λόγος, τίποτα, πουθενά ;

— Δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ τί ; δύσκολο εἶνε ; ὅταν θελήσετε σεῖς νὰ μὲ προστατέψετε... Τὴν προῖκα μου τὴν ἔχω, δὲν εἶμαι δὰ καὶ καμμιά μπασμένη !...

— Ποιὸς εἶπε τέτοιο πρᾶμα ; (Τὰ σαράντα γυρβωλιάζεις). Καλὰ τέλος πάντων... Θὰ φροντίσουμε... Ἐδῶ, στὸ Μεσολόγγι... Ὅπου εἶνε τυχερό... Ἐγὼ τώρα θὰ φύγω, ἔχω δουλειές. Τὸ καλοκαῖρι ποῦ θὰ ξανάρθω τὰ τελειώνουμε ὅπως εἶνε καλά... Σ' ἀρέσει ἔτσι, Κανελλιὰ ;

— Ἡ ἀφεντιά σου ξέρεις καλύτερα...

Σὲ δυὸ-τρεῖς μῆνες ὁ δικηγόρος ἤρθε μὲ τὴ γυναῖκα του.

— Καλὸς μελεᾶς μᾶς βρῆκε !... Ποῦ νὰ βροῦμε τώρα γαμπρὸ γιὰ τὴν Κανελλιὰ ;

Ἐψαχναν μολαταῦτα νὰ βροῦν κανένα μαγκούφη νὰ τὴν πεδικλώσουν νὰ ξεγνοιάσουν ἀπὸ δαῦτη.

Ρουτοῦσαν ἐδῶ ῥωτοῦσαν ἐκεῖ. Τοὺς εἶπε μιὰ μέρα ἡ γυναῖκα τοῦ συμβολαιογράφου.

— Ξέρω ἕναν καλὸν γιὰ δαῦτη καὶ λέω πῶς θὰ τ' ἀποφάσιζε....

— Ἔ, αὐτό ! Θέλει καὶ ρώτημα ;

— Ναὶ μά... ἔχει πάρη τρεῖς γυναῖκες !...

— ὦ διάβολε !... Τρεῖς τὸ θερίο ; !..

— Τρεῖς βέβαια... Δὲν πιστεύω νὰ κάνω λάθος... Μία τοῦ πέθανε, μία ποῦ χάρισαν κι' ἄλλη ποῦ πέθανε—τρεῖς.

— Πῶς εἶπες χάρισε μία ; Μὲ διαζύγιο ;

— Βέβαια, τὴ δεύτερη.

Ζήτω λοιπόν ! Τελείωσε ! Μπορεῖ νὰ πάρη κι' ἄλλη !...

— Καὶ τέταρτη ;

— Βέβαια... βέβαια... Ὁ ἕνας γάμος εἶνε ἄκυρος. Δὲν ὑπάρχει τὸ κώλυμα «προῦπάροξαντος τρίτου γάμου !»

— Καὶ ποῦ νὰ τῶξερε ὁ Παυλῆς ! Θὰ τὴν εἶχε παρμένη χρόνια τώρα καὶ τὴν τέταρτη !...

— Καὶ ποιὸς εἶνε τέλος πάντων αὐτὸς ὁ γαμπρός ; Δὲν κάνει νὰ τὸν μάθουμε ;

— Παυλῆς λέγεται κι' ὅπου ρωτῆστε θὰ μάθετε γι' αὐτόν !

Ἐγινε τὸ συνοικέσιο. Ὁ Παυλῆς νόμισε πῶς κοροϊδεύουν. Ὅταν τοῦ μίλησε ὁμως ὁ ἴδιος ὁ δικηγόρος σοβαρεύτηκε. Σκέφτηκε. Δέχτηκε.

— Θέλει νὰ μὲ παιδέψη ἀκόμα ὁ Θεός ! εἶπε ὁ κακομοίρης.

Τῆς Κανελλιᾶς ὁμως δὲν τῆς ἄρρεσε ὁ γαμπρός ! Ἐδῶ νὰ ἰδῆτε !

— ... Αὐτὸν πῶχει ξεκάμη τόσες χριστιανές !...

— Μπορεῖ νᾶηταν τὸ τυχερὸ τὸ δικό σου, κακομοῖρα !... Γιατί ; Νέος εἶνε, τεχνίτης εἶνε, θ' ἀνοίξη πάλι τὸ μαγαζί του. . .

— Πίνει, μεθάει. .

— Εἰς' ἐσὺ φρόνιμη καὶ θὰ τὸν μάσης !.

— Ἔχει κ' ἓνα παιδί ! . .

— Τί λὲς ἐκεῖ, βάρος ! Κοτζὰ μ' παιδί !
Ἐκεῖνο ἔχει μεροδοῦλι τώρα !.

Ἐδῶ τὴν ἔχουν, ἐκεῖ τὴν ἔχουν τὴν κατὰ-
φεραν καὶ τὴν Κανελλιά ! Τὸ συνοικέσιο τε-
λείωσε. Ἦρθε ὁ γαμπρὸς κ' εἶδε τὴ νύφη.

— Νὰ ζήσουμε καλά !.. Σώπα' σὺ !.. Μὴν
ἀκοῦς τί λένε. . Ὅταν θέλω εἶμαι καλὸς !. Καμά-
ρωνε ἡ νύφη :

— Ἄφοῦ ἦταν θέλημα Θεοῦ, καλῶς ὤρι-
σες !. Ἐγὼ τῶξερα πῶς θὰ πάρω Παῦλο. . .
Μιὰ φορὰ τῶν Ἀγίων Θεοδώρων εἶχα βάλῃ
στάρι στὸ προσκέφαλό μου κ' εἶδα τὴν νύχτα. . .
ἓναν Παῦλο !.

— Βλέπεις λοιπόν, βλέπεις τὸ τυχερό !.
Σώπα σὺ καὶ θὰ περάσουμε καλά ! . . . . Ἄφοῦ
εἶν' ἔτσι, καλορρίζικα. Τίμια στέφανα !

***

Φαντάζεστε τί ἔγινε στὴν ταβέρνα.

— Τί μάθαμε, Παυλῆ ; Φέρτο λοιπόν !
Καλορρίζικα, καλὰ στέφανα, καλοὺς ἀπογόν-
ους ! . .

— Σιδεροκέφαλοι αὐτὴ τὴ φορὰ. . . Πρόσεξε
ὅμως ! Σωθῆκαν τὰ ψέμματα ; Πέμπτη δὲν ἔχει !

Οἱ γυναικοῦλες ὁμῶς παραξενευτήκανε πολύ.

— Μπᾶ-μπᾶ-μπᾶ! Ψέμματα εἶνε! Τέσσαρα στεφάνια; Ποῦ ἀκούστηκε αὐτό;

— Ἄφοῦ τὸ λέει ὁ δικηγόρος;

— Γιὰ νὰ ἰδοῦμε θὰ δώση ἄδεια ὁ Δεσπότης; . . .

— Σὰν παράξενο μῶρχεται! Ἐκεῖ ἔτσι παίρνει κανεὶς εἴκοσι γυναῖκες καὶ τῆς χωρίζει μία μία! . . .

— Ἦτανε νὰ τὸ ἰδοῦμε κι' αὐτό! . . .

Καὶ πόσες σταυροκοπήθηκαν ὅταν ἄκουσαν πῶς βγήκε ἡ ἄδεια τοῦ Δεσπότη καὶ γίνεται ὁ γάμος! . . .

Ἱστορικὸς ὁ τέταρτος γάμος τοῦ Παυλῆ. Πῆρε τὴ νύφη ἀπ' τὸ σπίτι, τοῦ δικηγόρου νὰ εἰποῦμε, καὶ πήγαιναν στὸ δικό τους—κάπου νοίκιασε ἓνα κοτέτσι. . . Μὰ πῶς βρέθηκε νᾶχη συμφωνήση ὅλη ἡ μορταρία, τᾶχουν πιάση τὰ μαγαζιά καὶ τ' ἀγκωνάρια καὶ νὰ γίνη ἐκεῖνο πῶγινε καὶ ποῦ δὲν ξανάγινε, κι' οὔτε ποῦ θὰ ξαναγίνη ποτέ! . . .

Ἦτανε βράδυ. Ἄλλος ἄναβε βεγγαλικὸ φῶς, ἄλλος πέταγε σκάστρες, ἄλλος βαρελότα, ἄλλοι ἐρράντζαν μὲ φασόλια καὶ καλαμπόκι ἀντὶς γιὰ ρίζι, κι' ὅλοι φωνάζανε ἀπὸ παντοῦθε :

— Καλορρίζικα! Καὶ τοῦ χρόνου!

— Καὶ τοῦ χρόνου!

— Μ' ἓναν διάδοχο! . . .

Χάλασε ὁ κόσμος! Ἦρθανε χωροφυλάκοι,

πιάσανε δυο-τρία παιδιά, διώξανε τούς άλλους κ' ἔτσι μπόρεσε ὁ Παυλῆς καὶ ἡ Κανελλιά νὰ φτάσουν στὴ γλυκειά τους φωλίτσα! . .

Δέκα μέρες ἔκανε νὰ βγῆ ἔξω. Τὸν καρτεροῦσαν οἱ βλάμηδες πῶς καὶ τί.

— Δὲν ἀδειάζει! . . . Ποῦ ξεκολλάει ἀπ' τὴν Κανελλιά!.

Καντάδες κάτω ἀπ' τὸ σπίτι του τὰ παιδιά τὴ νύχτα! Λουσίματα ἀπὸ πάνω ὁ Παυλῆς! . . . Νὰ γελάη πᾶσα πικραμένος! . .

*«Ὁ Παυλῆς βάνει στεφάνι
Δυὸ ζευγάρια νὰ τῆς κἀνῆ!
Τέσσερες καὶ ζαβολιά,
μὲ τ' ἐσένα Κανελλιά!»*

Στὸ δεκαήμερο μελοκλείσιμό του ὁ Παυλῆς, φαίνεται, ὅτι φιλοσόφησε πολὺ ἀπάνω στὴ ζωὴ του καὶ στὴν τύχη του. Τρομαγμένος κ' ἀπ' τὴν τελευταία περιποίησι τῶν φίλων του καταστάλαξε στὸ συμπέρασμα ὅτι «δὲν τὸν σηκώνει ὁ τόπος»! Σήκωσε μάλιστα τὸ χέρι καὶ χτύπησε τὸ κεφάλι του, ποῦ δὲν τῶκοψε ἀπὸ πρωτῆτερα νὰ σηκωθῆ νὰ φύγῃ.

— Ἄν ἴσως ἔφευγα δὲ θὰ καταντοῦσα ὅπως κατάντησα σήμερα!

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο τῶειπε δυο-τρεῖς φορές. Μὰ ἡ Κανελλιά δὲν τὸ πῆρε γιὰ προσβλητικὸ. . . Μιὰ φορὰ δὲν τοῦ παραπονέθηκε καθόλου.

— Τώρα ὁμως!. Τώρα; . . . Ἀπόφαση!.

Φεύγουμε γυναίκα!.. Θὰ πᾶμε στὴν Πάτρα νὰ μείνουμε!.. Στὰ Κεφαλλώνιτικα, νὰ δουλέψω θὰ βγάλω τὸ ταῖνι μας!

Τῶπε καὶ τῶκανε! Τί εἶπε καὶ τί δὲν εἶπε στὴ ζωὴ του καὶ δὲν τῶκανε!.. Χωρὶς πολλὲς ἐτοιμασίας, μπαλωτάρισμα τὰ ροῦχα του, στὸ καῖκι, μέσα κι' αὐτός, ἡ γυναίκα του, τὸ παιδί του.

— Μᾶς φεύγεις, Παυλῆ; Καὶ γιὰ ποῦ ὄρα καλῆ;..

— Πά' τὴν Πάτρα!

— Γιὰ καλό;

— Πάτρα, λέω, μὲ λένε!.. Μαῦρο λιθάρι στὸν τόπο μας!.. Καταραμένος τόπος... Κανένας δὲν βλέπει προκοπὴ ἐδῶ πέρα...

— Τί ἄλλη προκοπὴ, μωρὲ Παυλῆ; Τέσσαρες προῖκες ἔφαγες, ἀφλότιμε!

— ... Μακρυνά, μακρυνά! Κόντεψα νὰ πάω χαμένος!.. Ὅρὲ μακρυνά ἀπὸ ἴδῶ νὰ σὲ ἰδῆ ὁ Θεός!..

Τὸ καῖκι σήκωσε ἄγκυρα καὶ σιγὰ-σιγὰ, ἀμπωχτὰ μὲ τὰ κουπιὰ, βγῆκε ἀπ' τὸ λιμάνι. Ἄνοιξε πανί, βορριαδάκι φρέσκο, τῶστρωσε καροτσάδα γιὰ τὸ Καστέλλι. Ἡ Κανελλιά σταυροκοπήθηκε.

— Ἀπὸ ἴδῶ κάτσε, Παυλῆ, μὴν ἀμποδᾶς τὸ πανί, φώναξε ὁ καπετάνιος.

Ὁ Παυλῆς γύρισε στ' ἄλλο μέρος κι' ἀντίκρουσε ἀθέλητα τὴν πράσινη μικροπολιτεία ποῦ ἔξφευγε ἀπ' τὴ γέρινη ἀγκαλιὰ τοῦ κάστρου καὶ σκορποῦσε μὲ τὰ καινούργια της σπίτια πρὸς τὸν κάμπο πέρα καὶ πέρα κάτω πρὸς τὴ θάλασσα.

Τοῦ φάνηκε ὁμορφο κ' εὐτυχισμένο τὸ «χω-

ριό» τῆς κακομοιριᾶς του καὶ τῆς δυστυχίας του. Καὶ τὸ μίσησε τὴν ὥρα ἐκείνη πειδὸν πολὺ. Σήκωσε ἀπότομα μεσ' τὴ σιωπῆ του καὶ τὰ δυὸ χέρια καὶ μὲ τὰ δάχτυλα ἀνοιχτά, μὲ τὶς ἀπαλάμεις ἀπακυτές, μούνιζωξε μὲ πραγματικὴ ἀγανάκτησι.

— Νά! . . ὄξω ἀπ' τὶς ἐκκλησιές!

— Στὰ μάτια σου, χαϊμένε! εἶπε σιγὰ ὁ καπετάνιος χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ τὸν ἴδῃ.

Ἡ Κανελλιὰ σταυροκοπήθηκε πάλι δυὸ φορὲς ἀντικρύζοντας τὸ νεκροταφεῖο τοῦ Ἀϊ-Στεφάνου, ποῦ δὲν ἦτανε γραμμένο ν' ἀφήσῃ τὰ κοκκαλά της. . .

***

Λίγοι θὰ πιστέψουν, τὸ φαντάζομαι, πῶς ὀλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ Παυλῆ εἶνε, μὲ τὸ νῆ καὶ μὲ τὸ σίγμα, ἀληθινή. Κι' ἀκόμα λιγώτεροι θὰ παραδεχοῦνε, τὸ ξέρω, ὅτι πραγματικὰ ἡ Κανελλιὰ, ἡ τέταρτη νόμιμη γυναῖκα του, στὸ ταξεῖδι αὐτό, τὸ σκληρὸ αὐτὸ ταξεῖδι τοῦ ξεπατριμοῦ, φοροῦσε γιὰ πρώτη φορὰ καπέλλο— ἓνα παληοκάπελλο, τεφτίκια καταντημένο,— φοροῦσε τὸ πράσινο καπέλλο, τὸ ἴδιο πράσινο καπέλλο, ποῦ φορέσανε κ' οἱ ἄλλες τρεῖς γυναῖκες τοῦ Παυλῆ. Ἡ Βγενούλα, Θεὸς σχωρέστην, ἡ Ἀγγέλα καλὴ της ὥρα κ' ἡ Κωστάντω, ὁ Θεὸς νὰ τὴν ἀναπαύῃ! . . .

Μὰ κ' ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ πιστέψω καὶ δυσκολεύομαι νὰ παραδεχτῶ—τὸ φαντάζεστε—πῶς τάχα στὴ ζωὴ τοῦ Παυλῆ παίζει κάποιον παράξενο, μυστικὸ, χροσουζικὸ ρόλο τὸ ἀκατάλυτο αὐτὸ πράσινο καπέλλο!

Γράφηκε τὸ 1917, δημοσιεύθηκε στὴν «Ἀκρόπολι» τὸ 1918.

Ἐξεδόθησαν:

		Δραχμας
<i>Αθήνα Γ.</i>	Πρωϊνὸ Ξεκίνημα	8.—
—	Ἄγαπη στὸν Ἑλαχτο	6.—
—	Καιρὸς Πολέμου (ποιήματα)	8.—
—	Τὸ Πράσινο Καπέλλο (διηγήματα)	8.—
<i>Ἀννίνου Χ.</i>	Ἄττικαὶ Ἡμέραι	10.—
—	Ἐδῶ κ' Ἐκεῖ	8.—
<i>Βιζυηνοῦ Γ.</i>	Ποῖος ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ Ἀδελφοῦ μου	8.—
—	Τὸ Ἀμάρτημα τῆς Μητρὸς μου.—Μο- σκῶδ-Σελήμ	8.—
—	Τὸ Μόνον τῆς ζωῆς μου ταξείδιον.— Αἱ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ιστορίας	8.—
<i>Γρουπάρη Ν.</i>	Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακότες	8.—
<i>Δροσίνη Γ.</i>	Φωτειρὰ Σκοτάδια (ποιήματα)	8.—
—	Κλειστὰ Βλέφαρα (ποιήματα)	8.—
—	Ἀγροτικαὶ Ἐπιστολαὶ	8.—
—	Διηγήματα (τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως)	8.—
—	Τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης (διήγημα)	10.—
—	Ἑλληνικὴ Χαλιμὰ	8.—
—	Παιδικὰ Παραμύθια	8.—
—	Ἀμαρυλλίς	8.—
—	Ἔρση	15.—
—	Ἀμάραντα	8.—
—	Πύρινη. Ρομφαία (ποιήματα)	8.—
—	Εἰδύλλια (ποιήματα)	8.—
—	Θὰ Βραδιάξῃ (ποιήματα)	12.50
<i>Δημητρακοπούλου Π.</i>	Ἡ Σιδηρὰ Διαθήκη (κοινωνικὴ Φυσι- λογία)	12.50
<i>Δουμᾶ υἱοῦ</i>	Ἡ Κυρία μετὰς Καμελίας (μυθιστόρημα)	10.—
<i>Λυκούδη Ἑμ.</i>	Διηγήματα (1920)	10.—
—	Τὸ Σπιτάκι τοῦ Γιαλοῦ	8.—
<i>Λαμαρτίνου</i>	Γρατσίελλα (Μυθιστόρημα)	8.—
<i>Λιδωρίκη Μ.</i>	Ἄσπρη-Κόκκινη-Κίτρινη	10.—
<i>Μπάρετ Ο.</i>	Αἱ ἡμέραι τοῦ Νέριωνος	10.—
<i>Μωραϊτίδου Α.</i>	Διηγήματα τόμοι 5, ἕκαστος	10.—
<i>Μαλακάση Μ.</i>	Συντρίμματα	6.—
—	Ὁρος (ποιήματα)	10.—
—	Ἀσφόδελοι	8.—
<i>Παλαμᾶ Κ.</i>	Διηγήματα (πεζὰ)	10.—
—	Βομοὶ	12.50
—	Πολιτεία καὶ Μοναξιά	12.50
<i>Πολέμη Ι.</i>	Σπασμένα Μάρμαρα (ποιήματα)	8.—
—	Βασιλῆς Ἀνήλιαγος	8.—
—	Παλρὸ Βιολί	8.—
—	Ἐσπερινὸς (ποιήματα)	8.—
<i>Προβλεγγίου Α.</i>	Ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίτε	10.—
<i>Σεγκιενίτις Ἑρρίκου</i>	Quo Vadis	12.50
<i>Σκίτη Σ.</i>	Αἰολικὴ Ἄρπα	6.—
<i>Τανάγρα Ἀγγέλ.</i>	Οἱ Σπογγαλιεῖς τοῦ Αἰγαίου (διήγημα)	10.—
—	Ἄγγελος ἐξολοθρευτῆς (πολεμικὰ διη- γήματα)	8.—
—	Μαῦρες Πεταλοῦδες (διηγήματα)	6.—
—	Τὸ Ρόδογ τῶν Γαδεῖρων	8.—
—	Εἰς τὰ Πτερὰ τοῦ Θανάτου	6.—
<i>Τυμφρηστοῦ</i>	Ἡ ὥραία τοῦ Πέραν (Ρωμάντσο)	10.—
<i>Φεργέ Ὀκτ.</i>	Ἱστορία ἐνὸς πτωχοῦ νέου	10.—

